

ขว้างก้อนอิฐมา พัฒนาเป็นแก้วมณี

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ขว้างก้อนอิฐมา พัฒนาเป็นแก้วมณี จะวิจารณ์อย่างไร ก็ขอให้ได้ข้อมูลที่เป็นความจริง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ขว้างก้อนอิฐมา
พัฒนาเป็นแก้วมณี

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

สิ้นปี ๒๕๕๔

ขว้างก้อนอิฐมา พัฒนาเป็นแก้วมณี

จะวิจารณ์อย่างไร ก็ขอให้ใช้ข้อมูลที่เป็นความจริง

ISBN 978-616-7585-08-6

พิมพ์ครั้งที่ ๑ – *สิ้นปี ๒๕๕๔* **๕,๐๐๐ เล่ม**

– ทุนพิมพ์หนังสือธรรมทาน วัดญาณเวศกวัน ๓,๐๐๐ เล่ม

– ชาติภูมิสถาน ป. อ. ปยุตฺโต ๒,๐๐๐ เล่ม

ปก: พระชัยยศ พุทฺธิวโร

สถานที่ติดต่อ: วัดญาณเวศกวัน
ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
โทรศัพท์ ๐๒ ๔๘๒ ๗๓๖๕, ๐๒ ๔๘๒ ๗๓๗๕, ๐๒ ๘๘๙ ๔๓๙๖

พิมพ์ที่: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด
๕/๕ ถ.เทศบาลรังสฤษฎ์เหนือ แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐๒ ๙๕๓ ๙๖๐๐ โทรสาร ๐๒ ๙๕๓ ๙๖๐๖

คำปรารภ

หนังสือเล่มนี้มีความเป็นมาดังบอกแจ้งตามความในเนื้อเล่ม ซึ่งผู้อ่านจะพบตั้งแต่เริ่มเรื่อง

ดังนั้น หนังสือ *ขว้างก้อนอิฐมา พัฒนาเป็นแก้วมณี: จะวิจารณ์อย่างไร ก็ขอให้ใช้ข้อมูลที่เป็นความจริง* นี้ จึงสืบเนื่องจากหนังสือเล่มก่อนที่มีชื่อว่า *นักวิชาการ เทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ ใช่แค่คิดเอา*

เมื่ออ่านบทความที่มีผู้เขียนถึงหนังสือเล่มก่อน ซึ่งพระได้พบและนำมาให้ดู ทำให้เห็นเป็นโอกาสที่จะเสริมประโยชน์ของหนังสือเล่มก่อนนั้น โดยชี้บางจุดให้ชัด เสริมความเข้าใจในบางแง่ และเพิ่มขยายความรู้ที่ประเทืองปัญญา จึงทำขึ้นมาเป็นหนังสือเล่มนี้

อย่างไรก็ตาม การที่จะเข้าใจเรื่องราวทั้งหมดอย่างทั่วตลอด จะต้องตามดูหรือสืบค้นข้อมูลของเรื่องราวนั้นอย่างเพียงพอ จนสามารถลำดับขั้นตอนความเป็นมาที่เกี่ยวข้องได้ชัด และแยกแยะวัตถุบุคคลเหตุการณ์ในเรื่องราวนั้นที่สัมพันธ์กันต่างจุดต่างแง่ต่างกาละต่างเทศะได้กระจ่าง มิฉะนั้น ก็จะมองเรื่องราวสับสนปนเป เป็นอย่างที่ว่าอ่านนิดคิดเอา เล่าไปเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ผู้อ่านทั่วไปไม่ต้องเข้าไปลึกถึงในระดับนี้ ถ้าประสงค์จะเข้าถึง ก็อาจยกให้เป็นเรื่องของนักวิจัยที่จริงใจและทำการโดยไม่ประมาท

ในขั้นนี้ ถ้าอ่านแล้ว มองเรื่องออก เห็นภาพรวมในขอบเขตต่างๆ ชัดขึ้น และได้ความรู้ที่เจริญธรรมเจริญปัญญา ก็ควรที่จะอนุโมทนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

ขว้างก้อนอิฐมา พัฒนาเป็นแก้วมณี

-๑-

จะวิจารณ์อย่างไร ก็ขอให้ใช้ข้อมูลที่เป็นความจริง

เมื่อวานซืน พระที่พักอยู่ใกล้ นำบทความที่ท่านรับลงมาจาก Internet มาให้ เป็น Web site ของ ประชาไท ออนไลน์ (www.prachatai.com) เขียนโดยสุรพศ ทวีศักดิ์ ตั้งชื่อบทความว่า "พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กับวัฒนธรรมการวิจารณ์ในพุทธศาสนาเถรวาท" ลงวันที่นานแล้ว คือ วันที่ 17 ก.ย. 2554 แต่พระท่านเพิ่งพบ

อ่านดู ก็เห็นว่าเป็นโอกาสดีที่จะช่วยให้ผู้อ่านรู้เรื่องราวที่เป็นจริง เสริมความเข้าใจสืบจากหนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทยฯ* ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเพิ่มความรู้ในแง่ต่างๆ เพื่อขยายความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน

ข้อความในตอนเริ่มเรื่อง ว่าดังนี้ (*บทความเต็มทั้งหมด ได้คัดมาลงเป็นภาคผนวก ผู้สนใจพึงอ่านเพื่อจะได้ทราบความชัดขึ้นอีก*)

> ... บังเอิญเมื่อสัปดาห์ก่อน ผมได้รับหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ชื่อ "นักวิชาการเทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ใช่แค่คิดเอง" ตีพิมพ์เป็นธรรมทานในช่วงเข้าพรรษาปี 2554 นี้เอง (ตีพิมพ์ จำนวน 10,000 เล่ม) เนื้อหาภายในเล่มเป็นการตอบโต้นักวิชาการ 4 คน คือ (อดีต) พระ... เมตฺตานนฺโท ... บก.วารสารพุทธศาสน์ศึกษา

(ท่านไม่เอ่ยชื่อแต่ใช้คำว่า "ท่าน บก.") ... (ท่านใช้ชื่อย่อว่า "ดร.ช.") และ Dr.McCargo อันที่จริงท่านเจ้าคุณจะเอ่ยชื่อจริงของ บก.วารสารพุทธศาสน์ศึกษา และ ... เลยก็ได้ เพราะท่านก็ตอบโต้งานวิชาการของเขาซึ่งเป็นงานที่ปรากฏต่อสาธารณะอยู่แล้ว ผมจึงแปลกใจเล็กน้อยว่าท่านใช้ "ชื่อย่อ" ให้คนอ่านสงสัยไปทำไม

โดยส่วนตัวผมคิดว่า การวิจารณ์โต้ตอบกันในทางวิชาการระหว่างพระสงฆ์กับพระสงฆ์ หรือพระสงฆ์กับนักวิชาการฆราวาสนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะการถกเถียงโต้ตอบกันด้วยด้วยเหตุด้วยผล ด้วยหลักวิชาการย่อมก่อเกิดความงอกงามทางปัญญา หรือทำให้เกิดมุมมองใหม่ๆ ในการทำความเข้าใจปัญหาของพุทธศาสนาและทางออก

แต่ที่น่าสังเกต คือ "ท่าที" ของพระพรหมคุณาภรณ์ต่อบุคคลที่วิจารณ์ท่าน ผมคิดว่าเป็นท่าทีที่มีปัญหา ดังที่ท่านเอ่ยถึงนักวิชาการข้างต้นนั้นว่า ...

ข้อความเริ่มต้นนี้ บอกให้ทราบว่า ท่านผู้เขียนบทความที่กล่าวนี้ ยังจับประเด็นของเรื่องไม่ได้ ยังคิดเข้าใจว่า หนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ ใช่แค่คิดเอา* เป็นหนังสือที่เขียนวิจารณ์ เขียนตอบโต้การวิจารณ์ หรือเขียนวิจารณ์ตอบโต้อะไรทำนองนั้น

จุดสำคัญในเรื่องนี้ คือ ต้องจับประเด็นให้ได้ ตีประเด็นให้แตก แยกประเด็นให้ถูก

ประเด็นของหนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ ใช่แค่คิดเอา* นั้น ไม่ใช่การวิจารณ์ แต่เป็นการบอกความจริง คือ บอกให้รู้ว่า นักวิชาการที่กล่าวถึงเหล่านั้น นำข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงมาใช้มาอ้างในการวิจารณ์ ซึ่งเป็นกรรมที่ไม่ควรกระทำ

การนำข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงมาใช้มาอ้างในการวิจารณ์นั้น เป็นการทำลายฐานของการวิจารณ์นั้นเอง ยิ่งถ้าเอาเรื่องราวข้อมูลที่ไม่เป็นจริงมาวางเป็นตัวตั้งที่จะวิจารณ์ การวิจารณ์นั้นก็ล้มเหลวไปแล้วตั้งแต่ต้น

(ชื่อหนังสือเองก็บอกอยู่แล้วว่า *"หาความรู้ให้แน่ ใช่แค่คิดเอา"* คือ เน้นที่ความจริง ให้ใช้ให้พูดถึงเรื่องราวข้อมูลที่เป็นจริง ไม่ใช่แค่คิดเอาเดาขึ้นมา)

ดังนั้น จะวิจารณ์อย่างไร ก็ว่าไป แต่ขอให้ใช้ข้อมูลที่เป็นความจริงเป็นฐาน ตั้งการวิจารณ์ขึ้นมาบนฐานของความจริง

การวิจารณ์เป็นเรื่องของความคิดเห็น ถ้าไปวิจารณ์การวิจารณ์นั้นซ้อนเข้าอีก ก็เป็นเรื่องของการเอาความคิดเห็นของคนมาวัด มาตัดสินมาประเมินกัน แล้วก็วนอยู่นั่น คืออยู่แค่ความคิดของคน ยุติลงตัวจริงแท้ไม่ได้

ถ้าวิจารณ์โดยมีหลักฐานข้อมูลความจริงเป็นฐาน มีความเป็นเหตุเป็นผล ก็เป็นประโยชน์ ใครจะสนใจร่วมวงก็ว่าไป ใครไม่สนใจการวิจารณ์ ก็ปล่อยเขาไป เขาก็บอกแค่ว่า คุณจะวิจารณ์อะไร ก็วิจารณ์ไป ขอแค่ให้อยู่กับความจริงนะ

แต่ความจริงไม่อยู่ที่ความคิดเห็นของคน ไม่ขึ้นต่อความคิดเห็นของคน ไม่ต้องให้คนมาว่ามาวัดมาตัดสินกัน

คนเอาความจริงมาบอก เอาของจริงมาตั้ง มาวางให้ดู แล้วความจริงและของจริงนั้นตัดสินเอง

คนไม่ต้องไปยุ่งเกี่ยวอะไร ก็แค่เอามาบอก ยกมาตั้ง มาวางให้ดูเท่านั้น ความจริงก็ทำหน้าที่ของมันเอง

สาระที่เป็นประเด็นของหนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ ใช่แค่คิดเอา* นั้นชัดอยู่แล้วว่า เป็นการบอกความจริง บอกให้คนรู้ว่ามีการเอาข้อมูลที่ไม่เป็นจริงมาใช้มาอ้างในงานที่เรียกว่าเป็นการวิจารณ์อย่างไร เนื้อหาสาระอยู่ตรงนี้

ดังนั้น จึงเน้นในด้านของความรู้ ให้สืบค้นตรวจสอบหาความรู้กันให้ได้ความจริง ความถูกต้องถ่องแท้ แน่และชัดที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ตรงนี้เป็นแก่นสารที่จะให้วิชาการพัฒนา และให้สังคมมีสาระที่จะงอกงาม ส่วนการวิจารณ์จะมีบ้าง ก็เป็นของแถมที่ช่วยเสริมให้ชัด แต่โดยมากแถมในด้านความรู้แทบทั้งนั้น

รวมความก็คือ ต้องจับประเด็นให้ชัดว่า หนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทยฯ* เล่มที่ว่านี้ มิใช่พูดถึงการวิจารณ์ แต่พูดถึงการใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงในการวิจารณ์

แยกให้ได้ระหว่างการวิจารณ์ กับการเล่าขานข้อเท็จจริง การบอกความจริง ไม่ใช่การวิจารณ์

เอาข้อมูลที่ไม่เป็นจริงมาอ้างในการวิจารณ์

เป็นอันว่า เริ่มต้น ถ้าจับประเด็นของเรื่อง หรือตัวจริงของปัญหาได้ ก็จะมองเรื่องราวทั้งหมดได้ชัดขึ้น

ย้ำว่า ประเด็นที่พูดกัน ไม่ใช่พูดถึงการวิจารณ์ แต่พูดถึงการเอาข้อมูลที่ไม่มีไม่เป็นจริงมาใช้มาอ้างในการวิจารณ์

ดังนั้น จึงขอให้ดูตัวอย่างการนำเอาข้อมูลที่ไม่เป็นจริงมาอ้างในการวิจารณ์

นักวิชาการท่านหนึ่งที่พูดถึงในหนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทยฯ* นั้น คือ พระเมตตานันโท เรื่องของท่านเมตตาฯ มีเมื่อหลายปีก่อนผ่านไปแล้ว คือกรณีหนังสือ *เหตุเกิด พ.ศ. ๑* ซึ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์เมื่อสิ้นพุทธกาล

ในหนังสือนั้น ท่านเมตตาฯ วิจารณ์อะไรต่างๆ รวมแล้วมีสาระสำคัญที่จะแสดงว่า พระมหากัสสปะ ซึ่งเป็นผู้ออกบวชจากวรรณะพราหมณ์ ได้เป็นทายาทของพระพุทธเจ้า มีอำนาจปกครองคณะสงฆ์แทนองค์พระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปะได้เป็นประธานการสังคายนาครั้งแรก และในฐานะที่มีอำนาจเป็นใหญ่ ได้ใช้โอกาสนั้น นำลัทธิพราหมณ์เข้ามาใส่ในพุทธศาสนา หรือทำคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เป็นไปตามหลักลัทธิพราหมณ์

พระพรหมคุณาภรณ์ไม่มีเวลาใส่ใจ หนังสือนั้นจะวิจารณ์อย่างไรก็ว่าไป แต่เมื่ออ่านเนื้อหา ก็พบว่าข้อมูลหลักฐานมากมายที่ท่านเมตตาฯ ยกมาอ้างอิง ไม่เป็นจริง ไม่เป็นไปตามที่อ้าง

อย่างที่กล่าวแล้ว จะวิจารณ์อย่างไร ก็วิจารณ์ไป แต่ข้อมูลหลักฐานที่ยกมาอ้าง ต้องเป็นของจริง มีจริง ตรงตามที่มันเป็นในแหล่งเดิมของมัน

เมื่อเห็นข้อมูลหลักฐานที่ยกมาอ้างในหนังสือนั้น เป็นอันมาก ไม่เป็นความจริง ก็ควรนำมาบอกคนอ่านให้รู้ความจริง ให้รู้ทันความไม่จริงนั้น

ยกตัวอย่างมาให้ดู เช่น (ท่านเมตตาฯ มีข้อสรุปว่าพระมหากัสสปะ มีอำนาจบริหารสงฆ์ต่อจากพระพุทธเจ้า) ท่านเมตตาฯ ว่า:

> "พระสูตรต่างๆ ในพระไตรปิฎกนั้น...ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นด้วยประโยคสั้นๆ ว่า "**เอวํ เม สุตํ**" (ข้าพเจ้าได้สดับมาดังนี้ฯ) **เอกํ สมยํ ภควา** (สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค)...กรณีพระสารีบุตรไม่พบการใช้รูปแบบดังกล่าวเลย และส่วนของพระโมคคัลลานะ...เพียงแห่งเดียว ส่วนกรณีพระมหากัสสปะพบ...๓ แห่ง"

แต่เมื่อตรวจสอบดูของจริงในพระไตรปิฎก กลายเป็นว่า สำหรับพระสารีบุตร พบใช้รูปแบบ "**เอวํ เม สุตํ**" ดังกล่าวนั้น มากที่สุด (เกิน ๓๐ แห่ง, รองจากพระพุทธเจ้า) ของพระมหาโมคคัลลานะ...ไม่ต่ำกว่า ๔ แห่ง ส่วนของพระมหากัสสปะ...เพียง ๓ แห่ง

ที่จริงนั้น คำแบบสำหรับเริ่มพระสูตรของพระสาวกทุกท่านก็เหมือนกันทั้งนั้น และเหมือนกับพระพุทธเจ้าด้วย ไม่ใช่แค่ใกล้เคียงอย่างที่ท่านเมตตาฯ ว่า และก็เห็นอยู่ชัดๆ ว่า ไม่ได้มีความหมายพิเศษอะไรอย่างที่ท่านเมตตาฯ เขียนบอก

ท่านเมตตาฯ เขียนอีกว่า:

> "รูปของกริยาที่ใช้กับพระพุทธเจ้า เช่น การประทับหรือการตรัสเรียก จึงเหมือนกับกริยาที่ใช้กับพระมหากัสสปะทั้งสิ้น"

แล้วยังมีต่อไปอีกว่า:

> "รวมทั้งลีลาการเทศน์ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปรากฏในพระสูตรเหมือนของพระมหากัสสปะอีกเช่นกัน ลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่พบในพระสูตรส่วนที่เป็น

> การแสดงธรรมของพระเถระรูปอื่นเลย แม้กระทั่งพระสารีบุตรหรือพระโมคคัลลานะ อัครสาวก... สำหรับพระโมคคัลลานะนั้น ท่านเริ่มด้วยการขอโอกาส”

แต่เมื่อตรวจสอบดูในพระไตรปิฎก ของจริงกลายเป็นว่า รูปของกริยาที่ใช้กับพระพุทธเจ้า เช่น การประทับ หรือการตรัสเรียก ก็เหมือนกับกริยาที่ใช้กับพระสาวกทั้งหลาย เป็นอย่างเดียวกันหมดทั้งสิ้น รวมทั้งลีลาการเทศน์ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ปรากฏในพระสูตรเหมือนของพระเถระทุกรูปเช่นเดียวกันหมด ไม่ว่าจะเป็นพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ ตลอดจนพระมหากัสสปะ และพระสาวกทุกองค์ (ไม่มีการแบ่งแยก)

สำหรับพระโมคคัลลานะนั้น ก็เหมือนกับท่านอื่นทั้งหมด ไม่มีการเริ่มด้วยขอโอกาส แต่อย่างใด (“ขอโอกาส” มีขึ้นในพระไตรปิฎกภาษาไทย เนื่องจากความผิดพลาดในการพิมพ์ แต่ไม่มีจริงในฉบับบาลีเดิม แสดงว่าท่านเมตตาฯ ดูไม่ถึงตัวจริงในต้นแหล่ง)

ท่านเมตตาฯ เขียนบอกให้เห็นความสำคัญว่า:

> “ลักษณะการนำเสนอในรูปแบบที่ใกล้เคียงกับพระพุทธเจ้า...เป็นรูปแบบการเริ่มต้นของพระสูตรโดยการเริ่มด้วยที่อยู่ของพระมหากัสสปะ เหมือนกันกับการเริ่มต้นพระสูตรทั้งหลาย <u>เป็นการแสดงฐานะของพระศาสดาแทนพระผู้มีพระภาค</u>เช่นเดียวกัน”

(ขีดเส้นใต้เป็นที่สังเกต)

แต่ที่จริงนั้น รูปแบบการเริ่มต้นพระสูตร โดยการเริ่มด้วยที่อยู่ของพระเถระรูปนั้นๆ ก็เหมือนกับการเริ่มต้นพระสูตรทั้งหลาย

ของพระพุทธเจ้า ทุกรูปทุกองค์เป็นเช่นเดียวกันทั้งหมด (เพราะอะไร ก็เพราะว่า รูปแบบการเริ่มต้นของพระสูตรนั้น เป็นเพียงรูปแบบในการเล่าเรื่องเท่านั้น ไม่ได้ใช้แสดงฐานะอะไรๆ ทั้งสิ้น)

เอาแค่ ๔ ตัวอย่างนี้ก็พอ ถ้าข้อมูลในพระไตรปิฎกเป็นอย่างที่ท่านเมตตาฯ ว่ามานั้นจริง พูดอย่างภาษาชาวบ้านก็บอกได้เลยว่า แค่นี้พระมหากัสสปะก็ไปแล้ว คือเป็นผู้ร้ายแน่นอน แต่ถ้าข้อมูลไม่เป็นอย่างนั้น ก็ตรงข้าม คือ ท่านเมตตาฯ นั่นแหละไป

ทีนี้ พอตรวจสอบดู ก็อย่างที่ว่าแล้ว ข้อมูลทั้ง ๔ เรื่องนั้น ไม่เป็นอย่างที่ท่านเมตตาฯ ว่าเลย

ทั้งหมดที่ว่านี้ เป็นตัวอย่างของข้อมูลที่ง่ายๆ ตรงๆ ไม่ต้องและไม่มีทางจะตีความยักเยื้องไปได้ ชัดอยู่บนแผ่นกระดาษตีพิมพ์ ช้างก็คือช้าง ไก่ก็คือไก่ ตรวจสอบได้ พิสูจน์ได้ทุกเวลา ท่านเมตตาฯ ก็พูดไปๆ ดังมิได้ตรวจ ไม่เทียบ ข้อมูลมีให้ดูให้ตรวจ ก็ไม่ตรวจไม่ดู

แล้วท่านเมตตาฯ ก็อ้างอีกว่า:

> "พระมหากัสสปะมักได้รับการขนานนามเพิ่มเติมอีกว่า เป็น**พุทธทายาท** ... (มีสิทธิในการบริหารสงฆ์หลังจากที่พระพุทธเจ้า...ได้จากไปแล้ว)"

แต่ที่จริงนั้น พระมหากัสสปะก็เช่นเดียวกับพระสาวกท่านอื่นๆ มากมาย ทั้งภิกษุและภิกษุณี ไม่น้อยกว่า ๔๐ ท่าน ที่มีการเอ่ยนามว่าเป็นพุทธทายาท ไม่มีอะไรแปลกพิเศษ เพราะในพุทธศาสนา คำว่า พุทธทายาท พุทธบุตร พุทธโอรส เป็นคำสามัญที่ใช้เรียกพระสาวก โดยเฉพาะจะเรียกว่าเป็นพุทธทายาท เมื่อบรรลุอรหัตผล เป็นผู้ได้รับมรดกของพระพุทธเจ้าคือโลกุตรธรรม

นอกจากนั้นยังเป็นคำที่ใช้เฉพาะในบทร้อยกรองคือคาถา เพื่อแสดงความรู้สึกมีธรรมปีติหรือชื่นชมกัน เช่นว่า ท่านนั้นก็เป็นพุทธทายาท ฉันก็เป็นพุทธทายาท ใครจะบอกว่าตีความอย่างนั้นอย่างนี้ให้เป็นอื่นไป ไม่สำเร็จ เพราะความหมาย การใช้คำ หลักการ ธรรมเนียม บริบทของทุกแห่งทุกกรณี และจำนวนพระผู้เป็นพุทธทายาทที่เอ่ยถึงซึ่งมีมากมาย ทุกอย่างยืนยันกันชัดเจน

แม้แต่ทุกวันนี้ ใครอยากเป็นพุทธทายาท ก็มีสิทธิเป็นได้ทั่วกันและเท่ากันทุกคน ด้วยการปฏิบัติให้เข้าถึงธรรม

สิ่งที่ท่านเมตตาฯ นำมาอ้างว่าเป็นหลักฐานที่นำมาจากพระไตรปิฎกอย่างข้างบนนี้ จะเห็นว่าสำคัญมาก ถ้าคนเข้าใจผิดว่าเป็นของจริงตามนั้น ก็จะเชื่อว่า หรือต้องยอมรับว่า พระมหากัสสปะได้เป็นผู้สืบทอดตำแหน่งเป็นพระศาสดา เป็นผู้บริหารคณะสงฆ์ และใช้อำนาจนั้น เปลี่ยนแปลงคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เป็นไปตามหลักศาสนาพราหมณ์

แต่เมื่อตรวจสอบหลักฐานข้อมูลจริง ก็เห็นชัดว่า ไม่เป็นจริงอย่างที่ท่านเมตตาฯ อ้างเลย ที่สำคัญยิ่ง คือ ในเมื่อเป็นการอ้างข้อมูลที่ไม่มีไม่เป็นจริง และเป็นการอ้างพระไตรปิฎก จึงไม่ควรละเลย แต่ควรจะบอกให้รู้ทันความเท็จ-ความไม่จริงนั้นให้ชัดกันไป

เห็นได้ชัดว่า สาระของงานที่พระพรหมคุณาภรณ์ทำ เป็นการบอกให้รู้ทันความเท็จ-ความไม่จริง ไม่ใช่การวิจารณ์ ส่วนการวิจารณ์ที่มี เป็นเพียงส่วนประกอบเมื่อจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ มองเห็นชัดขึ้น

นี่เป็นการยกตัวอย่างไว้ดูกันชั้นหนึ่งก่อน ทีนี้ ลองหันไปดูแง่อื่นบ้าง

พอมองต่อไปได้ การมองต่างกันก็หายไป

คุณสุรพศ เขียนในตอนหนึ่งว่า

หรือพูดอีกอย่างว่าการที่คนเรา "อ่านต่างกัน" ก็อาจมองต่างกัน เช่นเกี่ยวกับประเด็น "พระสงฆ์กับการเมือง" พระพรหมคุณาภรณ์ มองอย่างโรแมนติกว่า

"ในสังคมไทย บทบาทและหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ได้ดำเนินมาในลักษณะที่เข้ารูปเป็นมาตรฐานพอสมควร พระสงฆ์สั่งสอนหลักธรรมในการปกครองและสอนนักปกครองให้มีธรรม แต่ไม่เข้าไปยุ่มย่ามก้าวก่ายในกิจการเมือง ทางฝ่ายบ้านเมืองก็ยกชูสถาบันสงฆ์ไว้ในฐานะที่ เหนือการเมือง โดยมีประเพณีทางการเมืองที่ปฏิบัติมาเกี่ยวกับวัดและพระสงฆ์ เช่นว่าผู้ใดหนีเข้าไปในพัทธสีมาของวัดก็เป็นอันพ้นภัยการเมือง เหมือนลี้ภัยออกไปในต่างประเทศ ผู้บวชแล้วเป็นผู้พ้นภัย และเป็นผู้พ้นภัยจากปรปักษ์ทางการเมือง ดังกรณีของข้าราชบริพารของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่พระสงฆ์สมมติพระราชวังเป็นพัทธสีมาแล้วอุปสมบทให้ พาออกจากวังผ่านกองทัพของผู้ยึดอำนาจไปสู่วัดได้โดยปลอดภัย และกรณีของขุนหลวงหาวัด (พระเจ้าอุทุมพร) ในรัชการพระเจ้าเอกทัศน์ เป็นต้น"

แต่ จิตร ภูมิศักดิ์ มองต่างออกไปว่า พระสงฆ์ไม่ได้อยู่เหนือการเมืองจริง หากแต่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐในลักษณะ "สมประโยชน์กัน" เช่นที่เขาเขียนว่า

> "ศักดินา (กษัตริย์) แบ่งปันที่ดินให้แก่ทางศาสนา แบ่งปันข้าทาสให้แก่วัดวาอาราม ยกย่องพวกนักบวชให้เป็นขุนนางมีลำดับยศ มีเครื่องประดับยศ มีเบี้ยหวัดเงินปีและแม้เงินเดือน...ศาสนามีหน้าที่สั่งสอนให้ผู้คนเคารพยำเกรงกษัตริย์ พวกนักบวชทั้งหลายกลายเป็นครูอาจารย์ที่ให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดา ซึ่งแน่นอนแนวทางการจัดการศึกษาย่อมเป็นไปตามความปรารถนาของศักดินา"

ในเรื่องนี้ มีข้อน่าศึกษา ว่าความเหนือการเมืองที่ว่ามองอย่างโรแมนติก กับความไม่ได้เหนือการเมืองจริง *ที่ว่า*เป็นการมองของจิตร ภูมิศักดิ์ ขัดแย้งตรงกันข้าม หรือเป็นสัมพัทธ์อย่างไร

ว่าตามการมอง*ที่ว่า*เป็นของคุณจิตรก่อน เราอาจไม่วิจารณ์ความคิดของคุณจิตร ภูมิศักดิ์ แต่มองในแง่ว่า คุณจิตรนี้เข้าใจคิด เราควรนำความคิดของท่านมาใช้ประโยชน์ เป็นเครื่องเตือนสติได้

ถึงแม้บางคนอาจวิจารณ์ว่า คุณจิตรมองดิ่งไปข้างเดียว และมองคนที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ เป็นคนร้ายมีเจตนาเลวไปหมด แต่เราไม่ต้องไปคิดทางนั้น ไม่ต้องไปคิดว่าอะไรคุณจิตร เรามองต่อออกไปจากที่คุณจิตรมองและถูกมองไว้ ก็จะเห็นกว้างออกไปอีกว่า ในโลกนี้มีอะไรที่จะเทียบให้เห็นความจริงได้ชัดขึ้นไปกว่านั้น

ข้อที่สำคัญมาก ก็คือ แทนที่เราจะอยู่กันแค่ความคิดเห็นคิดกันไปแล้วก็คิดกันมา ว่าอย่างนั้นว่าอย่างนี้ เราก็เอาความรู้มาดูกันบ้าง แล้วด้วยความรู้นั้น หรือด้วยข้อมูลข้อเท็จจริงนั้น เราก็มองกว้างไกลออกไปได้ เช่น เราบอก*ต่อ*จากคุณจิตรไปอีกว่า

ศักดินา (กษัตริย์) แบ่งปันที่ดินให้แก่ทางศาสนา แบ่งปันข้าทาสให้แก่วัดวาอาราม ยกย่องพวกนักบวชให้เป็นขุนนางมีลำดับยศ มีเครื่องประดับยศ มีเบี้ยหวัดเงินปีและแม้เงินเดือน... *(-ต่อ-)* แต่ถึงแม้ศักดินากับทางศาสนาในเมืองไทยจะสมประโยชน์กันอย่างไร ก็ไม่สามารถทำได้ถึงขั้นที่ให้นักบวชเป็นขุนนางแท้ และเข้าสู่การเมืองได้จริง ไม่สามารถตั้งให้บริหารอำนาจในการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น เป็นเจ้าเมือง เป็นแม่ทัพ เป็นผู้บัญชาการรบ เป็นอัครมหาเสนาบดี ฯลฯ อย่างในประเทศตะวันตกยุคเดียวกัน ทั้งนี้ ที่พระไทยเป็นอย่างนั้นไม่ได้ ก็เพราะวินัยของพุทธศาสนาเถรวาทกำกับไว้

พูดถึงตะวันตก ดูตัวอย่างในฝรั่งเศส บาทหลวงยิ่งใหญ่เด่นในประวัติศาสตร์ คงไม่มีท่านใดเหนือคาร์ดินัลริเชลลู (Cardinal Richelieu) ซึ่งได้รับราชการเป็นอัครมหาเสนาบดีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 และเป็นผู้สร้างฝรั่งเศสให้เป็นประเทศยิ่งใหญ่ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ได้เป็นเป็นผู้บัญชาการรบ ปราบชาวโปรเตสแตนต์ฮูเกนอตส์ลงได้ และเป็นผู้ชี้นำในการทำสงคราม ๓๐ ปีแห่งยุโรป (1618-1648)

ส่วนในเมืองไทย ที่ว่าวินัยของพุทธศาสนาเถรวาทช่วยรักษาไว้ เช่น ในสมัยรัชกาลที่ ๑ กองทัพพม่ายกเข้ามา ได้เมืองนครศรีธรรมราชแล้ว จะไปตีเมืองพัทลุงและเมืองสงขลา คราวนั้นที่เมืองพัทลุง พระมหาช่วย ชักชวนชาวเมืองพัทลุงให้ต่อสู้ข้าศึกรักษาเมือง ยกเป็นกระบวนทัพจากเมืองพัทลุง มาตั้งค่ายสกัดอยู่ในทางที่พม่าจะยกลงไปนครศรีธรรมราช

เมื่อเสร็จศึกพม่าแล้ว พระมหาช่วย แม้ว่าจะได้ช่วยประเทศชาติในยามร้าย แต่ท่านไม่ต้องการให้มีความมัวหมองทางพระวินัยที่ได้ไปในการศึกสงคราม ก็สมัครลาสิกขาเอง ส่วนทางบ้านเมืองมองเห็นคุณความดีของท่าน ก็ได้ตั้งอดีตพระมหาช่วยให้เป็นพระยาทุกขราษฎร์

ถ้าพระไทยไม่อยู่เหนือการเมือง แต่อยู่ในการเมืองอย่างบาทหลวงเมืองฝรั่ง ท่านมหาช่วยก็เป็นพระยาอยู่ในวัด นั่งบัญชาการงานเมืองทั้งเป็นพระ แต่นี่เป็นอันว่า พระมหาช่วยได้สึกออกไปเป็นขุนนาง ที่ใช้อำนาจการเมืองได้จริง ในกรมการเมืองของรัฐ มิได้อยู่เป็นนักบวชอย่างในประเทศตะวันตกแต่ประการใด

นี่คือตัวอย่างที่วินัยของพุทธศาสนาเถรวาทช่วยกันมิให้ภิกษุมีอำนาจการเมืองหรือเข้าไปอยู่ในการเมืองได้จริง

ในฝรั่งเศสยุคศักดินานั้น ฝ่ายศาสนาคือบาทหลวง (clergy) เป็นฐานันดรที่ ๒ คู่กับฐานันดรที่ ๑ คือขุนนาง (nobility) ทั้งสองพวกนี้ต่างก็แสวงหาทรัพย์อำนาจ เป็นเจ้าเมือง เจ้าที่ดิน เป็นต้น กดขี่ขูดรีด ทำให้ราษฎรเดือดร้อนชิงชัง จนในที่สุดจึงเกิดปฏิวัติฝรั่งเศสขึ้นใน ค.ศ. 1789 เพื่อล้มล้างฐานันดรทั้งสองนี้ และได้สถาปนาประชาธิปไตยสำเร็จ ด้วยความรุนแรงสูญเสียชีวิตเลือดเนื้ออย่างสยดสยอง แล้วได้เป็นเหตุให้มีหลักการแยกรัฐกับศาสนา (separation of church and state) ขึ้นในฝรั่งเศสนั้น

การแยกรัฐกับศาสนา (separation of church and state) ในฝรั่งเศสนั้น ได้มีความหมายตรงข้ามกับหลักการแยกรัฐกับศาสนาของอเมริกา (ตามอนุบัญญัติข้อ ๑/the First Amendment

ในรัฐธรรมนูญอเมริกัน ที่ตราไว้ในปี 1791) คือ หลักการของฝรั่งเศสให้แยกรัฐกับศาสนาโดยพยายามกำจัดศาสนา แต่อเมริกันมีหลักการแยกรัฐกับศาสนาโดยให้ศาสนามีเสรีภาพของตนเอง

ในประเทศอังกฤษ รัชกาลพระเจ้าเฮนรีที่ 8 (Henry VIII) ท่านบาทหลวงคาร์ดินัลวอลซีย์ (Cardinal Wolsey) ได้เป็นประธานสภาขุนนางอังกฤษ (lord chancellor of England) มีทรัพย์และอำนาจรองจากพระเจ้ากรุงอังกฤษ และได้นำอังกฤษขึ้นแข่งอำนาจกับฝรั่งเศส

แต่เมื่อพระเจ้าเฮนรีที่ 8 จะทรงหย่ากับพระมเหสี ต้องได้รับอนุมัติจากองค์พระสันตะปาปา (Pope) ที่กรุงโรม ท่านคาร์ดินัลวอลซีย์โน้มพระทัยองค์พระสันตะปาปาไม่สำเร็จ จึงเสื่อมอำนาจแล้วถูกข้อหาต่างๆ ถูกถอดยศปลดตำแหน่ง จนในที่สุด ก็ถูกจับกุมในข้อหาคิดกบฏ และสิ้นชีพขณะเดินทางมาจะเข้าเฝ้า

ส่วนพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ได้ทรงประกาศแยกพระองค์พ้นจากอำนาจขององค์พระสันตะปาปา และทรงตั้งศาสนจักรนิกายอังกฤษ (Church of England) โดยพระองค์เป็นประมุข ในปี 1534 ทำให้ศาสนาคริสต์โปรเตสแตนต์นิกายอังกฤษเป็นศาสนาประจำชาติมาจนบัดนี้

เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงนี้แล้ว บาทหลวงอีกท่านหนึ่ง คือ Thomas Cranmer ก็ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็น Archbishop of Canterbury ฝ่ายโปรเตสแตนต์ท่านแรกของอังกฤษ และได้เป็นที่ปรึกษาของพระเจ้า Henry VIII และของพระเจ้า Edward VI ผู้เป็นพระราชโอรส

ต่อมา พระเจ้า Edward VI สวรรคตเมื่อพระชนม์ ๑๖ พรรษา เพราะวัณโรค พระนาง Mary I ขึ้นครองราชย์และพยายามเปลี่ยนประเทศอังกฤษให้กลับเป็นคาทอลิก คราวนี้ ท่าน Archbishop Thomas Cranmer ถูกตั้งข้อหานอกรีตคิดกบฏ ถูกปลดจากตำแหน่ง แล้วท่านคาร์ดินัล Reginald Pole ผู้เป็นปฏิปักษ์กับพระเจ้าเฮนรีที่ 8 (ต้านการแยกตัวจากโรมันคาทอลิก และมารดากับน้องชายถูกพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ให้ประหารชีวิต) ก็ได้ตำแหน่งแทน เป็น Archbishop of Canterbury ฝ่ายคาทอลิกท่านสุดท้าย

ท่านอาร์ชบิชอพ Thomas Cranmer ฝ่ายโปรเตสแตนต์นั้น เมื่อได้ถูกตั้งข้อหานอกรีตคิดกบฏ ถูกปลดจากตำแหน่งแล้ว ในที่สุด ก็ถูกตัดสินโทษให้ประหารชีวิตโดยเผาทั้งเป็น ในปี 1556

หันมาดูเมืองไทย ยุคเดียวกันนั้น หลังเหตุการณ์ในอังกฤษมาจนถึงรัชกาลพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ที่ได้ปราบโปรเตสแตนต์เสร็จสิ้น คราวจะล่วงรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ครั้งนั้น เพราะเหตุที่พระสงฆ์ไทยเถรวาทไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอำนาจการเมือง สมเด็จพระสังฆราชจึงสามารถรับนิมนต์จากสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นำพระสงฆ์ผ่านกองทัพยึดอำนาจที่ล้อมวัง เข้าไปทำสังฆกรรมผูกสีมา และอุปสมบทข้าราชการผู้ใหญ่แล้วนำพระใหม่อดีตขุนนางมาอยู่ในวัดอย่างปลอดภัย โดยไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมืองที่เขายึดอำนาจกัน ไม่เข้าไปยุ่งกับฝ่ายไหน

ทีนี้ มาดูในปัจจุบัน ถือกันว่า รัฐสภาอังกฤษ เป็นมารดาแห่งรัฐสภาทั้งหลาย *(Mother of Parliaments)*

เวลานี้ รัฐสภาอังกฤษนั้น ประกอบด้วยสภาขุนนาง (House of Lords) และสภาสามัญ (House of Commons) ในสภาขุนนาง มีบาทหลวงผู้ใหญ่ชั้นบิชอพของนิกายอังกฤษ ๒๖ ท่าน (ในจำนวนสมาชิกทั้งหมดประมาณ ๗๕๐ ท่าน) เป็นสมาชิกตลอดชีพ ตั้งแต่ archbishop of Canterbury และ archbishop of York ลงไป

ที่ว่ามานี้แหละ เป็นเรื่องของความรู้ เป็นข้อมูลข้อเท็จจริง เราควรจะค้นคว้าแสวงหาความรู้นั้น เมื่อรู้แล้ว เราก็จะมองเห็นหลักเห็นเกณฑ์ที่จะวัดได้ แล้วหลักความจริงนั้นก็ตัดสินเองว่า ใครและอย่างไร เหนือการเมือง หรือไม่เหนือการเมือง

ในเรื่องที่เป็นความรู้ มีหลักให้ดูอย่างนี้ ก็ไม่ต้องไปมัวยุ่งกับความคิดเห็นของคน อ้อ คุณจิตรว่าอย่างนั้น คุณเจมส์ว่าอย่างนี้ ท่านเหล่านั้นจะว่าอย่างไร ก็ให้ท่านว่าของท่านไป ถ้าท่านคิดฝันคิดเฟ้อ ไม่อยู่ในโลกของความเป็นจริง ท่านก็เป็นโรแมนติกไปเอง

แม้แต่ตัวเจ้าของความคิดนั้น พอเขารู้ชัดจริงขึ้น ความคิดเห็นของเขาก็เปลี่ยนได้ จึงต้องดูด้วยว่าเขาคิดจากความรู้จริงหรือไม่ คนที่คิดต่างมองต่างกันมากหลาย พอความรู้จริงมา กลายไปเห็นตรงกัน

ในเรื่องนี้ เมื่อนำระบบฝรั่ง-ไทยที่ว่าข้างบนนั้นมาเคียงคู่ลองเอามาทาบกันดูเพื่อเทียบ อย่างน้อยก็เห็นความแตกต่างกันชัดว่า นักบวชพระภิกษุในประเทศไทย ถึงอย่างไรๆ ก็ไม่สามารถเป็นขุนนางแท้จริง ไม่อาจเข้าไปอยู่ในการเมืองได้จริง *ไม่มีอำนาจบริหารการเมืองได้จริง* ไม่เหมือนนักบวชของฝรั่ง ต่างกันไกลมาก

เมื่อจัดประเภท ก็พูดได้ทำนองนี้ว่า โดยเทียบกับระบบนักบวชบาทหลวงฝรั่งเศสยุคศักดินานั้น นักบวชภิกษุในประเทศไทยอยู่ในระดับที่เหนือการเมืองชัดๆ (ถึงไม่เทียบ หลักก็บอกอยู่แล้ว)

ไม่อยู่ใน ไม่ใช่แค่เหนือหรือนอก แต่นำเข้าธรรมไปเลย

เอาง่ายๆ เวลานี้ ที่เมืองไทยอยู่ในระบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญก็บอกไว้ว่า ภิกษุสามเณร "เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง" นี่คือขาดหรือสูญเสีย(สละ)สิทธิพื้นฐานทางการเมือง

ก็เป็นอันว่า ภิกษุสามเณรทุกรูป ไม่ว่าผู้ใหญ่ผู้น้อยขั้นไหน ก็ไม่มีบทบาทในการเมือง แค่เลือกตั้งก็ยังไม่ได้ แล้วจะไปทำอะไรในการเมือง เพราะฉะนั้น พระเณรจึงต้องศึกษาให้รู้และให้ความรู้อย่างดีแท้ ที่นำเขาได้ จึงจะสมกับที่เขาให้อยู่เหนือการเมือง

ทั้งสามเณรและหลวงพี่ก็รู้ว่าพระเณรไม่อยู่ในการเมือง ถ้าจะเถียงกัน ก็ทำได้แค่ว่า หลวงพี่บอกมา เรานี่อยู่เหนือการเมืองนะ แต่สามเณรแย้งว่า ไม่ใช่ เราอยู่นอกการเมืองครับ

เมื่อไม่อยู่ "ใน" ก็เถียงกันได้แค่ว่า "เหนือ" หรือ "นอก" ถ้าแน่กว่านั้น ก็ "นำ" การเมืองเลย (นำทางไปในธรรมและโดยธรรม อย่านำไปนอกธรรมด้วยอธรรม)

บางคนอาจวิจารณ์ว่า คุณจิตรนี่นะโรแมนติก ไม่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง เป็น idealistic จะเอาสุดทาง ไม่ยอมรับธรรมดาของโลกวิสัยเสียบ้าง แล้วยังอยู่แค่มองภาพรวมหยาบๆ ของประวัติศาสตร์ แต่ที่นี้พอตระหนักถึงการก้าวของความรู้ เราก็จะเห็นใจท่าน และตัวเราเองก็ไม่หยุดที่จะก้าวต่อไปในความรู้ด้วย

รวมแล้ว ใครจะวิจารณ์อย่างไร เราจะไม่สนใจก็ได้ เราอาจจะบอกว่า เราไม่ยุ่งด้วยกับการวิจารณ์ เราไม่มีเวลาจะไปใส่ใจด้วย เราสนใจในเรื่องที่เป็นความรู้ แต่ถ้าคุณหรือใครๆ วิจารณ์ดีมีเหตุผล เราก็เอามาใช้ประโยชน์ได้

อย่างที่ว่าแล้ว ที่คุณจิตรวิจารณ์นั้น จะโรแมนติกไหม จะจริงหรือไม่ ก็ช่างเถิด เราไม่สนใจแง่นั้น แต่เรามองได้ว่า สิ่งที่ท่านพูดนั้นมีเค้ามูลบางแง่ที่ควรคำนึง ซึ่งสมควรระมัดระวัง เพื่อที่จะตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เราก็ทำให้เป็นประโยชน์ได้ โดยเอามาใช้เป็นเครื่องเตือนสติ ดังที่บอกข้างต้น

ควรจะย้ำเรื่องความไม่ประมาทนี้ คนที่ไม่ประมาทนั้น มีลักษณะอย่างหนึ่ง คือสามารถเอาประโยชน์จากเรื่องเสียหาย อันนี้มีความหมายหลายแง่ และแง่หนึ่งตรงกับเรื่องที่กำลังพูดที่นี่

อธิบายสักนิดว่า คนไม่ประมาทนั้น อยู่ด้วยสติ โดยใช้ปัญญา คือปัญญาที่มองเห็นและรู้จักจัดการให้สำเร็จประโยชน์ที่สมประสงค์ของสติ

ขยายความอีกหน่อยว่า คนไม่ประมาท ไม่ติดอยู่แค่ชอบใจไม่ชอบใจ มิใช่ว่า ถ้าเป็นเรื่องตัวเราหรือพวกเราแล้ว จะต้องพูดต้องฟังแต่อะไรที่ดีๆ ถ้าทำอย่างนั้น ก็คือตกอยู่ในความประมาท

แต่ตรงข้าม คนไม่ประมาท ใช้สติตรวจตราจุดอ่อนข้อด้อยช่องเสียของตนของพวกตน เอาใจใส่ดูแลจุดเสื่อมเป็นพิเศษทีเดียว เพื่อจะได้ใช้ปัญญาหาทางแก้ไขปรับปรุงปิดช่อง (ปิดโดยทำให้เต็ม ไม่ใช่ปิดโดยบัง) ไม่ให้มีอะไรพร่อง ไม่ให้มีที่ใดโหว่เหลืออยู่เลย

เปรียบเหมือนผู้ปกครองเมืองสมัยโบราณ ผู้ที่ไม่ประมาท ย่อมตรวจสอบละเอียดลออ ตั้งแต่ประตูตลอดกำแพงเมืองทั่วรอบทั้งหมด ไม่ให้มีช่อง ไม่ให้มีที่ชำรุด ไม่ให้มีจุดอ่อน ไม่ว่าแมวหรือหนูก็ไม่มีรูจะลอดได้ ถ้ามี ก็เร่งซ่อมแซมเสริมหรือทำใหม่ให้มั่นใจว่ามั่นคงแข็งแรงเรียบร้อยเต็มสมบูรณ์จริงๆ คนไม่ประมาทย่อมยินดีที่ได้ยินได้รู้จุดอ่อนข้อเสียข้อด้อยเพื่อจะได้ปรับแก้ดังที่ว่านั้น

คนไม่ประมาทย่อมพอใจสดับคำวิจารณ์ด้วยสติปัญญา และนำมาใช้ประโยชน์ได้ดังที่ว่ามา

เหมือนพุทธพจน์ที่หลายท่านคงยังแม่นในใจว่า พึงมองเห็นบุคคลที่ชี้โทษ เหมือนคนบอกขุมทรัพย์

แต่ถ้าเป็นการวิจารณ์ที่ไม่มีฐานแห่งความจริง เอาข้อมูลที่ไม่เป็นจริงมาบอกมาอ้าง เมื่อคนมาใส่ใจ ย่อมกลายเป็นการเสียเวลา แต่ไม่เท่านั้น ถ้าหลงวางใจ ก็พาให้เขวออกไปนอกเรื่องนอกราว หรือพากันเตลิดเปิดเปิงเข้ารกเข้าพงลงหลุมตกเหวไปเลย

ยิ่งถ้าบุคคลที่ทำการวิจารณ์นั้นอยู่ในสถานะ หรือมีสถาบันเป็นต้นที่รองรับ ที่ชวนให้คนถลำเชื่อล่วงหน้า หรืออ้างผิดซ้ำซากจนส่อเจตนาที่ไม่สะอาด ก็ย่อมควรแก่การตำหนิ หรือถึงกับประณามอย่างแรง และควรจะเดินหน้าไปถึงขั้นที่จะขอให้มีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อประโยชน์ทางปัญญาอันสำคัญยิ่งแก่มนุษยชาติ

แท้จริงนั้น คำว่า “เหนือการเมือง” เราก็เอาความคิดมาจากของตะวันตก ที่เขามีคำว่า “above politics” แต่ที่จริง “above politics” นี้มีความหมายค่อนข้างหลวมๆ ตามปกติ ไม่ใช่เป็นทางการ <u>ถ้า</u>คุณจิตรใช้คำนี้ เราก็ไม่ควรจะติดอยู่แค่ที่คุณจิตรพูด เพราะเป็นธรรมดาที่คนจะคิดอยู่ในขอบเขตที่ตนรู้

ว่าอย่างทั่วไป คำนี้มักใช้เมื่อกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ และแม้กระทั่งประธานาธิบดีของบางประเทศ ที่มีสถานะเป็นประมุขของรัฐ โดยเป็นเกียรติ เป็นสัญลักษณ์ ไม่มีอำนาจที่จะใช้ได้จริง

แต่บางทีก็มีความหมายเชิงบทบาท อย่างสหประชาชาติก็ถือกันโดยทฤษฎีว่า “เหนือการเมือง”

ท่านประธานาธิบดี FDR ก็กล่าวถึงงานของท่านในการพิชิตภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในอเมริกา (Great Depression, 1930s) ว่า “above politics” ซึ่งมีความหมายในเชิงว่าไม่มีการเมืองระหว่างพรรคทั้งสอง คือ เดโมแครต กับรีพับลิกัน ไม่แยกไม่แย่งกัน แต่ร่วมด้วยช่วยกัน (ท่านแต่งตั้งนักการเมืองทั้งสองพรรคเข้ารับตำแหน่งงาน) ซึ่งดูคล้ายจะมีความหมายแค่ว่า “above partisan politics” (เหนือการเมืองแบ่งแยกพรรค)

อย่างประธานาธิบดี Harry S. Truman ก็บอกว่า ขอให้ชาวเดโมแครตทุกคนยกความรักชาติ (patriotism) ไว้เหนือการเมือง ซึ่งคล้ายกับพูดว่าในเรื่องความรักชาติ จะต้องจริงใจ ไม่มาเล่นการเมือง ไม่แยกพรรคแยกพวก

เอาง่ายๆ ท่านสุไลมาน เดมิเรล (Süleyman Demirel) ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีแห่งตุรกี ในปี 1993 หลังจากเป็นนายกรัฐมนตรี ๗ สมัย ทั้งที่ท่านขึ้นมาสู่ตำแหน่งตามวิถีทางการเมือง เมื่อรับตำแหน่ง ท่านสัญญาว่าท่านจะอยู่เหนือการเมือง ความหมายของท่านก็ทำนองว่าจะเป็นกลาง ไม่เข้าข้างโน้นข้างนี้

แม้แต่ท่านประธานาธิบดีโมบูตู (Mobotu) ผู้เปลี่ยนชื่อประเทศสาธารณรัฐคองโก (Congo) เป็นซาเยียร์ (Zaire) เมื่อปี 1971 ก็บอกว่าท่านเหนือการเมือง ทั้งที่พวกวิจารณ์บอกว่าท่านรวบอำนาจเผด็จการ

อย่างที่ว่านี้ ใครจะเอาตัวแทนของคุณจิตร ไปเถียงกับท่านประธานาธิบดีเดมิเรล หรือท่านโมบูตู ว่าฝ่ายใครเป็นโรแมนติก ก็ปล่อยเขาว่ากันไป พระเณรมองเห็นหลักชัดเป็นที่มั่นใจอยู่แล้ว ก็ไม่ต้องเดือดร้อนไปกับเขาว่าเราจะพลอยโรแมนติกไปกับใครที่ไหน

ถ้าพูดรวบรัดก็บอกแค่ว่า ถ้อยคำพวกนี้ เมื่อรู้หลักแล้ว เราก็มองการใช้แบบรู้เท่าทัน พอเห็นการพูดการใช้ในวงการและในบริบทต่างๆ ก็รู้ตระหนักเองว่าอะไรแค่ไหนอย่างไร

ขอให้ชวนกันก้าวไปในความรู้ อย่าอยู่กันแค่ความคิดเห็น หรือพูดในวงกว้างว่า จงพากันก้าวไปในความรู้ อย่าจมกันอยู่แค่กับความคิดเห็น ความรู้ช่วยขยายความคิดเห็นให้กว้างไกล ช่วยปรับแก้ความคิดเห็นให้ถูกให้ตรงได้ ช่วยให้คิดได้อย่างฉลาดและชัดขึ้น กับทั้งพาให้เข้าถึงความจริง

นี่ก็เอามาเล่าเป็นความรู้ที่จะคลี่คลายขยายความคิด ดูไปแล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องการมองต่างกันอะไร ไม่ต้องไปเคร่งเครียดอะไรนัก

จะพูดอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่า ไม่ใช่มองต่างกันหรอก แค่มองห่างกันเท่านั้น คือ มองในความหมายเดียวกันนั่นแหละ เพียงแต่ต่างระดับกัน โดยเป็นสัมพัทธ์บ้าง มองตรงๆ กับมองอย่างการเมืองบ้าง เป็นต้น แล้วในที่สุดไม่ว่าจะมองอย่างไร ก็คือมองโดยคิดในขอบเขตของความรู้ที่มี และลงท้าย จะให้ดี ก็เอามาใช้เตือนให้ไม่ประมาท

ทำไมมีปีกล่ะหนู ทำไมมีหูล่ะนก อ๋อ ไม่ต้องถกเถียงกัน มันชื่อว่าค้างคาว

ควรย้ำแทรกไว้นิดหนึ่งว่า ตามปกติ คนเราคิดเห็นไปได้ในขอบเขตของความรู้ ที่นี้ ถ้ารู้จักคิด ก็จะช่วยให้ก้าวไปในการหาความรู้ จึงให้คิดควบคู่ไปกับการหาความรู้ ให้การคิดเป็นเครื่องมือของการหาความรู้ แล้วหาความรู้เพื่ออะไร ก็เพื่อให้ถึงความจริง

มองในทางกลับกัน ในการหาความรู้นั้น เมื่อยังไม่ถึงความจริง ก็จึงยังคิดเห็นกันไป แต่พอถึงความจริง เมื่อเห็นความจริงแล้ว

ก็ไม่ต้องคิดเห็น คือไม่ต้องคิดเห็นเพื่อหาความรู้ให้เห็นความจริงในเรื่องนั้น พูดสั้นๆ ว่า พอรู้แน่ชัดแล้ว เมื่อเห็นความจริงแล้ว ก็ไม่ต้องมัวคิดเห็น ถ้าจะคิด ก็คิดในการที่จะเอาความรู้ไปใช้ต่อไป

ทีนี้ อย่างที่ว่าแล้ว ในตอนที่ยังไม่เห็นความจริง ยังหาความรู้กันอยู่นั้น คนก็คิดเห็นกันไปในขอบเขตของความรู้ที่ตัวมี ตอนนี้ ก็จะมีการคิดเห็นปรุงแต่งไปต่างๆ ก็คือเอาความรู้ที่มีอยู่นั่นแหละมาปรุงแต่ง ก็ปรุงแต่งออกมาในรูปต่างๆ รวมทั้งที่เรียกว่าการวิจารณ์

ถ้าปรุงแต่งดี ก็เป็นการสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นการก้าวไปในการหาความรู้ ที่จะไปถึงความจริง แต่ถ้าปรุงแต่งไม่เป็น หรือปรุงแต่งร้าย ก็จะกลายเป็นเสียหาย เหลวไหล จนเตลิดเปิดเปิง เริ่มตั้งแต่เป็นการปั้นแต่ง แล้วเรื่องไม่เป็นเรื่อง หรือเรื่องไม่เข้าเรื่อง ก็จะเกิดขึ้น แทนที่จะเพิ่มความรู้ ก็กลายเป็นความหลอก แทนที่จะใกล้ความจริงเข้าไป ก็กลายเป็นยิ่งห่างไกลความจริง

ที่ว่านี้ ในแง่หนึ่งก็คือบอกว่า ในการคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งการวิจารณ์ จะต้องมีความจริงเป็นฐาน คือบนฐานของความรู้ในความจริง ที่มีอยู่ เราจะได้ก้าวต่อสู่ความรู้ในความจริงยิ่งขึ้นไป ตลอดถึงว่า เมื่อยืนอยู่บนฐานของความรู้ที่เป็นจริง เราก็จะสามารถคิดการในทางที่ดีงามสร้างสรรค์แก้ปัญหาได้อย่างดีที่สุดด้วย

เป็นอันว่า เมื่อเห็นความจริง ก็ไม่ต้องมัวอยู่กันแค่ความคิดเห็น ไม่ต้องอยู่กันแค่วิจารณ์ จึงควรก้าวไปในความรู้ที่จะเข้าถึงความจริง ไม่ควรจมอยู่กับความคิดเห็น หรือแม้แต่วิจารณ์กันไปเหมือนดังไม่มีจุดหมาย อันถือได้ว่าเป็นความประมาทอย่างหนึ่ง

เล่าเป็นนิทานว่า ครั้งหนึ่ง มีค้างคาวตัวหนึ่ง บินไปตกลงที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ที่ชาวหมู่บ้านไม่เคยเห็น ไม่รู้จักค้างคาวกันเลย

ชาวบ้านคนหนึ่งมาเห็นค้างคาวนั้น ก็แปลกใจมาก มองดูก็ไม่รู้ว่าเป็นตัวอะไร มีปีกบินได้เหมือนนก แต่ทำไมมีหู แล้วรูปร่างก็เหมือนหนู แต่ทำไมมีปีก คิดไม่ตก จึงไปเรียกเพื่อนชาวบ้านมาดู

พอหลายคนดู ต่างคนก็ต่างคิดเห็น แล้วก็วิจารณ์กันไป บ้างว่านกนั่นแหละแต่มันเกิดมาผิดพวก จึงมีหูด้วย บ้างว่าหนูนั่นแหละ แต่เป็นพันธุ์พิเศษที่มีปีก คิดเห็นกันไป ก็วิจารณ์กันไป บางคนว่ากันแรง แล้วก็เถียงกัน แรงขึ้นๆ เสียงดังขึ้นๆ ทำท่าจะมีเรื่อง

พอดีมีคนมาจากต่างถิ่น ได้ยินเสียงเถียงกันดัง ก็เข้ามาดู ถามรู้เรื่องแล้วคนต่างถิ่นนั้นก็บอกให้ฟังว่า นี่ไม่ใช่ตัวประหลาดอะไรหรอก มันเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ในถิ่นของเขามีมาก มันชอบอยู่กันในถ้ำ ออกไปหากินกลางคืน เป็นอย่างนั้นๆ มันมีชื่อว่าค้างคาว

พอรู้ความจริง ทุกอย่างก็สงบ ชาวบ้านเลิกเถียงกัน หันมาบันเทิง

นี่คือ คนคิดเห็นกันไปในขอบเขตของความรู้ที่มี พอความรู้ไปถึง เห็นความจริง ก็ไม่ต้องคิดเห็น จึงควรก้าวกันไปในความรู้ อย่าอยู่แค่ความคิดเห็น จงฝึกคิดให้ดี คิดให้เป็น ให้ได้ความรู้ ให้ถึงความจริง ที่จะแก้ปัญหาได้ ทำจุดหมายที่ดีงามให้สำเร็จ

พระสงฆ์ กับรัฐ สมประโยชน์กัน
นั่นคือหลักการใหญ่ ที่พึงเข้าใจ และรู้จักใช้ให้ดี

ที่ว่ามาแล้วนั้น เป็นตัวอย่างของการมองกว้างไกลออกไปให้เห็นความจริงรอบด้านขึ้น ทีนี้ <u>*ถ้า*</u>คุณจิตรมีความคิดในเรื่องการสมประโยชน์ ก็ลองหันมามองในแบบที่คุณสุรพศเรียกว่าโรแมนติก

ในแบบที่คุณสุรพศว่าเป็นโรแมนติกนั้น เริ่มด้วยมองในวงแคบ ระดับไมโคร แบบจุลภาค ภิกษุสามเณรรายรูปกับรัฐ (หรือจะว่าศักดินาก็แล้วแต่) สมประโยชน์กัน โดยรัฐยอมรับสถานะของ

ความเป็นภิกษุสามเณร ที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ตามระบบธรรมวินัยของตน (พระเณรไปในหลายประเทศอื่น มีสถานะที่รัฐนั้นถืออย่างชาวบ้านทั่วๆ ไป) และให้มีสิทธิประโยชน์บางอย่าง เช่น ยกเว้นหรือลดครึ่งค่าโดยสารยานพาหนะตามที่กำหนด (พร้อมกับเสียสิทธิบางอย่างหรือหลายอย่าง)

ทีนี้ มองกว้างออกไปในระดับแมโคร ขั้นมหัพภาค พระสงฆ์ทั่วไปมีหน้าที่สอนธรรมให้การศึกษาแก่ประชาชน และมีชีวิตความเป็นอยู่ตามแบบแผนของตน แต่ก็อยู่ในรัฐ ต้องอยู่ภายใต้อำนาจการเมืองของรัฐ ไม่มีรัฐใดยอมให้ใครๆ รวมทั้งพระสงฆ์แยกตัวพ้นออกไปจากอำนาจการเมืองของตน (ในความหมายที่เคร่งครัดขั้นนี้ ไม่มีใครจะเหนือการเมืองไปได้)

อย่างไรก็ดี ดังที่กล่าวแล้วว่า พระสงฆ์มีหน้าที่สอนประชาชนให้มีศีลธรรม ไม่เบียดเบียนกัน ช่วยทำประโยชน์แก่สังคมประเทศชาติ อยู่ดีมีความสุข

ทางฝ่ายรัฐก็มีหน้าที่จัดการบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อย ไม่มีอาชญากรรมเป็นต้น ให้ประชาชนอยู่ดีมีความสุข

นี่คือ พระสงฆ์ และรัฐ มีประโยชน์ที่เป็นจุดหมายร่วมกันได้แก่มุ่งให้ประชาชนมีธรรม อยู่กันร่มเย็นเป็นสุข นี่เป็นความ*สมประโยชน์ ในความหมายที่ ๑* ซึ่งเป็นธรรมดาที่ควรจะเป็นอย่างนั้น

ด้วยเหตุนี้ เมื่อพระสงฆ์สอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลในธรรม มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบการงานอาชีพที่สุจริต อยู่กันดีมีความสงบสุข อันเป็นการทำตามหน้าที่ของตน ก็เป็นการช่วยให้รัฐบรรลุจุดหมายของรัฐในการที่จะจัดการบ้านเมืองให้ประชาชนอยู่กันดี มีความสงบสุข

เมื่อเป็นอย่างนี้ รัฐก็เห็นคุณค่าของพระสงฆ์ และต้องการส่งเสริมสนับสนุนให้พระสงฆ์มีกำลังและความสะดวก เป็นต้น ที่จะทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งก็คือจะเกิดเป็นประโยชน์แก่รัฐให้ลุจุดหมายแห่งหน้าที่ของรัฐได้ดียิ่งขึ้นนั่นเอง

ดังนั้น แม้ว่าตามปกติ พระสงฆ์จะอยู่ใกล้ชิดประชาชน และประชาชนก็ดูแลพระสงฆ์เป็นพื้นอยู่แล้ว รัฐก็เสริมเข้ามาจัดการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ให้มีกำลังที่จะทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้นไปอีก

ครั้นเมื่อพระสงฆ์มีกำลังพร้อมดี ก็ทำหน้าที่ต่อประชาชนได้ผลยิ่งขึ้น เป็นการสมจุดหมายของตน พร้อมกับที่รัฐก็ยิ่งสมความมุ่งหมาย ทำให้เกิดประโยชน์แก่กัน และในที่สุดคือประชาชนอยู่ร่มเย็นเป็นสุข อันเป็นประโยชน์แท้ที่เป็นจุดหมายร่วมกันของทั้งสองฝ่าย คือทั้งของพระสงฆ์และของรัฐ นี่ก็เป็นการสมประโยชน์กัน ในความหมายที่ ๑ เป็นขั้นเข้ามาสัมพันธ์กันในปฏิบัติการ

พระสงฆ์ กับรัฐ อาจสมประโยชน์กัน แค่พิงหลักการใหญ่นั้น

ที่ว่าไปแล้วนั้น เป็นความสัมพันธ์เชิงสมประโยชน์กันระหว่างรัฐกับพระสงฆ์ ที่เป็นไปตามหลักการ หรือจะว่าเป็นขั้นอุดมคติ ก็ได้

แต่ถึงตอนนี้ ก็จะมีปัจจัยตัวแทรกตัวแซงที่ทำให้เกิดความซับซ้อนขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่มีที่เป็นกันอยู่เรื่อยในกิจการของหมู่มนุษย์ ตามธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชน ของคนที่ยังมีกิเลส คือคนมีเจตนาที่เป็นบุญหรือบาป เป็นกุศลหรืออกุศล ซึ่งมาในรูปของความรู้สึกและแรงจูงใจต่างๆ บางอย่างก็ดูยาก บางอย่างก็ง่าย

อย่างง่ายๆ เมื่อประชาชนมีศีลธรรม ไม่มีเรื่องวุ่นวาย มองในแง่หนึ่ง ก็เรียกว่าปกครองง่าย ทางด้านรัฐหรือฝ่ายการเมืองก็สะดวกสบายขึ้น การสอนประชาชนให้มีพฤติกรรมที่ว่าดีงามเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของการมีรัฐ กับเพื่อสนองความปรารถนาของเจ้ารัฐ บางทีก็เป็นเรื่องเดียวกัน บางทีก็เป็นต่างเรื่องกัน

ในบางกรณี ถ้าเจ้ารัฐนั้นมีความปรารถนาส่วนตัวที่เป็นกุศลซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของการมีรัฐนั่นเอง การสนองวัตถุประสงค์ของการมีรัฐ กับการสนองความปรารถนาของเจ้ารัฐ ก็คืออันเดียวกัน ทั้งนี้ก็พึงรู้จักแยกแยะ ไม่ใช่ตีคลุมลงไปข้างเดียว

เมื่อคนมีศรัทธาในพระสงฆ์ พระสงฆ์ก็สอนประชาชนได้ง่ายด้วย แล้วก็จึงเป็นสื่อของความนิยมได้ด้วย ฝ่ายการเมืองก็ยิ่งมาอุปถัมภ์บำรุงให้กำลังแก่พระสงฆ์มากขึ้น และในการให้กำลังแก่พระนั้น อาจเป็นด้วยว่ารัฐมีเจตนาดี ที่จะให้พระผู้ทำหน้าที่ได้ผลดีนั้น ทำงานได้ผลและกว้างขวางยิ่งขึ้น ก็ได้ อาจเป็นเพราะว่าทางฝ่ายรัฐมีเจตนาเชิงความปรารถนาส่วนตัวที่จะได้รับคะแนนนิยมเป็นต้น ก็ได้ หรืออาจจะด้วยเจตนาทั้งสองอย่างแทรกซ้อนกัน ก็ได้

อย่างน้อยก็เป็นผลพลอยได้ และอาจจะมีความพอใจในการที่ได้รับผลที่น่าชอบใจนั้น

ทีนี้ ฝ่ายพระสงฆ์ เมื่อทางรัฐมาอุปถัมภ์ มีกำลังขึ้น เป็นอยู่ทำงานสะดวกสบายง่ายขึ้น ก็อาจจะตรงไปตรงมาที่จะมีกำลังทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนได้มากมายเข้มแข็งขึ้น

แต่บ้างก็อาจชักจะติดเพลินชอบความเป็นอยู่และสถานะที่สะดวกสบายเป็นต้นนั้น เมื่อนานไปและมากขึ้น บ้างอาจจะถึงกับมัวเมา บ้างก็อาจจะชักเขว ถึงกับหันมาเอาอกเอาใจฝ่ายการเมือง

บางทีกลายเป็นเอาอกเอาใจสรรเสริญเยินยอหวังลาภยศยิ่งขึ้นไป

เรื่องซับซ้อนขึ้นไปอีก ในการส่งเสริมเพิ่มให้กำลัง หรืออุปถัมภ์บำรุงนั้น ในระยะยาว ก็เกิดเป็นวิธีการหรือระบบวิธีขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทั้งในแง่บุคคลและในเชิงระบบที่แน่นแฟ้น

อีกด้านหนึ่ง ในฝ่ายผู้มอง การกระทำบางอย่างอาจจะแสดงเจตนาของผู้เป็นเจ้าบทบาทได้ชัด แต่หลายอย่าง มองแตกต่างไปได้ตามสภาพจิตของผู้มอง เรื่องเดียวกันที่ฝ่ายเจ้าบทบาททำด้วยเจตนาดี ผู้มองหนึ่งเห็นชอบว่าดี แต่อีกผู้หนึ่งมองว่าไม่ดี

ในทำนองเดียวกัน แม้แต่เรื่องที่ฝ่ายเจ้าบทบาททำด้วยเจตนาไม่ดี ผู้หนึ่งมองออกว่าไม่ดี แต่อีกผู้หนึ่งกลับมองว่าดี

รวมแล้ว เรื่องเดียวกัน กรณีเดียวกัน มีสภาพแปรซับซ้อนในตัวได้หลายชั้น เช่น ในกรณีหนึ่ง ฝ่ายการเมืองอุปถัมภ์ด้วยเจตนาดี ฝ่ายพระสงฆ์บางรูปมีเจตนาอยากได้ติดใจอันไม่ดี ฝ่ายผู้มองเห็นทั้งสองฝ่ายนั้นไม่ดี

ในอีกกรณีหนึ่ง ฝ่ายการเมืองอุปถัมภ์ด้วยเจตนาดี ฝ่ายพระสงฆ์บางรูปก็มีเจตนาดีได้กำลังเพิ่มในการทำหน้าที่ ฝ่ายผู้มองเห็นทั้งสองฝ่ายนั้นไม่ดี ฯลฯ ทั้งนี้ขึ้นต่อตัวแปรทั้ง ๓ ฝ่าย แล้วยังขึ้นต่อเรื่องปุถุชนวิสัยของมนุษย์ด้วยว่าจะยอมรับกันได้แค่ใด

ยิ่งกว่านั้น วิธีการและบรรดาระบบก็มีจุดอ่อนแง่เสียข้อด้อยไม่มากก็น้อย บุคคลอย่างคุณจิตร มองไปที่ระบบแล้วก็ชี้ข้อเสีย ทำนองว่าน่าจะมีการเปลี่ยนแปลง (บางทีรู้ว่าอันนี้ไม่สมบูรณ์ ไม่ดีละ แต่แล้วจะเอาอย่างไร ก็ไม่แน่ใจไม่รู้เหมือนกัน) ก็ควรฟังไว้ แต่ไม่ว่าจะอย่างไร เมื่อระบบนั้นๆ ยังคงอยู่ ก็พึงตั้งใจคุมเจตนาไว้และทำให้ดีที่สุด เท่าที่โอกาสอำนวยให้ ในระบบที่มีอยู่นั้น

บรรดากิจการของสังคม แยกไม่ออกจากธรรมชาติของมนุษยวิสัย ยิ่งเรื่องซับซ้อนอย่างการเมืองการปกครองนี้ ย่อมยากที่จะทำให้สมบูรณ์ และที่จะดำรงความสมบูรณ์ไว้ จึงได้แค่ยุติด้วยบัญญัติที่ว่าดีที่สุดในเวลานั้นๆ

แม้แต่ประชาธิปไตย ซึ่งเชื่อกันในบัดนี้ว่าเป็นระบบที่ดีที่สุด หรือชั่วร้ายน้อยที่สุด ปัญหาแบบนี้ก็ยังมีอยู่ มากบ้างน้อยบ้าง เช่น นักการเมือง แทบจะทั่วไป เมื่อทำหน้าที่ต่อประชาชนตามหลักการ ก็ยังหวังยังพอใจที่จะได้ความชื่นชมหรือคะแนนนิยม

ทั้งนี้ ขึ้นต่อข้อพิจารณาที่ว่าจะยอมรับธรรมชาติของมนุษย์แค่ไหน เป็นเรื่องที่พึงมีความเท่าทันตระหนักรู้ และฝึกตนพัฒนาคนกันไป ไม่สามารถได้เต็มหลักอย่างใจเสมอไป

ในเรื่องที่ว่ามานี้ เมื่อทางฝ่ายเจ้ารัฐอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ด้วยลาภยศ และพระสงฆ์ตอบแทนด้วยการสอนในทางที่จะให้ประชาชนสนองความปรารถนาส่วนตัวของเจ้ารัฐ อย่างนี้เรียกว่าเป็นการ*สมประโยชน์กัน ในความหมายที่ ๒*

คุณจิตร ภูมิศักดิ์ ตัดพ้อไว้ ไม่พ้นข่ายของโรแมนติก

ในเรื่องที่คุณสุรพศอ้างคุณจิตร ดังว่ามานั้น มีคำสำคัญที่พึงพิจารณา ๒ คำ คือ “เหนือการเมือง” และ “สมประโยชน์”

สำหรับคำว่า “เหนือการเมือง” เมื่อมองเทียบระหว่างนักบวชภิกษุ กับนักบวชบาทหลวงในฝรั่งเศสและอังกฤษยุคศักดินาที่ได้ยกตัวอย่างมาให้ดู ก็เห็นได้ชัดว่าเหนือการเมืองเป็นอย่างไร

นักบวชบาทหลวงมีบทบาทในกิจการของรัฐ มีอำนาจบริหารกิจการบ้านเมือง เช่นเป็นเจ้าเมือง ดังที่ว่า จึงอยู่ในการเมือง ส่วนนักบวชภิกษุไม่มีสถานะบทบาท และอำนาจอะไรอย่างนั้น รวมทั้งไม่มีกิจกรรมการเมือง ก็อยู่นอกการเมือง หรือเหนือการเมือง

ที่ว่านั้น คือความหมายสามัญ แต่ใครจะมองจับแง่นั้นแง่นี้ที่ยังเกี่ยวโยงไปถึงการเมือง แม้แต่เรื่องลาภและยศศักดิ์อย่างที่คนไทยเรียกว่ายศช้างขุนนางพระ แล้วเอาไปบอกว่าไม่เหนือการเมือง เขาก็พูดได้ แต่คนฟังที่เข้าใจเรื่อง ก็รู้เข้าใจว่าเขาพูดโดยมีนัยพิเศษออกไป ไม่ใช่เรื่องแปลก ไม่ใช่เป็นต่างเรื่องต่างราวออกไป

เหมือนคนหนึ่งขึ้นมาจากน้ำ ขอให้คนอื่นพาไปนั่งในที่แห้ง พอคนนั้นพาไปนั่งที่พื้นดิน แต่มีน้ำเปียกอยู่หน่อย เขาก็ต่อว่า "ทำไมพาฉันมานั่งที่นี่ ที่มีน้ำ ไม่เห็นจะแห้งเลย" แต่ไม่ว่าเขาจะตัดพ้ออย่างไร ที่นั่นก็ไม่ใช่ในน้ำอยู่นั่นเอง คำที่บอกเป็นนัยว่าคุณจิตร ภูมิศักดิ์ พูดไว้ ก็คล้ายอย่างนั้น คือเป็นทำนองคำตัดพ้อ

คุณจิตรจะพูดอย่างไร ก็ไม่สามารถเอานักบวชภิกษุเข้าไปอยู่ในการเมืองได้จริง จะตั้งให้เป็นอะไร ช้างก็ขึ้นมาครองเมืองไม่ได้ ข้อเท็จจริงและสภาพที่เป็นจริง ก็คือแค่ที่มันเป็นอยู่นั้น แต่เมื่อท่านพูดออกมาดังที่ว่าก็ดีแล้ว ถ้าแม้คำตัดพ้อของคุณจิตรจะ idealized หรือ romanticized สักหน่อย ก็อย่าปล่อยให้เสียไปเปล่าๆ

คุณจิตรจะมองได้แค่ไหน ถ้าท่านมองจากข้อมูลจริง ถึงจะตัดพ้อ ความคิดของท่านก็ใช้ประโยชน์ได้ อย่างน้อยก็เอามาเตือนสติ ให้เป็นทางของความไม่ประมาทต่อไป และที่พึงไม่ประมาทอย่างสำคัญ ก็คือ ที่จะก้าวไปในความรู้ ไม่ติดอยู่แค่ความคิดนั้น

ตามที่ว่ามา ที่จริง เรื่อง *มองต่าง มองต่อ* เป็นต้นนี้ ไม่ได้อยู่ในประเด็น เพียงแต่ว่าเมื่อมีการยกขึ้นมาพูดแล้ว ก็ถือโอกาสมาแสวงความรู้เสริมความคิดกัน

คุณจิตรจะพูดอย่างไร จะดีหรือร้าย ได้สาระแค่ไหน ถ้าเขามองจากข้อมูลที่เป็นจริง ก็สามารถมีเหตุผลที่จะยกขึ้นพิจารณา

จะวิจารณ์อย่างไร ก็ขอให้ใช้ข้อมูลที่มีจริงเป็นฐาน เป็นที่อ้างอิง

เรื่องของคุณจิตร ภูมิศักดิ์ นี้ ต่างจากปัญหาของนักวิชาการ ๔ ท่านข้างบน เมื่อพูดเรื่องของคุณจิตร ภูมิศักดิ์ ขึ้นมา ก็เป็นการดี คือมาช่วยย้ำการแยกประเด็นให้ชัดขึ้นอีก

ที่เราติเตือนและต้องบอกให้รู้กัน ให้รู้เท่าทันนั้น ไม่ใช่เพราะท่านทำการวิจารณ์ แต่เพราะท่านเหล่านั้นเอาข้อมูลที่ไม่จริงมาอ้างในการวิจารณ์ของท่าน บางท่านบางทีถึงกับเอาข้อมูลเรื่องราวที่ไม่มีไม่เป็นจริงมาตั้งเป็นเรื่องที่จะวิจารณ์ (ดังจะเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นต่อไป)

พูดสั้นๆ ว่า เป็นการเอาข้อมูลที่ไม่เป็นจริงมาใช้มาอ้างในการวิจารณ์

การพูดไม่จริง หรืออ้างเรื่องที่ไม่เป็นจริงนั้น ไม่ว่าจะพูดไม่จริงในการวิจารณ์ พูดไม่จริงในการบอกแจ้งข่าวสาร พูดไม่จริงในคำกลอน พูดไม่จริงในการสอนเขียนตำรา หรือพูดไม่จริงในวาทการกิจกรรมใดๆ ก็เป็นความไม่ถูกต้องทั้งนั้น

เมื่อพูดเขียนอ้างความที่ไม่เป็นจริงในการวิจารณ์ ก็ทำให้การวิจารณ์นั้นเข้าข่ายเป็นโมฆะ ไม่ชอบธรรม ไม่สามารถมีความเป็นเหตุเป็นผล ตลอดจนไม่ควรแก่การที่จะเป็นวิชาการ

ตั้งมั่นในหลัก ชัดเจนในความหมาย มุ่งแน่วก้าวไป

ส่วนคำว่า "สมประโยชน์" ถ้ามองตามที่บอกว่าคุณจิตร ภูมิศักดิ์ เขียนไว้ ก็เป็นการสมประโยชน์ในความหมายที่ ๒ คือ ทางฝ่ายพระสงฆ์ได้ลาภยศ จากศักดินา พร้อมกับที่ทางฝ่ายรัฐได้รับการเยินยอสั่งสอนประชาชนให้จงรักภักดี จากพระสงฆ์ เป็นประโยชน์ร่วมกันสมความปรารถนาทั้งสองฝ่าย

แต่ในความหมายที่ ๑ "สมประโยชน์" หมายถึงการที่ทั้งพระสงฆ์ และทางด้านรัฐ ได้รับผลคือประโยชน์สุขของประชาชนที่เป็นจุดหมายร่วมกัน ตรงกัน ในการทำหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย

จะเห็นว่า "สมประโยชน์" ในความหมายที่ ๑ เป็นหลักการพื้นฐาน อันพึงประสงค์ และหวังได้ว่าเมื่อปฏิบัติตาม ก็จะให้เกิดประโยชน์สมหมาย คือสมประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ในที่นี้ ถือว่า "สมประโยชน์" มาจากคำบาลี-สันสกฤต คือ "สม" แปลว่า เสมอ เท่ากัน ตรงกัน ร่วมกัน ลงกัน ลงตัว กลมกลืนเข้าด้วยกันเป็นอันเดียว (ไม่ใช่ "สม" ที่จบแค่ สมใจ สมหวัง สมปรารถนา ของภาษาไทย) + "ประโยชน์" ซึ่งถือว่าชัดอยู่แล้ว

ตามนี้ "สมประโยชน์" ในความหมายที่ ๑ ตรงตามความหมายของศัพท์ คือ ประโยชน์ที่เป็นจุดหมายร่วมกัน ทั้งของพระสงฆ์ และของทางฝ่ายรัฐ กลมกลืนเข้าด้วยกันเป็นอันเดียว ตรงกันลงตัวที่ความสำเร็จแห่งประโยชน์สุขของประชาชน เป็นประโยชน์ตรงกันร่วมกันจริงๆ

ส่วน "สมประโยชน์" ในความหมายที่ ๒ ที่ว่าเข้ากับความคิดของคุณจิตร ภูมิศักดิ์ ไม่ทราบว่าท่านผู้คิดศัพท์นั้น ต้องการให้ "สม" หมายถึงสมแบบไทย คือสมใจหมาย สมอยาก สมปรารถนา หรือสมแบบบาลี คือร่วมกัน ตรงลงตัวกลมกลืนเป็นอันเดียว

แต่ดูจากคำที่ว่าคุณจิตรพูด ก็เห็นได้ชัดว่า ประโยชน์แบบลาภยศของพระ กับประโยชน์แบบได้รับความจงรักภักดีของเจ้ารัฐ ไม่ใช่ประโยชน์อันเดียวกัน เป็นประโยชน์คนละชนิด แถมต่างฝ่ายต่างได้ ไม่ใช่ได้ด้วยกัน คือ แต่ละฝ่ายได้ประโยชน์ของตนสมปรารถนา โดยร่วมกันแบบประสานบรรจบด้วยการตอบแทนกัน

ตั้งต้นจากความหมายที่ ๒ ตามการมองของคุณจิตร เมื่อมองลึกลงไป ก็ถึงหลัก และได้ความหมายอย่างที่ ๑

ที่จริง ก็อย่างที่บอกแล้ว "สมประโยชน์" ในความหมายที่ ๑ นี้ เป็นหลักการตามปกติของมัน เป็นพื้นฐาน และเป็นอุดมคติ เป็นเรื่องที่ควรทำ เมื่อปฏิบัติตามที่มันควรจะเป็น จะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มันก็เป็นของมันตามวิถีความสัมพันธ์

ย้อนขึ้นมา บนฐานแห่งการสมประโยชน์ในความหมายที่ ๑ นั่นแหละ จึงทำการสมประโยชน์ในความหมายที่ ๒ ได้ การสมประโยชน์ในความหมายที่ ๒ นั้น จึงเหมือนเป็นส่วนที่งอกออกมาจากการสมประโยชน์ในความหมายที่ ๑

อาจจะพูดว่า สมประโยชน์ในความหมายที่ ๑ เป็นหลัก และสมประโยชน์ในความหมายที่ ๒ เป็นส่วนแอบอิงพิงหลัก หรือฉวยโอกาสจากหลัก หรือจะถือว่าเป็นส่วนค้ำยันหลักนั้น ก็อยู่ที่เจตนาของผู้ทำ และท่าทีของผู้มอง

เมื่อเรื่องเป็นอย่างนี้ ก็เป็นอันว่าจะต้องพยายามทำให้ได้ตามความหมายที่เป็นหลัก คือ อย่างที่ ๑

แต่ก็ดังที่ว่า เมื่ออยู่ในโลกนี้ นอกจากหลักแล้ว ยังมีปัจจัยด้านที่เนื่องด้วยธรรมชาติของมนุษย์ รวมทั้งท่าทีการมองของคนที่ต่างจิตต่างใจเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตระหนักรู้และเท่าทัน ถ้าอยู่ในวิสัยที่จะจัดการ ก็พึงไม่ประมาทที่จะตรวจสอบและจัดปรับระบบวิธีให้สมประโยชน์แท้ที่มุ่งหมาย

สำหรับพระสงฆ์ ซึ่งย่อมเป็นองค์ยืนในการรักษาหลักการไว้ จะต้องมั่นคงในหลักที่ว่ามานั้น แม้โอกาสบางทีจะจำกัด ตั้งแต่สถานะที่เกิดมาหรืออยู่ในระบบอันหนึ่งอันใด

เมื่อไม่เป็นวิสัยที่จะจัดจะแก้ไขสภาพที่แวดล้อมหรือปิดล้อม ก็มิใช่จะต้องมาอื้อตื้อติดตันอยู่นั่น ก็ใช้โอกาสเท่าที่มีที่สร้างได้ในระบบนั่นแหละ ทำประโยชน์ที่เป็นจุดหมายมุ่งแน่วไป

ขอแต่ตัวเองนั่นแหละ ต้องตระหนักมั่นแน่วอยู่ในวิถีที่เหนือระบบนั้น อันยิ่งกว่าเหนือการเมืองซ้ำไป โดยไม่มัวติดเมาอะไรเสียในระหว่าง หรือถลำออกทางช่องรั่วของระบบหลุดหล่นไปเสีย

"บอกความจริง ไม่ใช่วิจารณ์"
ถ้าพบการทำเท็จ ต้องกล้าบอกกัน ให้รู้เท่าทัน

ดังได้บอกข้างต้นว่า ปัญหาของนักวิชาการ ๔ ท่านนั้น คือ การเอาข้อมูลที่ไม่จริงมาอ้างมาใช้ในการวิจารณ์ แต่ในบทความของคุณสุรพศ จะเห็นว่า มีความสับสนปนเปกัน แยกไม่ออก ระหว่างการบอกเล่าข้อมูลข้อเท็จจริง กับการวิจารณ์ คุณสุรพศเอาการวิจารณ์ตีคลุมไปหมด ดังนั้นจึงควรแยกแยะเรื่องนี้ออกไปให้ชัด

ที่จริง การบอกเล่าข้อมูลข้อเท็จจริง กับการวิจารณ์นั้น ต่างกันมาก เป็นคนละอย่าง

งานเขียนที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ แยกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. หนังสือหรือข้อเขียนที่บอกข้อมูลข้อเท็จจริง

๒. หนังสือหรือข้อเขียนที่เป็นการวิจารณ์

หนังสือและข้อเขียนอย่างแรกมีทั่วไป อย่างที่สองมีไม่มาก ที่ว่านี่มิใช่หมายความว่าแต่ละประเภทจะมีเนื้อหาอย่างเดียวล้วน บางทีก็มีเนื้อหาของอีกประเภทหนึ่งแทรก แต่สาระสำคัญที่เป็นประเด็นหลักของหนังสือและข้อเขียนนั้น ก็เป็นอย่างที่กล่าว

หนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ที่พูดถึงนักวิชาการ ๔ ท่านนั้น เป็นหนังสือประเภทแรก คือ เป็นหนังสือบอกเล่าข้อมูลข้อเท็จจริง มีสาระสำคัญอยู่ที่การบอกแจ้งให้รู้เท่าทันความจริง มีการวิจารณ์แทรกเพียงเป็นส่วนประกอบเพื่อช่วยให้เข้าใจเรื่องชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ใช่เป็นประเด็นหลักของหนังสือ

ที่จริง เรื่องนี้ก็ง่ายๆ และมีตัวอย่างที่ยกมาให้ดูแล้วตั้งแต่ต้น ขอยกข้อมูลเมื่อกี้มาให้ดูอีกครั้งให้เข้าใจชัดขึ้น

ในหนังสือ *เหตุเกิด พ.ศ. ๑* เมื่อเขียนวิจารณ์พระมหากัสสปะ ท่านเมตตานันโทอ้างว่าในพระไตรปิฎกบอกข้อมูลข้อความไว้อย่างนั้นอย่างนี้ เช่นบอกว่า

- พระสูตรต่างๆ ที่จะเริ่มต้นด้วย เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ เหมือนของพระพุทธเจ้านั้น พระสารีบุตรไม่พบเลย ของพระโมคคัลลานะมีเพียงแห่งเดียว ส่วนพระมหากัสสปะพบ ๓ แห่ง

การที่ท่านเมตตาฯ อ้างข้อมูลอย่างนี้ เพื่อแสดงฐานะของพระมหากัสสปะที่จะเป็นพระศาสดาแทนพระพุทธเจ้า ถ้าในพระไตรปิฎกมีอย่างที่ท่านเมตตาฯ อ้างจริง ก็จะเห็นสมว่าน่าจะเป็นอย่างนั้น

แต่เมื่อตรวจสอบ ความจริงกลับเป็นว่า พระสารีบุตรมีพระสูตรที่เริ่มต้นด้วย เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ มากมาย เกิน ๓๐ สูตร (ตรงข้ามกับที่ท่านเมตตาฯ บอกว่า ไม่มีเลย) พระมหากัจจายนะก็มีไม่น้อย การที่พระมหากัสสปะมีอย่างนั้น ๓ แห่ง ก็เพราะท่านมีพระสูตรน้อยเท่านั้นเอง

(ที่จริง ไม่ว่าสูตรของพระสาวกองค์ไหน ก็ขึ้นต้นอย่างนั้นเหมือนกันทั้งสิ้น แต่ถ้าเป็นพระสูตรสั้นๆ ไม่ว่าของใคร รวมทั้งของพระพุทธเจ้าเอง ก็มักลัดคำขึ้นต้นโดยใช้คำแทนว่า "สาวตฺถีนิทานํ" เป็นต้น การขึ้นต้นว่า เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ ไม่แสดงฐานะอะไรเลย เพียงบอกว่าพระอานนท์ได้สดับมาอย่างนั้น)

แค่นี้ก็เห็นชัดว่า ที่ท่านเมตตาฯ บอกว่าในพระไตรปิฎกเป็นอย่างนั้นๆ ไม่เป็นความจริง จะเอาไปใช้อ้างไม่ได้ว่าพระมหากัสสปะมีฐานะที่จะเป็นพระศาสดาแทนพระพุทธเจ้า ไม่ถูกต้อง

แต่เอาเถิด เผื่อว่าท่านเมตตาฯ จะพลั้งเผลอไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ปล่อยผ่านไปก่อน

เรื่องไม่แค่นั้น ท่านเมตตาฯ เขียนอีกว่า:

- รูปของกริยาที่ใช้กับพระพุทธเจ้า เช่น การประทับ หรือการตรัสเรียก จึงเหมือนกับกริยาที่ใช้กับพระมหากัสสปะทั้งสิ้น

แต่ที่จริง ในพระไตรปิฎก รูปของกริยาที่ใช้กับพระพุทธเจ้า เช่น การประทับ หรือการตรัสเรียก ก็เหมือนกับกริยาที่ใช้กับบรรดาพระสาวก เป็นอย่างเดียวกันทั้งหมด ในภาษาบาลี ไม่มีอะไรต่างกัน

ท่านเมตตาฯ เขียนอีกว่า:

- ลีลาการเทศน์ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ปรากฏในพระสูตรเหมือนของพระมหากัสสปะอีกเช่นกัน ลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่พบในพระสูตรส่วนที่เป็นการแสดงธรรมของพระเถระรูปอื่นเลย แม้กระทั่งพระสารีบุตรหรือพระโมคคัลลานะ อัครสาวก...

แต่ที่แท้นั้น ลีลาการเทศน์ที่แสดงในพระสูตร ของพระพุทธเจ้าก็เหมือนของพระเถระทุกรูป ไม่ว่าจะเป็นพระสารีบุตร พระโมค-คัลลาน์ พระมหากัสสปะ จนถึงพระสาวกทุกองค์ไม่แตกต่างกัน

จะเห็นว่า ที่ท่านเมตตาฯ บอกว่าในพระไตรปิฎกเป็นอย่างนั้นอย่างนี้นั้น ข้อมูลจริงในพระไตรปิฎกไม่เป็นอย่างที่ท่านว่าเลย คือ คำของท่านเมตตาฯ ไม่เป็นความจริง

ไม่แค่นั้น ท่านเมตตาฯ อ้างพระไตรปิฎกอีกมาก เช่นว่า พระมหากัสสปะได้เป็นพุทธทายาท ที่จะบริหารคณะสงฆ์แทนพระพุทธเจ้า

แต่ที่จริง พระภิกษุและพระภิกษุณีมากมายที่เป็นพระอรหันต์ ก็เป็นพุทธทายาทกันทั้งนั้น เป็นเรื่องธรรมดาชัดๆ ข้อมูลที่ท่านอ้างมา พอตรวจสอบ ก็ไม่เป็นความจริง ไม่ตรงตามที่อ้าง

ถ้าท่านเมตตาฯ อ้างบอกใช้ข้อมูลที่ไม่จริงบ้างเล็กน้อย ก็อาจจะยกให้ท่านว่าบางทีจะพลั้งเผลอไป แต่เมื่อข้อมูลผิดพลาดมากมาย นี่ก็ไม่จริง นั่นก็ไม่จริง ก็ทำให้น่าสงสัยเจตนาว่าท่านมุ่งหมายอะไรกัน

ที่จริง ในเรื่องสำคัญที่เป็นประเด็นหลักเป็นแกนของเรื่องอย่างนี้ ถ้าสุจริตใจและมีความรับผิดชอบ ก็จะต้องเอาใจใส่ตรวจสอบข้อมูลอย่างจริงจัง ไม่ควรจะมีข้อมูลที่ผิดพลาดใดๆ เลย

ที่ว่าสำคัญเป็นประเด็นหลักของท่านเมตตาฯ ก็คือ ถ้าข้อมูลทั้งหลายเป็นอย่างที่ท่านเมตตาฯ เขียนในหนังสือของท่าน ก็หมายความว่า เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปะได้สืบต่อฐานะพระศาสดาแทนพระพุทธเจ้า แล้วบริหารพระสงฆ์

จัดการสังคายนาขึ้น แก้ไขคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เป็นไปตามหลักศาสนาพราหมณ์ เพราะฉะนั้น พระไตรปิฎกที่เรามีอยู่เวลานี้ จึงเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ไม่ใช่ของแท้ของจริง แต่ได้ถูกพระมหากัสสปะกับพวกดัดแปลงบิดเบือนไปแล้ว

ถ้าข้อมูลที่ท่านเมตตาฯ อ้างทั้งหลาย เป็นจริงอย่างที่ท่านเมตตาฯ ว่า เราก็ต้องยอมรับว่าพระไตรปิฎกเป็นอย่างที่ท่านว่า

แต่เมื่อข้อมูลเรื่องราวที่ท่านเมตตาฯ ว่านั้น ไม่จริง คนที่ไม่รู้เข้าใจเท่าทัน ก็จะเชื่อผิดๆ ไปตามที่ท่านเมตตาฯ สรุปให้ อย่างน้อยก็จะสงสัยหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎก

เมื่อพบว่า ข้อมูลที่ท่านเมตตาฯ บอกว่าท่านเอามาจากพระไตรปิฎก ไม่มีไม่เป็นจริงตามพระไตรปิฎก ไม่ตรงตามข้อเท็จจริง เราก็ควรบอกกันให้คนทั้งหลายรู้เท่าทันความไม่จริงนั้น

จะมาอ้างตีคลุมว่าเป็นการวิจารณ์ไม่ได้ เพราะเป็นการพูดไม่จริง ใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงในการวิจารณ์ ไม่ใช่การวิจารณ์ เป็นเรื่องต่างประเด็น เป็นคนละขั้นตอน

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพระไตรปิฎก เรื่องบ้านเมือง หรือเรื่องใดๆ เมื่อมีคนพูดหรือเขียนไม่เป็นความจริง เอาเรื่องเท็จมาเล่า เอาข้อมูลเท็จมาบอก ไม่ว่าใคร ถ้าได้พบและรู้ชัด ก็ควรกล้าที่จะบอกกันให้รู้เท่าทัน

ยิ่งเมื่อเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ก็ควรถือเป็นหน้าที่ทีเดียว ที่จะต้องเปิดเผยความจริง ถ้าการกระทำความเท็จนั้นแสดงถึงการขาดความรับผิดชอบ มีเจตนาร้าย ไม่ซื่อ ก็ควรแก่การถูกประณาม ถ้ามีการประณาม ก็เป็นไปโดยชอบธรรม

บอกความจริงตามภาษาชาวบ้าน
ดีกว่ามีรูปแบบเป็นวิชาการ แต่ไม่จริง

เท่าที่ว่ามานั้น ทุกคนเมื่อทราบเรื่องแล้ว ก็เห็นได้ชัดเจนว่า การบอกความจริงในเรื่องของท่านเมตตาฯ นี้ เป็นการบอกถูก-ผิด จริง-เท็จ ซึ่งเป็นเรื่องของข้อมูลข้อเท็จจริง ที่มีของจริงให้ดู เป็นวัตถุวิสัย พิสูจน์ได้ เห็นต่อหน้าทันที ตัดสินได้ ไม่ใช่เป็นเรื่องการตีความ ไม่ใช่ความคิดเห็น ไม่ใช่การวิจารณ์ ถ้าจะวิจารณ์ ก็บอกต่อไปว่า ท่านเมตตาฯ ทำอย่างนี้ ไม่สมควร ก่อความเสียหายอย่างนั้นๆ ฯลฯ แต่การวิจารณ์นั้นก็เป็นเพียงส่วนประกอบ แยกได้ไม่ยาก

กรณีของท่านเมตตาฯ นี้ ท่านคงมุ่งให้เป็นงานวิชาการ ด้วยการวิจารณ์เรื่องราวในพุทธศาสนา

ส่วนกรณีของ ดร.ช.นั้นต่างออกไป คือ ดร.ช.จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องการบัญญัติศาสนาประจำชาติ แต่พอเริ่มบทความ ดร.ช.ก็นำเรื่องด้วยการกล่าวถึงพระพรหมคุณาภรณ์ ว่า

> ...พระพรหมคุณาภรณ์...เห็นความสำคัญในการที่จะให้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย เหตุผลสำคัญที่ท่านเรียกร้องให้มีการบัญญัติเช่นนั้น...ท่านมองว่าสังคมเป็นสังคมทาส...ที่สำคัญคือทาสทางความคิดและทางปัญญา

ในบทความของ ดร.ช. นี้ บอกว่าพระพรหมคุณาภรณ์เรียกร้องให้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย นี่ไม่ใช่การตีความ ไม่ใช่ความคิดเห็น ไม่ใช่การวิจารณ์ แต่เป็นเรื่องของการบอกข้อมูลข้อเท็จจริง

ในเมื่อพระพรหมคุณาภรณ์ไม่ได้ไปเรียกร้องอย่างนั้นที่ไหน ข้อความที่ ดร.ช. เขียนนี้ ก็ไม่เป็นความจริง เป็นการบอกข้อมูลที่ไม่จริง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อบุคคล

ดร.ช.ยังแถมบอกอีกว่า พระพรหมคุณาภรณ์มองว่าสังคม (ดร.ช.คงหมายถึงสังคมไทย**?**) เป็นสังคมทาส...ที่สำคัญคือทาสทางความคิดและทางปัญญา จึงเรียกร้องให้มีการบัญญัติเช่นนั้น

นี่เป็นการผิดข้อเท็จจริงซ้อน ๒ ชั้น ที่บอกว่าเรียกร้องเรื่องศาสนาประจำชาติ ก็ไม่จริงชั้นหนึ่งแล้ว ยังเอาเรื่องนี้ไปผูกโยงกับเหตุผลที่ ดร.ช.คิดสรุปเอาเอง ซึ่งเจ้าตัวพระพรหมคุณาภรณ์ก็ยังแปลกใจว่าเอา ๒ อย่างนั้นจากไหน และเอาไปสัมพันธ์กันได้อย่างไร (จะให้เป็นศาสนาประจำชาติ เพื่อให้พ้นจากการเป็นสังคมทาส**?**)

หันไปดูที่คุณสุรพศบอกไว้รวมๆ ว่า "ฉะนั้น การตีความต่างกัน เพราะแต่ละคนอ่านมาต่างกันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้อย่างปกติธรรมดา มันไม่ใช่เรื่องที่ต้องเลยเถิดไปตัดสินคนที่ตีความต่างจากเรา ... เพราะจริงๆ แล้วคนอ่านเขาย่อมวินิจฉัยได้เองว่างานของใครมีเหตุผลน่าเชื่อถือมากกว่า"

เรื่อง ดร.ช.ก็เป็นตัวอย่างว่า ไม่ใช่เป็นเรื่องการตีความอะไรเลย ไม่มีเรื่องอะไรที่จะให้ตีความต่างกัน เพียงแต่ว่า จู่ๆ ดร.ช.ก็พูดเรื่องที่ไม่เป็นจริงนี้ขึ้นมา ไม่ต้องไปตัดสินอะไร เพราะเป็นเรื่องข้อเท็จจริง ก็เพียงบอกให้รู้กันว่าไม่จริง หรือถ้าใครอยากจะตัดสินก็ตัดสินได้แน่นอนว่าไม่จริง เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นวัตถุวิสัย ปรากฏของมันอยู่อย่างนั้นเอง ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ใครจะมาต่างกัน

ส่วนที่คุณสุรพศบอกว่า "คนอ่านเขาย่อมวินิจฉัยได้เองว่างานของใครมีเหตุผลน่าเชื่อถือมากกว่า" อันนี้ก็ไม่มีอะไรเข้ากันกับเรื่องการบอกความจริง ไม่ได้มีของใครกับของใครที่จะมาเทียบกัน ไม่ได้เป็นเรื่องว่ามีเหตุผลไหม น่าเชื่อถือไหม ก็แค่บอกความจริงที่เป็นอย่างนั้น แต่นักวิชาการบางทีไม่ได้ดูเรื่องให้ชัดว่า เขากำลังพูดเรื่องอะไร เมื่อเขียนอย่างนี้ก็ไม่ตรงกับเรื่อง และพาให้เข้าใจไขว้เขวยิ่งขึ้น ควรจะดูเรื่องจับเรื่องให้ชัดเสียก่อนว่าอะไรเป็นอะไร ประเด็นของเรื่องคืออะไร

เหมือนกับที่คุณสุรพศเขียนอีกตอนหนึ่งว่า "ส่วนที่ Dr. McCargo ว่าพระประยุทธ์ ปยุตฺโต เป็นนักคิดทางพุทธศาสนาประเภท Fundamentalist..." นี่ก็ไม่ได้เข้าในประเด็นของเรื่อง ซึ่งได้บอกไว้ชัดว่า คือ การใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงในการวิจารณ์ หรือแม้แต่วิจารณ์โดยสร้างข้อมูลที่ไม่เป็นจริง

ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง เช่น Dr. McCargo บอกว่า พระพรหมคุณาภรณ์เบนออกจากงานที่หนักทางวิชาการ หันมาทำหนังสือตีวาทะออกเป็นชุด แต่ไม่จริงเลย พระพรหมคุณาภรณ์ไม่เคยเบนออกจากงานวิชาการ มีแต่หาโอกาสทำงานวิชาการนั้นให้มากขึ้น งานแบบที่ท่านผู้นี้พูดถึงนั้น ต่อเมื่อเกิดเหตุการณ์สาธารณะที่ชวนให้ประชาชนสับสนไขว้เขว นานนัก จึงจะมีขึ้นมาสักเล่ม

Dr. McCargo บอกว่า พระพรหมคุณาภรณ์เป็นเหตุให้ชาวพุทธเพิ่มความขาดขันติธรรม ที่ทำให้เคลื่อนไหวจะให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในปี ๒๕๕๐

เรื่องนี้ก็ทำนองเดียวกับกรณี ดร.ช. เข้าลักษณะฟังมาไม่ชัด และไม่สืบสาวราวเรื่องตรวจสอบข้อเท็จจริงให้แน่ ก็คิดเอา

ที่จริงนั้น การเคลื่อนไหวเรื่องศาสนาประจำชาติ เขาทำกันนานแล้ว ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นข่าวไปทั่ว ไม่ใช่เพิ่งมีในคราวร่างรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ อย่างที่ Dr. McCargo เขียนเล่า

พระพรหมคุณาภรณ์ได้ยินข่าวเรื่องนั้น เมื่อเขามีเขาทำของเขาอยู่แล้ว ไม่ไปเกี่ยวข้องอะไรกับงานของเขา จึงได้ยินข่าวเพียงเป็นครั้งคราว และไม่ได้ตามเรื่อง อยู่นอกเหตุการณ์ และยิ่งห่างออกไปๆ เพราะอาพาธอยู่แต่ที่วัดหรือในชนบท

Dr. McCargo จะวิจารณ์อย่างไรก็ว่าไป จะว่าเป็น Fundamentalist เป็นอะไรก็ว่าไป ไม่ใช่เรื่องที่จะมีเวลาไปใส่ใจ

ปัญหาอยู่ที่ว่า Dr. McCargo เขียนเรื่องราวไม่จริงที่จะทำให้คนเข้าใจผิดต่อเรื่องราวและตัวบุคคล โดยใช้เรื่องราวที่ไม่เป็นจริงนั้นเป็นข้ออ้างในการวิจารณ์ เมื่อเป็นเช่นนั้น เราก็บอกกันให้รู้ถึงความไม่จริงนั้น นี่คือประเด็นของเรื่อง

เมื่อบอกให้รู้ทันความไม่จริงแล้ว ต่อจากนั้น เพื่อให้เรื่องชัดยิ่งขึ้นและให้ผู้อ่านได้ความรู้ ก็สามารถเขียนวิจารณ์และพูดเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น เรื่องความเป็น Fundamentalist เป็นต้น ที่เขาพูดถึง เอามาเป็นเรื่องประกอบเสริมความรู้ให้ได้ประโยชน์มากขึ้น

อย่างในเรื่องของท่านเมตตาฯ ก็ชัดเจน พระพรหมคุณาภรณ์ได้รับหนังสือ *เหตุเกิด พ.ศ. ๑* พลิกดูบ้าง ไม่คิดจะอ่าน เพราะไม่มีเวลา ท่านเมตตาฯ จะวิจารณ์อะไรก็ว่าไป แต่เห็นข้อมูลที่ท่านอ้างว่านำมาจากพระไตรปิฎก ดูพิกล ตรวจสอบสักหน่อย

พอตรวจดู ปรากฏว่าไม่เป็นอย่างที่อ้าง ดูที่นั่นก็ไม่ตรง ที่โน่นๆ ก็ไม่ตรงตามที่อ้าง แปลกใจว่าทำไมท่านทำอย่างนี้ ถ้าคนไม่

ตรวจสอบ (คุณสุรพศว่า "คนอ่านเขาย่อมวินิจฉัยได้เอง" ที่จริงไม่ใช่วินิจฉัยได้เอง แต่ตรวจสอบได้เอง แต่ขนาดเป็นนักวิชาการก็ไม่ตรวจสอบ) ก็จะตามไปผิดๆ และมากท่านพากันตื่นเต้น จึงคิดว่าต้องเขียนบอกกันให้รู้ทันความจริง แล้วก็เกิดหนังสือเล็กๆ คือ *ตื่น-กันเสียที* จาก *ความเท็จ ของหนังสือ "เหตุเกิด พ.ศ. ๑"*

หนังสือเล่มนี้ มีสาระสำคัญแค่บอกความจริงให้ทราบ ดังที่ยกตัวอย่างให้ดูแล้ว เช่น ท่านเมตตาฯ อ้างพระไตรปิฎกว่า พระสูตรขึ้นต้นว่า "เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ" เหมือนพระพุทธเจ้า แม้แต่พระสารีบุตร อัครสาวก ก็ไม่มี แต่พระมหากัสสปะมีถึง ๓ สูตร แต่ความจริงไม่เป็นอย่างนั้น ก็บอกความจริงให้รู้กันว่า ที่แท้นั้น พระสารีบุตรมีพระสูตรอย่างนั้นมากมายเกิน ๓๐ สูตร พระสาวกท่านอื่นก็มีกันมากบ้างน้อยบ้าง "เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ" ไม่ได้แสดงฐานะของพระศาสดาอย่างใดเลย เพียงแค่ว่าพระอานนท์บอกว่าท่านได้สดับมาอย่างนั้น ดังนี้เป็นต้น

ข้อมูลที่ท่านเมตตาฯ ยกมาอ้างนี้ ก็ทำในรูปที่มองดูเป็นวิชาการนี่แหละ เช่น บางเรื่องก็ทำเป็นตาราง แต่พอดูเนื้อหา ก็ปรากฏว่าไม่ตรงตามข้อมูลจริง จึงยิ่งควรตำหนิ เมื่อผิดความจริงมากนัก ก็แสดงถึงการขาดความรับผิดชอบ และจะกลายเป็นการใช้รูปแบบของวิชาการมาทำเรื่องไม่จริง

แต่เวลาเราบอกความจริงให้คนรู้ ก็สามารถบอกให้เป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ต้องเป็นงานวิชาการอะไร ก็บอกไปตามที่มันเป็นแค่นั้น ไม่ใช่เรื่องของการตีความต่างกัน ไม่ใช่เรื่องของความเข้าใจคำสอนต่างกัน เป็นข้อมูลข้อเท็จจริงที่แสดงตัวของมันอยู่อย่างนั้น แค่บอกความจริงไป ใครเปิดดูพระไตรปิฎกก็เห็นได้เอง ไม่ต้องวิจารณ์ เพราะเป็น

ข้อเท็จจริง ดูก็เห็น ไม่ขึ้นต่อเหตุผล เพราะเป็นของจริงอยู่อย่างนั้น

ถ้าจะวิจารณ์ประกอบไปด้วย ก็จะช่วยให้ผู้อ่านมองชัดยิ่งขึ้น แต่ตัวประเด็นก็อยู่ที่บอกข้อมูลข้อเท็จจริงให้รู้ตามที่มันเป็น

คุณสุรพศเขียนว่าพระพรหมคุณาภรณ์กล่าวหา วิจารณ์ ตัดสินตัวตนของท่านเมตตาฯ แต่ที่แท้นั้นความจริงตัดสินเองแล้ว ไม่ต้องกล่าวหา ไม่ได้วิจารณ์ แต่ตำหนิท่านเมตตาฯ ตรงๆ ทีเดียว ไม่ต้องแยกว่าตัวตน ตัวบุคคล หรือไม่ตัวตน ก็คือตำหนินั่นเอง

หลังจากนั้น ท่านเมตตาฯ ทำหนังสือเล็กๆ ออกมา ท่านจะชี้แจงอย่างไร ก็ไม่กลับข้อมูลที่ผิดให้เป็นถูก เช่น ไม่ทำให้พระมหากัสสปะมีพระสูตรที่ขึ้นต้นด้วย "เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ" มากกว่าพระสารีบุตรอย่างที่ท่านอ้างไปได้ แต่นอกจากเนื้อความที่ว่าเป็นวิชาการแล้ว ท่านออกไปนอกเรื่องวิชาการโดยอ้างเรื่องไม่จริงที่ไปกระทบจะเป็นการทำให้คนเข้าใจผิดต่อมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นการเสียหายต่อบุคคลที่ ๓, ๔, ๕ เป็นต้น ก็จึงชี้แจงบอกเล่าให้รู้ความจริง

บอกว่าวิจารณ์ความคิดของคน แต่ที่จริง วิจารณ์สิ่งที่ตนคิดเอาว่าเป็นความคิดของเขา

ถึงตอนนี้ ก็ทวนย้ำอีกครั้งว่า งานเขียนที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ แยกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. หนังสือหรือข้อเขียนที่บอกข้อมูลข้อเท็จจริงให้รู้ความจริง บอกจริง-เท็จได้ เมื่อมีเหตุสมควร พึงพิสูจน์ ก็พิสูจน์ได้ ตัดสินถูก-ผิดได้

๒. หนังสือหรือข้อเขียนที่เป็นการวิจารณ์ ซึ่งพึงมีลักษณะเป็นเหตุเป็นผล สมเหตุสมผล

ข้อเขียนที่บอกข้อมูลข้อเท็จจริงให้รู้ความจริงในข้อ ๑. นั้น สามารถมีความเสร็จสิ้นเด็ดขาดได้ในตัวว่าจริงหรือไม่ เป็นต้น

แต่สำหรับข้อเขียนที่เป็นการวิจารณ์ในข้อที่ ๒. ความเป็นเหตุเป็นผล สมเหตุสมผลยังต้องขึ้นต่อความจริง มีความจริงเป็นฐาน ถ้าไม่ตั้งอยู่บนความจริง เช่น อ้างข้อมูลที่ไม่มีไม่เป็นจริงอย่างที่อ้าง ก็ไม่อาจจะมีความเป็นเหตุเป็นผล สมเหตุสมผลได้แท้จริง

คุณสุรพศบอกว่า นักวิชาการ ๔ ท่านนั้นวิจารณ์ความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ ไม่ได้วิจารณ์ตัวบุคคลของพระพรหมคุณาภรณ์

ทีนี้ก็ดูตัวอย่าง (คราวนี้พูดถึงท่าน บก.) พระพรหมคุณาภรณ์บอกว่า ความคิดที่ท่าน บก. ยกขึ้นมาวิจารณ์โดยอ้างว่าเป็นความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์นั้น ที่จริงไม่ใช่เป็นความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์เลย พระพรหมคุณาภรณ์ไม่ได้คิดอย่างที่ท่าน บก.อ้าง

ถ้าความคิดที่ว่านั้น พระพรหมคุณาภรณ์ไม่ยอมรับว่าเป็นความคิดของตน และท่าน บก.ก็พิสูจน์ไม่ได้ว่าอันนั้นเป็นความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ การวิจารณ์ของท่าน บก.ก็เป็นโมฆะ

แต่ไม่ใช่แค่นั้น นอกจากท่าน บก.กล่าวความที่ไม่เป็นจริงแล้ว ก็กลายเป็นการวิจารณ์ตัวบุคคลว่าผู้นี้ๆ มีความคิดอย่างนี้ๆ และยิ่งกว่านั้น ก็เป็นการกระทำผิดต่อบุคคล เช่น ทำให้คนทั้งหลายเข้าใจผิดต่อพระพรหมคุณาภรณ์ ทำให้คนเข้าใจผิดว่าพระพรหมคุณาภรณ์มีความคิดอย่างนั้นๆ ซึ่งไม่เป็นความจริง เป็นความไม่ถูกต้อง และอาจเสียหายมาก

ในกรณีแบบนี้ ท่าน บก.ไม่ใช่วิจารณ์ความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ แต่วิจารณ์สิ่งที่ตนคิดเอาว่าเป็นความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์

ถ้าบอกว่าวิจารณ์ความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ แต่ที่จริงไม่ใช่เป็นความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ ประเด็นของเรื่องก็ย้ายออกจากการวิจารณ์ เปลี่ยนมาเข้าในประเด็นของการบอกข้อมูลข้อเท็จจริง กลายเป็นเรื่องของความจริง-เท็จ ซึ่งเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ ตัดสินถูก-ผิดได้ และสมควรบอกกันให้รู้เช่นนั้น

ตอนนี้ ไม่ใช่วิจารณ์ตัวตนหรือไม่ตัวตนแล้ว แต่หนักกว่าวิจารณ์ตัวตนเสียอีก เพราะไม่เป็นความจริง

ดังที่ว่าแล้ว พระพรหมคุณาภรณ์ไม่ได้ใส่ใจเรื่องการวิจารณ์ แต่เน้นขอให้เคารพความจริง และช่วยกันรักษาความจริง ดังนั้นจึงย้ำว่า ในการวิจารณ์ ขอให้อ้างให้ใช้ข้อมูลหลักฐานที่เป็นจริง ขอให้เป็นการวิจารณ์ที่มีความจริงเป็นฐาน นี่ก็คือ เมื่อจะวิจารณ์ความคิดของใคร ก็ให้เอาความคิดที่เป็นของเขาจริงๆ มาวิจารณ์

ถ้าเอาความคิดอื่นที่มิใช่ของเขามาเป็นตัวตั้งในการวิจารณ์ โดยอ้างว่าวิจารณ์ความคิดของเขา นี่ไม่ใช่เป็นปัญหาของการวิจารณ์เสียแล้ว แต่เป็นปัญหาของความไม่เป็นจริง เท็จ ไม่ถูกต้อง

เพื่อให้ชัด ก็ทวนเรื่องเก่าที่ได้เกิดขึ้นอีก เอาตัวอย่างที่สั้นหน่อย ท่าน บก.เขียนไว้ใน *วารสารพุทธศาสน์ศึกษา* (ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ ก.ย. – ธ.ค. ๒๕๕๐) กล่าวถึงความเห็นของพระพรหมคุณาภรณ์ ว่า

> "...ท่านเจ้าคุณไม่ได้มองพระไตรปิฎกอย่างแยกแยะเป็นเล่มๆ เหมือนที่ผมหรือท่านพุทธทาสมอง"

"...จะเห็นว่าท่านเจ้าคุณท่านเห็นว่าคำสองคำนี้คือ "พระธรรมวินัย" กับ "พระไตรปิฎกอันหมายถึงหนังสือชุด ๔๕ เล่ม" มีความหมายเท่ากัน ซึ่งผมคิดว่าตรงนี้เองคือจุดยืนของท่าน และจุดยืนนี้มีผลต่อท่าทีของท่านเมื่อต้องให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางพระพุทธศาสนาที่โยงมาหาพระไตรปิฎก"

พระพรหมคุณาภรณ์เมื่ออ่านฟังข้อความนี้ ย่อมรู้กับตัวว่าตนมีความคิดเห็นอย่างนี้หรือไม่ และก็บอกได้ว่านี่ไม่ใช่ความคิดเห็นของตน ไม่เคยพูด ไม่เคยเขียนว่าอย่างนั้น

อย่างน้อย ไม่เคยมองพระไตรปิฎกทุกเล่มว่ามีสถานะเหมือนกัน ที่จริง ไม่เฉพาะต่างเล่ม แม้แต่ในเล่มเดียวกัน ต่างตอนก็ยังอาจมีสถานะ มีคุณค่าไม่เหมือนไม่เท่ากัน ในเมื่อตรวจสอบความที่ท่าน บก.คิดสรุปเอาจากหนังสือ *พระไตรปิฎก: สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้* ก็มิใช่มีความหมายอย่างที่ท่าน บก.สรุป

แท้จริงนั้น ความคิดเกี่ยวกับเรื่องอย่างนี้ เจ้าตัวเองก็มีการจำแนกแยกแยะ มีขั้นตอนแง่มุมของความคิดนั้น ซึ่งคนอื่นไม่ควรคิดสรุปเอาง่ายๆ ว่าอย่างนั้นอย่างนี้ และยังขึ้นต่อการใช้ในกรณีที่ต่างกัน เช่นว่า ในการใช้อย่างหลวมๆ หรืออย่างเคร่งครัด การพูดรวมๆ หรือแจงรายละเอียด ความหมายรวมคลุมตามแบบหรือความหมายโดยวิเคราะห์สาระ เป็นต้น ไม่ควรรวบรัดสรุปความคิดเหมือนเอาใส่ให้เขาง่ายๆ

การที่ใครจะมาคิดสรุปอย่างที่ท่าน บก.ทำนี้ เมื่อไม่ตรง ไม่เป็นจริง ก็อาจจะกลายเป็นการกล่าวตู่ ซึ่งไม่ควรทำ บางคนอาจจะพูดว่า ถ้าฉันสรุปไม่ตรง ท่านก็ชี้แจงเอาสิ อย่างนี้ก็ไม่ควร

ทำ เหตุใดจะไปเพิ่มภาระแก่เขา หรือสร้างปัญหาให้เขาอย่างไม่เป็นธรรม ถ้าเปรียบเทียบกับคนที่เอาสีไปพ่นใส่เสื้อผ้าของเขา แล้วบอกว่าคุณก็ไปซักเอาเองสิ หรือไปรื้อทำลายของของเขา ให้เขาจัดใหม่เอาเอง ย่อมไม่ถูกต้อง

อย่างที่กล่าวแล้ว ถ้าบอกว่าวิจารณ์ความคิดของบุคคลนั้นๆ แต่สิ่งที่เอามาวางเป็นตัวตั้งในการวิจารณ์ ไม่ใช่เป็นความคิดของเขาจริง ก็กลายเป็นประเด็นของการบอกข้อมูลที่ไม่เป็นจริง ซึ่งบอกได้ว่าจริงหรือเท็จ ถูกหรือผิด

ส่วนในประเด็นของการวิจารณ์ที่ทำต่อไป เมื่อสิ่งที่เอามาวางเป็นตัวตั้งในการวิจารณ์เป็นเรื่องไม่จริงแล้ว การวิจารณ์นั้นก็เป็นอันไม่ตั้งอยู่บนฐานของความจริง ถึงตอนนี้ นอกจากพิสูจน์ได้ว่า จริง-เท็จ ถูก-ผิดแล้ว คนอื่นยังอาจตั้งข้อสงสัยได้อีก เช่นมองว่าการวิจารณ์นั้นบางทีจะเป็นการอาศัยรูปแบบวิชาการทำการใส่ร้ายแอบแฝง

การที่เขียนหนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทยฯ* ขึ้นมา วัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่ต้องการให้วงวิชาการตระหนักถึงความสำคัญในความถูกต้องของข้อมูลข้อเท็จจริง ขอให้คิดพูดตรงตามความเป็นจริง พอดีกับความจริง

ในเรื่องการวิจารณ์ความคิดของบุคคลนี้ ไม่ควรคิดสรุปเอาเอง ถ้าจะทำ ก็พึงวิจารณ์ให้ตรงตามคำพูดแสดงความคิดของเขาจริงๆ ถ้าจะสรุปความคิดของเขา ก็ควรให้เขารับรองยืนยันก่อนจะวิจารณ์ แต่วิธีที่น่านิยมคือ วิจารณ์ที่ตัวความคิดนั้นๆ โดยไม่ต้องระบุบุคคล ว่าความคิดอย่างนี้ๆ เป็นอย่างนี้ๆ ใครมีความคิดอย่างนั้น ก็เข้าในการวิจารณ์นั้นเอง

บางทีคงจะเพลินๆ ไป ที่ตนบอกว่าวิจารณ์ความคิดของเขา ปรากฏว่ามีแต่สิ่งที่เราเหมาหรือคิดเอาว่าเป็นความคิดของเขา เลยกลายเป็นการวิจารณ์บุคคล เหมือนอย่างกล่าวร้ายใส่ความว่าเขามีความคิดอย่างนั้น ถ้าจะให้บริสุทธิ์ วิจารณ์ความคิดก็พอ ไม่ระบุว่าของคนไหน ก็จะถึงทุกคนที่มีความคิดอย่างนั้น

ความจริงนี้แหละเป็นหลักกลาง เราควรอยู่กับความจริงและอยู่กันด้วยความจริง คิดพูดแค่พอดีกับความจริง การบอกความจริงเล่าแจ้งข้อมูลข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่จำเป็น การวิจารณ์ไม่ใช่ของจำเป็น แต่การวิจารณ์ก็มีประโยชน์ได้

ถ้าจะวิจารณ์ การวิจารณ์นั้นต้องมีความจริงเป็นฐาน เมื่อตั้งอยู่บนฐานของความจริง การวิจารณ์นั้นก็จะสามารถมีความเป็นเหตุเป็นผลได้แท้จริง และมั่นคงยั่งยืน

การวิจารณ์ที่มีความจริงเป็นฐาน ก็จะอยู่กับความจริง ตั้งแต่เอาเรื่องจริงตั้งเป็นข้อวิจารณ์ รู้จริงในเรื่องที่วิจารณ์ อ้างหลักฐานใช้ข้อมูลที่เป็นจริง วิจารณ์ตามความเป็นจริง และลึกลงไปข้างใน มีความจริงใจ ซื่อตรง สุจริตใจ ในการวิจารณ์

ตีความอย่างไรก็ได้ คือหนีไม่พ้นเป็นเท็จ

การบอกข้อมูลข้อเท็จจริงที่ตัดสินจริง-เท็จ ถูก-ผิดได้ ไม่ใช่การวิจารณ์ ไม่ใช่การตีความ มิใช่ว่าอะไรๆ ก็เป็นการวิจารณ์ มิใช่ว่าอะไรๆ ก็เป็นการตีความ เป็นเรื่องที่แยกได้ และแม้แต่การวิจารณ์ก็ตาม ตีความก็ตาม ก็มีหลักที่จะตรวจสอบได้ แล้วในที่สุด ทุกอย่างนั้น ไม่พึงมองข้ามความถูกต้อง ไม่พึงละทิ้งความสัตย์ความจริง

ในเรื่องการวิจารณ์ ได้พูดมาบ้างแล้ว พอเห็นแนวพิจารณา ปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่ทิ้งค้างไว้ คือเรื่องการตีความ

คนเรานี้ เมื่อพูดจาใช้ภาษา ก็มีการตีความ โดยรู้ตัวบ้าง ไม่รู้ตัวบ้าง โดยมากก็เป็นการตีความที่ถือว่าเป็นปกติ ยอมรับกันได้ แต่บางทีก็พบการตีความที่ไม่ปกติ ซึ่งคนรู้ทันบ้าง ไม่รู้ทันบ้าง บางทีชัดจนมองเห็นเจตนาไม่ซื่อ ตลอดจนแม้กระทั่งการตีความเล่นๆ เพียงเพื่อความสนุกสนาน บางกรณีค่อนข้างยาก จะรู้ทัน บอกได้ว่าจริงหรือเท็จ ก็ต้องมีความรู้เพียงพอที่จะวินิจฉัย ลองดูตัวอย่าง

ชาวบ้านได้ยินกันบ่อย มีบางคนจะหาข้ออ้างเพื่อดื่มเหล้า ก็พูดตีความบอกว่า "สุราเมรยะ" คือท่านสอนให้ดื่มสุราเป็นระยะๆ ถ้ากินเหล้าเป็นระยะ ไม่กินตลอดเวลา ก็ไม่ผิด อย่างนี้ ชาวบ้านก็รู้ว่าไม่ถูก และเจตนาไม่ซื่อ

อีกคนหนึ่งฉลาดแกมโกงและมีความรู้หน่อย บอกว่า "สุรา" มาจาก "สุร" แปลว่ากล้า หมายความว่า ถ้าดื่มสุราจนเมาอาละวาด ก็ผิด แต่ถ้าดื่มแล้วเงียบๆ หรือนอนไปเลย ก็ไม่ผิด แต่ศีลข้อนี้ คนคุ้นกันมากแล้ว ก็รู้ทันอีกว่าไม่ถูกและไม่ซื่อ

อย่างคำว่า "สมประโยชน์" ข้างบน คนที่คิดคำขึ้นใช้ ก็คงนึกถึงความหมายตามปกติที่ตนรู้เข้าใจ อาจจะนึกถึง"สม" ในคำว่า "สมรู้ร่วมคิด" แล้วเอาไปรวมกับ "ประโยชน์" ที่รู้เข้าใจกันตามปกติ ก็เป็น "สมประโยชน์" แต่นี่เราก็เดา

แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม เราก็สามารถแปลความหมายของคำนั้นในขอบเขตของภาษาที่คนไทยใช้กัน แล้วก็แปลคำนั้นว่าเป็นการมีประโยชน์ที่เป็นจุดหมายร่วมกันกลมกลืนเป็นอันเดียวดังได้ว่าไปแล้ว อย่างนี้ มีหลักที่จะตีความไปได้โดยชอบธรรม

อีกคนหนึ่งบอกว่า "season" แปลว่า ทหารเรือ เพราะว่า sea=ทะเล son=ลูก นี่ชัดๆ รวมกันจึงต้องแปลว่า ลูกทะเล หมายถึงทหารเรือ รายนี้ไม่รู้จริง แต่ฉลาดคิด หรือไม่ก็มีความรู้ แต่ฉลาดแกมโกง แปลและตีความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษซ้อนหลายชั้นนัวเนีย แต่ไม่ถูก ในที่สุดก็จะไปไม่รอด มีคนรู้ทันจนได้ เพราะ season ไม่ใช่มาจาก sea+son แต่มาจากรากศัพท์ในภาษาละตินที่แปลว่าหว่านพืช คืบความหมายมาเป็นฤดูกาล เป็นอันว่า ที่แปลเป็นลูกทะเลคือทหารเรือนั้นผิด

คล้ายกันนี้ ในภาษาไทยก็มี เช่น ชาวต่างชาติคนหนึ่งเรียนภาษาไทยยังไม่ชำนาญ มาเจอคำพูดว่า "เจ้าหญิงถูกแม่มดอุ้มไปแล้วต่อมาได้ถูกสาปเป็นหิน" เขาเข้าใจว่า (เขาตีความไม่ถูก เพราะรู้ไม่พอ ก็เลยแปลผิด) คำพูดนั้นบอกว่า แม่ของมด (มารดาของมด) ทำอย่างนั้น จึงบอกว่าเป็นไปไม่ได้ แม่ของมดจะอุ้ม จะสาปเจ้าหญิงได้อย่างไร

ในภาษาพระมีคำหนึ่งว่า "ขาทนียะ" ซึ่งแปลว่าของเคี้ยวหรือของขบเคี้ยว และมีวินัยบัญญัติข้อหนึ่งมิให้พระฉันของขบเคี้ยวหลังเที่ยง พระใหม่รูปหนึ่งเคร่งครัด ไม่กล้าฉันน้ำแข็งเพราะเห็นชัดๆ ว่าเป็นของขบเคี้ยว นี่คือเจตนาดี แต่ไม่มีความรู้ ที่จริงฉันได้ เพราะของขบเคี้ยวคือขาทนียะ ไม่ใช่มีความหมายแค่ตามตัวอักษร แต่หมายถึงของกินพวกขนมและผลไม้ เป็นต้น

(คำอย่างนี้ ในภาษาไทย ก็มีมากมาย บางทีตามรูปคำมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่ใช้ไปใช้มา มีความหมายแยกออกไปอีก ขอให้นึกถึงคำง่ายๆ เช่นมีคนบอกว่า "เย็นนี้ ร้อนจัง" บางคนเพิ่ง

เรียนภาษาไทย ฟังแล้วงงว่า อะไรกัน บอกว่าเย็นแต่ร้อนมาก แต่ที่จริง "เย็น" คำแรกหมายถึงเวลาใกล้ค่ำ, หรืออย่างคำว่า "แก้วกระดาษ" และ "แก้วพลาสติก" ก็ทำนองเดียวกัน)

พระอีกรูปหนึ่ง กลางเก่ากลางใหม่ เย็นวันหนึ่ง อยากฉันลอดช่อง อ้างวินัยบัญญัติข้อเดียวกันนี้ บอกว่าพระพุทธเจ้าทรงห้ามฉันของขบเคี้ยวหลังเที่ยง ลอดช่องนี่ไม่ต้องขบเคี้ยว ก็ฉันได้สิ อย่างนี้คือรู้อยู่ แต่เจตนาไม่ดี ตีความให้เข้ากับความต้องการของตัว ทำความผิด

นายคนหนึ่งบอกเพื่อนบ้านว่า ฉันพบงูยาวมาก ราว ๑๕ เมตร ชาวบ้านพากันตื่นเต้น ขอให้พาไปดู ก็เห็นแต่เชือกเส้นหนึ่งซึ่งยาวมาก ชาวบ้านต่อว่า ไม่เห็นมีงูเลย มีแต่เชือก นายคนนั้น (ได้เขียนคำว่างูติดไว้ที่เชือกแล้ว) ตอบว่า เชือกนั้นแหละ มันชื่อ "งู" อย่างนี้ไม่จริง คือเจตนาหลอก ตีความแบบศรีธนญชัย

อีกคนหนึ่งเข้าไปในบ้านบอกว่า รถถังมาแล้ว คนในบ้านตื่นเต้น พากันวิ่งออกมาดู ไม่เห็นรถถัง ก็ถามว่า "ไหน รถถัง" เขาตอบว่า "นั่นไง" จริงของเขา รถใส่ถังมาเยอะ นี่ก็ตีความแบบศรีธนญชัย

ชาวบ้านบางพวกชอบไปเที่ยวหาดูรอยขีดรอยถากที่โคนต้นไม้ แล้วตีเป็นตัวเลขหวยเบอร์ นี่ก็เป็นการตีความแบบหนึ่ง เรียกได้ว่าถูกความหลงเชื่อของตนชักพาให้หลอกตัวเองเห็นไป

แม้แต่คนที่บอกว่าถูกผีหลอก บางทีเป็นเพียงเพราะเห็นกิ่งไม้ถูกลมพัดแกว่งไกว มองผ่านๆ ไม่ได้ตรวจดูให้ชัด เห็นเป็นผี

แกว่งแขนยื่นมือเข้ามาจะจับ ก็ตกใจกลัววิ่งหนี การดูข้อมูลลวกๆ ผาดเผิน ไม่ตรวจสอบให้แน่ ก็พาให้หลงเข้าใจผิด และตีความเตลิดจากความจริงไป

ในพระไตรปิฎก พุทธภาษิตบทหนึ่งในคาถาธรรมบทบอกว่า "สมคฺคานํ **ตโป** สุโข" แปลว่า "**ตบะ** (ตโป) ของผู้พร้อมเพรียงกัน ให้เกิดสุข"

ตบะเป็นคำเก่าที่ใช้มาก่อนเกิดพุทธศาสนาในชมพูทวีป หมายถึงการเผาบาปด้วยการทรมานร่างกาย เช่น อดอาหาร นอนบนหนาม ยืนขาเดียว แต่ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงทดลองและทรงเลิกการบำเพ็ญตบะทรมานร่างกายนั้นแล้ว

เมื่อทรงสั่งสอนธรรม ทรงใช้คำว่า "ตบะ" นั้นในความหมายใหม่ หมายถึงการพากเพียรอย่างสยบกิเลส (เรียกว่าเผากิเลส) ในการทำกิจทั้งหลาย (ในการเล่าเรียนพุทธพจน์ ประพฤติธุดงค์ ฯลฯ) เพราะฉะนั้น เราจึงแปลพุทธภาษิตข้างต้นนั้นเป็นภาษาไทยว่า "**การพากเพียร** (ตโป) ของผู้พร้อมเพรียงกัน ให้เกิดสุข"

ทีนี้ คนในศาสนาเก่าของอินเดีย รวมทั้งพราหมณ์ มาเจอพุทธภาษิตบทนี้ อาจจะถือโอกาสตีความแบบของเขาโดยแปล "ตบะ" เป็นการทรมานร่างกาย แล้วก็บอกว่า นี่ไง พระพุทธเจ้ายังสอนให้บำเพ็ญตบะทรมานร่างกาย ให้อดอาหาร ยืนกลางแดดในฤดูร้อน เอาตัวแช่น้ำในฤดูหนาว ฯลฯ เหมือนในลัทธิของพวกเขา จึงตรัสว่า การพร้อมเพรียงกันบำเพ็ญ**ตบะทรมานร่างกาย** (ตโป) ให้เกิดสุข"

ชาวพุทธที่รู้หลักการของพระพุทธศาสนา รู้ทัน ก็บอกได้ อธิบายได้ว่า คนในศาสนาเก่าของอินเดียนั้น ไม่ซื่อ และคำแปลของเขานั้นผิด

อีกตัวอย่างหนึ่ง สังคมอินเดียโบราณอยู่ในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งกำหนดให้ถือวรรณะ แยกชนชั้นโดยชาติกำเนิด เกิดมาอย่างไรก็เป็นอย่างนั้นตลอดชาติ พราหมณ์เป็นวรรณะสูงสุดประเสริฐเลิศบริสุทธิ์

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงประกาศพระพุทธศาสนา ทรงสอนไม่ให้ถือวรรณะ และตรัสว่า คนมิใช่เป็นพราหมณ์คือผู้ประเสริฐเลิศสูงสุดด้วยชาติกำเนิด แต่ใครก็ตามดำเนินชีวิตดีงามเลิศประเสริฐบริสุทธิ์ ก็เป็นพราหมณ์ทั้งนั้น คือมิใช่เกิดมาเป็นพราหมณ์ แต่มีชีวิตประเสริฐบริสุทธิ์ จึงจะเป็นพราหมณ์ได้

ด้วยเหตุนี้ ในพุทธศาสนา “พราหมณ์” ก็เลยกลายมาเป็นคำหนึ่งที่ใช้เรียกพระอรหันต์ คือพระอรหันต์เป็นพราหมณ์ (ที่แท้)

ทีนี้ ถ้ามีคนฝ่ายพราหมณ์ฉวยโอกาสตีความเข้าในหลักศาสนาของเขาว่า เห็นไหม ในศาสนาพุทธนี่ คนต้องเพียรพยายามปฏิบัติยากนักหนา จนกระทั่งเป็นอรหันต์ จึงจะได้เป็นพราหมณ์ แล้วจึงจะมีสิทธิเป็นผู้ประกอบพิธีบูชายัญ ไปๆ มาๆ ในพุทธศาสนาก็เลยกลับไปมีพราหมณ์ มีพิธีบูชายัญ

คราวนี้ ชาวพุทธจะต้องมีความรู้ดี แม่นในหลัก จึงจะสามารถชี้แจงอธิบายบอกได้ว่า ที่คนพวกพราหมณ์พูดมานั้น เป็นการตู่ ไม่ถูกต้อง และเมื่อแยกความหมายได้ ก็จะรักษาพุทธศาสนาไว้ได้

ที่นำตัวอย่างการตีความต่างๆ มาให้ดูนี้ มีทั้งเรื่องง่ายๆ สนุกๆ จนถึงเรื่องสาระในพระไตรปิฎก จะเห็นว่า การตีความนั้นไม่ใช่จะตีว่าอย่างไรก็ได้แล้วแต่ใครจะว่าไป

แต่แท้จริงนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทั่วๆ ไป เรื่องพระพุทธศาสนา เรื่องพระไตรปิฎก หรือเรื่องอะไรก็ตาม การตีความมีขอบเขต และสามารถบอกจริง-เท็จ ถูก-ผิดได้ โดยมีเกณฑ์ที่จะใช้พิจารณาตัดสิน เช่น หลักภาษา หลักการ กฎกติกา ตลอดจนธรรมดาวิสัย

ประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย กับทำพระธรรมวินัยให้วิปริต

คนจะตีความอะไรว่าอย่างไร ก็เป็นธรรมดาของการกระทำที่จะต้องมีเจตนา การตีความให้ผิดเพี้ยนไป ถ้าไม่เป็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจ เข้าใจผิด ก็เป็นเพราะตั้งใจทำให้ผิดเพี้ยนเพื่อสนองความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

แต่จะด้วยเจตนาใดก็ตาม เมื่อตีความผิดเพี้ยนไป และยึดถือตามนั้น ถ้าคนถือตามมากขึ้นๆ ก็จะกลายเป็นหลักธรรมหลักวินัยขึ้นใหม่ ที่ต่างไปจากเดิม นี่คือทำให้ธรรมวินัยวิปริตไป คราวนี้ก็จะเกิดการปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนแผ่ขยายออกไป

ดังตัวอย่างง่ายๆ ข้างบน แม้แต่พูดตีความ "สุราเมรยะ" บอกว่าท่านสอนให้ดื่มสุราเป็นระยะๆ นี่เป็นการแปลผิดชัดๆ แสดงว่าไม่รู้ภาษา ทั้งที่ผิดพลาดขนาดนี้ แต่เมื่อทำการตีความต่อธรรมวินัยอย่างนี้ ถ้ามีการเชื่อถือ เกิดการยึดถือปฏิบัติตามๆ กันไป ก็กลายเป็นหลักใหม่ขึ้นมา จึงเรียกว่า "**ทำพระธรรมวินัยให้วิปริต**" คือ

ทำให้ธรรมวินัยมีความหมายคลาดเคลื่อน แล้วถูกถือเป็นหลักที่ผิดเพี้ยนไป

การใช้คำว่า "**ทำพระธรรมวินัยให้วิปริต**" เป็นการแยกให้เข้าใจง่าย โดยเอาไว้เทียบกับคำว่า "**ประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย**" คำแรกแสดงถึงการกระทำต่อหลักธรรมวินัย ให้เปลี่ยนแปรเป็นหลักที่วิปริต มีความหมายและการยึดถือผิดเพี้ยนไป ส่วนคำหลังแสดงการประพฤติปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนไปจากหลักธรรมวินัย

"**ประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย**" เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย เมื่อมีศีลข้อ ๕ ว่าไม่ให้ดื่มสุรา ใครดื่มสุรา ก็คือ "ประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย" แต่เมื่อมีศีลข้อ ๕ ว่าไม่ให้ดื่มสุรา ใครทำให้ศีลข้อ ๕ นั้นมีความหมายกลายเป็นว่าดื่มสุราได้อย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ผิดศีล นี่คือเข้าข่าย "**ทำพระธรรมวินัยให้วิปริต**"

การประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย เช่น ดื่มเหล้า เป็นเรื่องของคนที่ทำไม่ดีนั้น เฉพาะตัวของเขา เป็นรายๆ ไป คนทั้งหลายก็รู้ว่าผิด หลักก็อยู่ ส่วนรวมก็ไม่เสีย แต่การทำพระธรรมวินัยให้วิปริต ทำให้เกิดความเสียหายใหญ่โตกว้างขวาง เมื่อคนพากันเข้าใจผิดตามนั้น ถือตามนั้น คนที่ประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย ก็จะมีมากมาย หลักก็ไม่อยู่ ส่วนรวมวิปริตเสียหายไปทั่ว

คำว่าประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย และทำพระธรรมวินัยให้วิปริต อาจจะฟังว่าแรงหน่อย แต่สื่อความหมายได้ชัด จึงใช้ในการอธิบายเรื่องราวได้ดี และใช้ได้ทั่วไปเป็นกลางๆ ไม่จำกัดเฉพาะกรณีใด และเมื่ออธิบายด้วยคำนี้ ผู้อ่านผู้ฟังก็จะมองเห็นได้ด้วยตนเอง

คำต่างๆ ที่คุณสุรพศยกมานั้น ที่ดูว่าแรง ก็ทำนองคำว่า ประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย และทำพระธรรมวินัยให้วิปริตนั่นแหละ วิธีที่ดีคือแนะนำคนให้ไปอ่านด้วยตนเอง

เมื่อผู้อ่านเห็นคำนั้นในบริบทของมัน ก็จะเข้าใจและมองเห็นได้เองว่าเหมาะที่จะใช้อย่างไร

โดยทั่วไป คำที่แรงนั้น ใช้บอกการกระทำของคนว่าการทำอย่างนั้น เสียหายไม่ดีอย่างนั้น หรือไม่ก็บอกข้อแม้หรือเงื่อนไขว่า ถ้าทำถ้าพูดอย่างนั้น ก็จะเป็นอย่างนี้ๆ รวมแล้วก็คือเป็นการพูดในแง่ความรู้ บนฐานของข้อมูลข้อเท็จจริง ที่บอกจริง-เท็จ ถูก-ผิดได้

เรื่องท่านเมตตาฯ เป็นกรณีพิเศษ เห็นชัดอย่างที่ยกมาให้ดูแล้วว่า เป็นเรื่องของข้อมูลที่ยกมาอ้างในการวิจารณ์ แม้แต่ข้อมูลที่โจ่งแจ้ง ตรวจสอบได้ไม่ยากอะไรเลย ท่านก็ยังบอกผิดแล้วผิดอีก ถ้าคนเห็นไปตามว่าอันนั้นเป็นข้อมูลจริง ก็จะเกิดความเข้าใจผิดที่เสียหายมาก แถมมีนักวิชาการผู้ใหญ่ๆ ไม่ได้ตรวจสอบ ก็เลยตื่นเต้น จะพาให้คนหลงเข้าใจผิดตามๆ กันไป จึงเห็นควรใช้คำให้แรง โดยเป็นความตั้งใจและจงใจจะให้แรง อย่างที่เรียกว่ากระตุก

ก็บอกไว้ตั้งแต่ต้นในคำปรารภของหนังสือเลยทีเดียวว่า “ขออภัยไว้ก่อน ทั้งต่อพระ *(เมตตาฯ)* ผู้เขียนหนังสือ เหตุเกิด พ.ศ. ๑ และท่านผู้หนุนหนังสือ เหตุเกิด พ.ศ. ๑ ของพระ *(เมตตาฯ)* ในข้อที่...ต้องใช้คำที่อาจจะรู้สึกว่ารุนแรงบ้าง...”

ต่อมาก็ได้เขียนเพิ่มอีกว่า “มองในแง่ของท่านผู้ใหญ่/ผู้มีชื่อเสียง ท่านเหล่านั้นเป็นผู้มีสติปัญญา ย่อมเข้าใจชัดเจนว่า การเผยแพร่ข้อมูลเท็จออกไปในสังคม ทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อสิ่ง

ที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับประชาชนนั้น เป็นความเสียหายร้ายแรงเพียงใด เมื่อท่านรู้เข้าใจว่าหนังสือที่กล่าวถึงนั้นเป็นความเท็จแน่นอนแล้ว ท่านย่อมมีใจกว้างที่จะยอมรับความจริง”

หลักเขามี ไม่ใช่ตีความกันเรื่อยไป

ได้ยกตัวอย่างให้เห็นแล้วว่า การตีความทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในพระไตรปิฎก หรืออะไรก็ตาม มีขอบเขต และมีหลักเกณฑ์ที่ทำให้สามารถบอกถูก-ผิดได้

พูดถึงพระไตรปิฎก ได้ยกตัวอย่างคำว่า “พราหมณ์” ก็แยกได้ว่าตีความอย่างไร เป็นพราหมณ์ในศาสนาพราหมณ์ และตีความอย่างไร เป็นพราหมณ์ในพระพุทธศาสนา

ทีนี้ ไม่ใช่แค่ในพระพุทธศาสนากับศาสนาอื่น แม้แต่ในพระพุทธศาสนาด้วยกัน ก็มีการตีความต่างกัน ทำให้เกิดเป็นนิกายต่างๆ จำนวนมาก เช่น เถรวาท วัชรยาน (นิกายลามะ หรือพุทธศาสนาแบบทิเบต) มหายานนิกายโจโด ชิน เซน นิจิเรน พุทธศาสนาแบบต่างๆ เหล่านี้ ต่างก็มีธรรมมีวินัยเป็นหลักของตนๆ

ยกตัวอย่าง ในพุทธศาสนาเถรวาท พระถือพรหมจรรย์ ไม่มีบุตรภรรยา ไม่ประกอบอาชีพอย่างชาวบ้าน แต่ในพุทธศาสนานิกายชินในญี่ปุ่น (เรียกเต็มว่า โจโดชิน) พระมีบุตรภรรยา เป็นเจ้าของธุรกิจอุตสาหกรรม เป็นต้น นั่นเป็นด้านวินัย

ส่วนในด้านธรรมะ ก็มีหลักที่ต่างกันมาก เช่น ในพุทธศาสนานิกายชิน มีสวรรค์ตะวันตก เรียกว่าสุขาวดี เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าอมิตาภะ ใครอยากไปเกิดที่นั่น ก็ให้เอ่ยพระนาม

พระอภิตาภะด้วยศรัทธาให้มากๆ เฉพาะอย่างยิ่งในเวลาจะตาย แต่ในพุทธศาสนาเถรวาท มีแต่สวรรค์ ๖ ชั้น และพรหม ๑๖ ชั้น ซึ่งไม่มีพระพุทธเจ้าองค์ใดไปประทับอยู่

การที่พระในเถรวาทถือพรหมจรรย์นี้ จะตีความแปลความหมายอะไร ก็ยุติลงตัวไปแล้ว เลยขั้นตีความไปแล้ว ถือว่าเป็นหลักการของเถรวาทอย่างนั้นแล้ว และการที่พระในนิกายชินถือมีภรรยาได้ก็เช่นเดียวกัน การตีความแปลความหมายยุติลงตัวถือเป็นหลักการของนิกายชินอย่างนั้นแล้ว

เรื่องสวรรค์ก็เช่นเดียวกัน หลักของเถรวาทก็มีว่าอย่างนี้ๆ หลักของชินก็มีว่าอย่างนั้นๆ

ทีนี้ ถ้าคุณ ก.ไปบวชอยู่ในวัดชิน เป็นพระนิกายชิน แล้วบอกแก่พระชินว่า พวกท่านจะต้องเลิกมีภรรยา ต้องถือพรหมจรรย์ เพราะฉันตีความแล้วว่า พระถือพรหมจรรย์ไม่มีภรรยา พวกนิกายชินก็ย่อมไม่ยอม เขาก็บอกว่าคุณพูดผิดหลักของนิกายชิน พระชิน ก. จะอ้างว่าฉันตีความต่างกับพวกท่าน พวกพระชินก็คงบอกว่าคุณจะตีความอย่างนั้น คุณก็ออกไปบวชในเถรวาทสิ ตอนนี้ไม่ใช่เรื่องตีความต่างกันแล้ว แต่เป็นการจะไปแก้หลักของเขา

ในทำนองเดียวกัน คุณ ข.มาบวชเป็นพระเถรวาท แล้วบอกแก่พระเถรวาทว่า ฉันจะมีภรรยาละ พวกท่านก็เหมือนกัน จะต้องมีภรรยา เห็นไหมพระนิกายชินก็มีภรรยา ฉันตีความแล้วว่า พระมีภรรยาได้ พวกชาวเถรวาทก็ย่อมไม่ยอม เขาก็บอกว่าคุณพูดผิดหลักของเถรวาท พระ ข. จะอ้างว่าฉันตีความต่างกับพวกท่าน พวกพระเถรวาทก็บอกได้ว่า คุณจะตีความอย่างนั้น คุณก็ไปบวช

เป็นพระชินสิ ตอนนี้ไม่ใช่เรื่องตีความต่างกันแล้ว แต่เป็นการจะไปแก้หลักของเขา

ในเรื่องสวรรค์ ใครจะเข้าไปบอกชาวนิกายชินว่า ไม่มีพระพุทธเจ้าองค์ไหนไปอยู่ในสวรรค์ จะเป็นสุขาวดีหรือสวรรค์ไหนก็ไม่ได้ทั้งนั้น เขาก็บอกว่าของฉันมีหลักการอย่างนี้ คุณจะไปอยู่ในนิกายอื่นไหนก็ไปเถอะ ในเถรวาทก็เช่นกัน ใครจะเข้ามาบอกว่าฉันตีความใหม่นะ คุณต้องมีสวรรค์แห่งหนึ่งจัดเป็นสุขาวดีให้พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งไปอยู่ ชาวเถรวาทก็บอกว่าคุณไม่ต้องตีความแล้ว หลักของเรามีชัดอยู่แล้วว่าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร สวรรค์ใครอยู่ ไม่ต้องมาทำให้สับสน

ในเรื่องหลักการอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน แต่ละกลุ่ม นิกาย องค์กร สถาบัน ก็มีหลักการ ตลอดจนกฎกติกาของตน ซึ่งเลยขั้นตีความไปแล้ว หรือตีความได้แค่ในขอบเขตของหลักการใหญ่ของเขา เป็นเรื่องที่ยุติลงตัวไปแล้ว

ดูง่ายๆ เรามีสมาคมต่างๆ แต่ละสมาคมก็มีหลักการ มีวัตถุประสงค์ มีกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ เป็นของตัว ที่ต่างจากสมาคมอื่น

สมมติว่า คนผู้หนึ่งสมัครเข้าไปเป็นสมาชิกของสมาคมหนึ่งแล้ว ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบของสมาคมนั้น และประพฤตินอกระเบียบกติกาของเขา พอชาวสมาคมนั้นต่อว่า นายคนนี้ก็อ้างว่าตีความต่างกัน พวกคุณใจแคบ ไม่ยอมให้ฉันตีความของฉัน

ในกรณีนี้ ใครใจแคบกันแน่ สมาคมนี้มีหลักการระเบียบกฎกติกาต่างๆ บอกไว้แล้วว่าอย่างนี้ สมาคมนั้นสมาคมโน้นก็มี

หลักการระเบียบกฎกติกาต่างๆ ของเขาบอกไว้แล้วว่าอย่างนั้นอย่างโน้น แล้วแต่ใครจะพอใจเลือกสมัครเข้าในสมาคมไหน เป็นอันเปิดโอกาสไว้แล้ว ไม่ได้บังคับให้ใครเข้า

แต่เมื่อตกลงเลือกสมัครเข้าไปในสมาคมใด ก็ต้องถือหลักการและปฏิบัติตามระเบียบกฎกติกาของสมาคมนั้น

ในกรณีทั้งหลายที่ยกตัวอย่างมาดูกันนี้ ที่เขามีข้อถือปฏิบัติที่ยุติเป็นหลักแล้ว การที่ใครเข้าไปตีความต่างออกไป ย่อมไม่เรียกว่าเป็นการตีความต่างกัน แต่เป็นการตีความผิดเพี้ยนจากหลัก ส่วนการที่จะปรับปรุง จะมีความเคร่งครัดอะไรต่างๆ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ต่างประเด็นออกไป

ถ้าแค่ตีความผิดเพี้ยน ตามปกติ ก็เป็นเรื่องที่จะพึงชี้แจงอธิบายแก้ความเข้าใจกันไป แต่ถ้าถึงกับยึดถือหรือปฏิบัติผิดเพี้ยนองค์กรเป็นต้นนั้น ก็อาจจะวางวิธีปฏิบัติจัดการไว้เป็นแบบแผนของตน

จะตีความ หรือวิจารณ์อย่างไร ก็ขอให้อยู่กันในความจริง

การพูดคลุมๆ หรือทำเรื่องให้คลุมเครือ อาจจะเป็นเพราะผู้พูดขาดความชัดเจน แต่จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม บางทีก็กลายเป็นการพูดจูงหรือนำความคิด เมื่อพูดเกริ่นเหมือนตั้งเป้าให้แก่ความคิดแล้ว พูดโน่นนี่ ถูกบ้างไม่ถูกบ้าง ที่เข้าแนวจะไปสู่เป้านั้น อ้างโน่นอ้างนี่ อยู่ในเรื่องบ้างนอกเรื่องบ้าง พูดคลุมๆ คละเคล้าปนเปไป โดยไม่มีอะไรชัดเจน ทำให้คนฟังปรุงแต่งความคิดตามไปโดยไม่รู้ตัว เหมือนเป็นวาทกรรมที่บางคนใช้ในการเมือง

คุณสุรพศเขียนตอนหนึ่งว่า

> แต่เขาไม่เห็นด้วยที่จะสรุปว่าการตีความต่างกัน มีความเข้าใจคำสอนต่างกัน ปฏิบัติต่างกันเท่าที่เป็นอยู่ในบ้านเราไม่ว่ากรณีสันติอโศก ธรรมกาย หนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1 จะมีความหมายเท่ากับเป็น "การทำพระธรรมวินัยให้วิปริต" เพราะในเมื่อต่างฝ่ายต่างอ้างพระไตรปิฎก มันก็มีพระไตรปิฎกทั้งภาษาไทย บาลี อังกฤษ เป็นต้น ให้คนทั่วไปตรวจสอบได้อยู่แล้วว่าใครอ้างถูกหรือผิดอย่างไร

จะเห็นว่าในคำพูดนี้ มีความสับสนปนเป เอาอะไรๆ เป็นการตีความไปหมด อย่างเรื่อง *หนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1* ก็เป็นปัญหาการอ้างข้อมูลที่ไม่เป็นจริง ไม่ใช่ประเด็นการตีความ ส่วนในกรณีธรรมกาย และสันติอโศก ก็ไม่ใช่เรื่องตีความต่างกัน แต่เป็นการตีความแล้วยึดถือผิดเพี้ยนจากหลัก

ส่วนจุดใดขั้นไหนจะเป็นการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตหรือไม่ ก็มีหลักที่จะให้พิจารณาได้ ดังที่พูดไปแล้ว หลายอย่างแยกแยะเรื่องราวไปตามประเด็น ไม่ใช่พูดตีคลุมไปหมด

"เพราะในเมื่อต่างฝ่ายต่างอ้างพระไตรปิฎก มันก็มีพระไตรปิฎกทั้งภาษาไทย บาลี อังกฤษ เป็นต้น ให้คนทั่วไปตรวจสอบได้อยู่แล้วว่าใครอ้างถูกหรือผิดอย่างไร" ข้อความนี้ ถ้าไม่พิจารณาให้ชัด ก็อาจจะทำให้มองเรื่องราวเพลินตามไป แต่ที่จริง ไม่ใช่เป็นเรื่องที่มีการเถียงกัน แต่มีคนอ้างผิดอยู่ก่อน ทิ้งค้างไว้ และทั้งๆ ที่อ้างผิด ข้อมูลเป็นอันมากที่อ้างว่าเอามาจากพระไตรปิฎก แต่ในพระไตรปิฎกไม่มีไม่เป็นจริงอย่างนั้น ปรากฏว่า ทั้งที่อ้างผิดชัดๆ เห็นง่ายๆ แม้แต่นักวิชาการทั้งหลายที่ใกล้เรื่อง ก็ไม่ได้ตรวจสอบ ได้แต่ตื่นเต้นกันไป จึงได้เขียนบอกให้ตื่นขึ้นมารู้กัน และรู้ทัน

คุณสุรพศเขียนบอกว่า "การตีความคำสอนพุทธศาสนาผิดจากพระไตรปิฎกก็กลายเป็น 'มีเจตนาทำลายพุทธศาสนา' ไป" แต่ที่ได้ยกมาให้ดูก็ชัดแล้วว่า เรื่องที่เข้าประเด็นแท้ๆ ไม่ใช่เป็นปัญหาการตีความ แต่เป็นเรื่องของข้อมูลข้อเท็จจริง

คำว่า "การตีความคำสอนพุทธศาสนาผิดจากพระไตรปิฎก" ก็เป็นคำที่น่าจะแปลกใจ พระไตรปิฎกนั้น เป็นที่รู้กันว่าเป็นแหล่งคำสอนของพุทธศาสนา และจึงถือเป็นมาตรฐานตัดสินว่าเป็นคำสอนพุทธศาสนาหรือไม่ แล้วจะให้ตีความคำสอนพุทธศาสนาผิดจากพระไตรปิฎกตามพอใจได้อย่างไร ไปๆ มาๆ ก็จะมีคำพูดวกวนที่เข้าทำนองเดียวกันว่า จะตีความพระไตรปิฎกผิดจากคำสอนพุทธศาสนาก็ได้ จะเป็นไรไป

อนึ่ง ในคำพูดประโยคเมื่อกี้นั้น คุณสุรพศเหมือนกับบอกว่าพระพรหมคุณาภรณ์ใช้คำว่า "มีเจตนาทำลายพุทธศาสนา" แต่เมื่อค้นหาในหนังสือเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ทั้ง *กรณีสันติอโศก กรณีธรรมกาย* และ *ตื่นเสียทีฯ* ก็ไม่พบข้อความนี้เลย (ท่านที่มีเวลาอาจจะช่วยค้นดูในหนังสือเล่มอื่นด้วย จะได้ดูว่าใช้ในบริบทอย่างใด มีเหตุผลหรือไม่) พบแต่ที่พระพรหมคุณาภรณ์บอกว่า ถ้าข้อมูลที่ท่านเมตตาฯ นำมาแสดงมีจริงเป็นจริง พระมหากัสสปะก็เป็นผู้ทำลายพระพุทธศาสนา ขอยกมาให้ดูจากหน้า ๑๙๖ ดังนี้

> "ถ้าพระมหากัสสปะมีภาวะจิตใจและมีพฤติการณ์ต่างๆ อย่างที่พระ *(เมตตาฯ)* ได้พยายามบอก พระมหากัสสปะก็เป็นผู้มีเจตนาไม่สุจริต และได้ทำการร้ายต่อพระพุทธศาสนา (เรียกได้ว่าถึงขั้นทำลายพระพุทธศาสนา) เป็นบุคคลที่เชื่อถือไม่ได้"

แต่ในเมื่อที่แท้นั้น ข้อมูลที่ท่านเมตตาฯ นำมาแสดง ไม่มีจริง ไม่เป็นจริง ก็จึงบอกกล่าวแก่กันให้รู้ทันว่าอะไรเท็จ อะไรจริง สาระก็อยู่แค่นี้ ส่วนการใช้คำแรงต่างๆ เป็นพิเศษ ในกรณีของท่านเมตตาฯ นี้ ก็เป็นอย่างที่ได้เล่าไปแล้ว

ควรย้ำว่า หาความรู้ให้แน่ ใช่แค่คิดเอา

คุณสุรพศเขียนอีกตอนหนึ่งว่า

> วัฒนธรรมการวิจารณ์ที่ทำความเห็นต่าง คนเห็นต่างให้ "กลายเป็นอื่น" คือวัฒนธรรมกระแสหลักของพุทธเถรวาทที่มีมานาน และชัดมากในการสังคายนาครั้งที่ 3 เป็นต้นมาที่มีการยืมมืออำนาจรัฐมากำจัดพระสงฆ์ที่เห็นต่างจากฝ่ายพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระอย่างขนานใหญ่ โดยใช้วิธีการ "จัดสอบความรู้พระ" ถ้าสอบไม่ผ่านก็จับสึก ซึ่งก็คล้ายๆ กับคณะสงฆ์จัดการกับกลุ่มสมณะสันติอโศกเพราะเหตุผลเรื่องสอนผิดจากพระไตรปิฎก ...

ข้อความข้างบนนี้ บอกให้ทราบว่าผู้เขียนไม่ได้พบผ่านข้อมูลเพียงพอ และไม่ได้ตรวจสอบค้นดูเรื่องราวให้ชัด

อย่างง่ายๆ ที่ท่านว่า "คณะสงฆ์จัดการกับกลุ่มสมณะสันติอโศกเพราะเหตุผลเรื่องสอนผิดจากพระไตรปิฎก" อันนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ แม้จะไม่ได้สนใจติดตามความเป็นไปของกรณีสันติอโศก เมื่อคุณสุรพศเขียนอย่างนี้ ก็ฉงน จึงค้นหาข้อมูลตรวจสอบดู

ก็ทราบว่า เรื่องราวไม่เป็นอย่างที่คุณสุรพศว่า คือ คณะสงฆ์ก็ตาม ทางการบ้านเมืองก็ตาม ไม่ได้จัดการกับกลุ่มสันติอโศก

เพราะเหตุผลเรื่องสอนผิดจากพระไตรปิฎก แต่เป็นเรื่องการละเมิดวินัย และละเมิดกฎหมายบ้านเมือง คนละเรื่องกันเลย

ดังที่ว่าแล้ว เรื่องการจัดการกับกลุ่มสันติอโศกไม่เป็นประเด็นที่พระพรหมคุณาภรณ์สนใจ ผู้ใดมีหน้าที่ก็ว่ากันไป แต่เป็นอันว่า ควรจะตรวจสอบข้อมูลให้รู้แน่ชัด

ที่จริง คำว่า "สอนผิดจากพระไตรปิฎก" นั้น อาจจะเบาก็ได้แรงก็มี บางที เป็นเรื่องร้ายมาก เช่น ถ้าสอนให้พระไทยมีภรรยา (อย่างพระนิกายชินที่เล่าไปแล้ว) หรือสอนชาวบ้านให้ลักขโมยทำอทินนาทาน สอนให้ผิดลูกผิดเมียเขา สอนให้ดื่มสุรายาเมา นี่ก็คือสอนผิดจากพระไตรปิฎก ซึ่งแม้แต่ชาวบ้านก็ไม่ควรจะยอม

การสอนผิดจากพระไตรปิฎกอย่างนี้ จะอ้างว่าฉันตีความได้ชาวบ้านก็คงรู้ทันและรู้เข้าใจว่าเสียหายขนาดไหน แต่บางเรื่อง ก็ต้องมีความรู้พอสมควร จึงจะรู้ทัน และถ้าสอนถึงขนาดยึดถือกันเป็นหลักธรรมหลักวินัยขึ้นมา ก็เป็นการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตอย่างที่อธิบายไปแล้ว แต่ที่ว่าจัดการอะไรแก่สันติอโศก ก็ไม่ใช่เหตุผลนี้ จะมีก็แค่บอกประกอบไปในคำบรรยายการกระทำ

อย่างน้อย ตามเรื่องที่เกิดขึ้นจริงนี้ ก็จะเห็นว่า การที่คุณสุรพศนำกรณีสันติอโศกไปเทียบกับเรื่องพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระในการสังคายนาครั้งที่ ๓ นั้น ขาดข้อมูลข้อเท็จจริงที่จะนำไปเทียบกัน

คุณสุรพศไม่ควรทำให้เรื่องไม่ว่าอะไรๆ กลายเป็นการวิจารณ์ไปหมด ควรค้นเรื่องหาความรู้ให้ชัด แล้วก็จะทราบว่า

- ไม่ว่าคณะสงฆ์ หรือทางการบ้านเมือง ก็ไม่ได้จัดการกับกลุ่มสันติอโศกเพราะเหตุผลเรื่องสอนผิดจากพระไตรปิฎก

- การ “จัดสอบความรู้พระ” ถ้าเป็นกรณีที่เข้าเรื่องกัน ก็เป็นวิธีการที่ดี แต่เรื่องสังคายนาครั้งที่ ๓ นั้น ไม่ควรจับตีเหมาเข้าไป ตามข้อมูลจริง ไม่ใช่เป็นการสอบความรู้พระ แต่เป็นการสอบสวนการปลอมบวช และการปลอมลัทธิ
- แล้วทั้งหมดนั้น ไม่ว่าเรื่องไหน ก็ไม่ใช่เรื่องของการวิจารณ์ แต่เป็นเรื่องของการสอบสวนตามหลักที่ตั้งไว้เป็นมาตรฐาน

เรื่องพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระครั้งสังคายนาครั้งที่ ๓ นั้น เราเกิดไม่ทัน ก็บอกอะไรชัดเจนเด็ดขาดไม่ได้ แต่อย่างน้อยตัวประเด็นก็เป็นเรื่องของหลักการ และการบอกข้อมูลข้อเท็จจริง งานของท่านไม่ใช่ประเด็นการวิจารณ์อย่างที่คุณสุรพศบอก ไม่ควรรวบรัดตัดสินว่าเป็นการ “ยืมมืออำนาจรัฐมากำจัดพระสงฆ์ที่เห็นต่าง”

ทางที่ดี อย่างน้อย เมื่อคุณสุรพศสรุปตัดสินเรื่องจากข้อมูลใด เมื่อยอมรับข้อมูลใด ก็ควรจะแสดงข้อมูลในชุดเดียวกันแหล่งเดียวกันนั้นแก่ผู้อ่านให้ครบหรือให้เพียงพอ เพื่อให้ผู้อ่านพิจารณาด้วยตัวเขาเอง และตามข้อมูลเท่าที่มีนั้น ถ้าตนมีความสงสัยอย่างใด ก็บอกไปตรงๆ ว่า ในเรื่องนี้ ตรงนี้ ข้าพเจ้ามีความสงสัยอย่างนี้

เรื่องสังคายนาครั้งที่ ๓ นั้น ตามข้อมูลในชุดเดียวกันจากแหล่งเดียวกันกับที่คุณสุรพศอ้างนั้น บอกว่า เกิดเหตุการณ์วุ่นวายยาวนานไม่น้อยกว่า ๗ ปี มีพระประพฤติผิดเพี้ยนต่างๆ แม้แต่บูชาไฟ (อยู่ในชุดการบูชายัญนั่นเอง) บำเพ็ญตบะทรมานร่างกายต่างๆ ประพฤติพรตหมุนตัวตามพระอาทิตย์ เป็นต้น อย่างนักบวชนอกพุทธศาสนา

อนึ่ง ในสมัยพระเจ้าอโศก ที่มีสังคายนาครั้งที่ ๓ นั้น ไม่เฉพาะลัทธิศาสนาภายนอกจะมีหลักการ มีหลักลัทธิของตนชัดเจนอยู่แล้วเท่านั้น แม้แต่ในพระพุทธศาสนาเอง ก็ได้มีนิกายต่างๆ แยกออกไปถึง ๑๘ นิกาย และแต่ละนิกายก็มีหลักการของตนๆ ชัดเจนแล้ว จึงได้แยกออกไปเป็นนิกายต่างหาก และมีชื่อเรียกเป็นที่รู้กัน พูดง่ายๆ ว่า ถือเป็นคนละพวกแล้ว

ในการสอบสวนลัทธินั้น หลักฐานข้อมูลชุดที่ว่านั้น ก็บอกไว้ชัดเจนว่าเชิญให้สึกออกไปเฉพาะพวกที่ถือลัทธิศาสนาภายนอกซึ่งมีอยู่ในรายชื่อลัทธิที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เองแล้วว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิ และพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธอยู่แล้ว

(ในวินัย มีพุทธบัญญัติวางไว้ว่า ผู้เข้ารีตเดียรถีย์ ยังไม่อุปสมบท ไม่พึงให้อุปสมบท อุปสมบทแล้ว พึงให้สึก)

ส่วนพระในพุทธศาสนาด้วยกัน แม้จะอยู่ในนิกายอื่น ที่นอกเถรวาทอีก ๑๗ นิกาย ก็ไม่อยู่ในรายการที่เชิญออกไป

เป็นอันว่า ตามนี้ พุทธศาสนานิกายอื่นก็ยังอยู่ เพียงแต่พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระยกพุทธพจน์มาแสดงเป็นหลักฐานในการสังคายนาของเถรวาทว่าเป็นอย่างนี้ๆ ไม่เป็นอย่างนั้นๆ

ตามข้อมูลหลักฐานนี้ ชัดเจนว่าปัญหาไม่ใช่แค่ความเห็นไม่ใช่แค่การตีความ แต่เป็นขั้นผิดหลักการอย่างชัดเจน เป็นเรื่องของความต่างลัทธิต่างศาสนา จึงเป็นปัญหาใหญ่ส่งผลเสียหายกว้างขวาง ซึ่งเจ้าของหลักการมีสิทธิรักษาหลักของตน และผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการแก้ไขจัดแยกให้มันเป็น ตรงตามที่มันเป็น

ส่วนกระบวนวิธีในการแก้ปัญหา ที่คุณสุรพศเรียกว่า "จัดสอบความรู้พระ" เราก็ยกมาวิจารณ์กันได้

แต่ตามข้อมูลที่มีนั้น ไม่ใช่การสอบความรู้ (ว่ารู้พุทธศาสนาไหม) แต่เป็นการแยกว่าถือลัทธิหรือหลักการใด ถ้าเรียกว่าเป็นการสอบสวนลัทธิ จะตรงเรื่องมากกว่า

ปัญหาอยู่ที่ว่า ในการสอบสวนนั้น ได้มีวิธีการตรวจสอบที่รัดกุมแม่นยำอย่างไร ที่จะทำให้แน่ชัดว่าเป็นลัทธิภายนอกชื่อนั้นๆ ในเมื่อเราไม่มีรายละเอียดถึงขนาดนี้ จึงไม่อาจยุติเด็ดขาดได้

ถ้าคุณสุรพศคิดว่า การที่ไม่ได้บอกรายละเอียดของกระบวนการสอบสวนไว้ ทำให้สงสัยว่าการสอบสวนจะรัดกุมและเป็นธรรมเพียงพอหรือไม่ คุณสุรพศก็สามารถตั้งข้อสงสัยนี้ได้ว่าข้าพเจ้าสงสัยอย่างนี้ๆ นี่เป็นวิธีที่ตรงไปตรงมา พอดีกับความจริง ไม่ใช่อย่างที่ว่าแล้ว อะไรๆ ก็ตีเหมาคลุมลงไป จะวิจารณ์ ก็ว่าไปตามหลักฐานข้อมูล และตั้งข้อสงสัยที่ตรงเรื่อง

ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ก็ควรจะวิจารณ์อย่างมีเหตุผล มีหลักการ มีข้อมูลข้อเท็จจริงเป็นฐาน และพยายามสืบค้นหาข้อมูลกันให้พร้อมยิ่งขึ้น ไม่ใช่จู่ๆ ก็ตีโครมลงไป

เรื่องของสมมุติ ยุติด้วยบัญญัติ

ในเรื่องการรักษาหลักการ รักษาระบบ รักษามาตรฐาน รักษาสถาบันของเจ้าของเรื่องนั้น เป็นเรื่องที่เราควรจะเข้าใจ เห็นใจ และรู้ธรรมดาของโลก

ไม่ต้องเอาเรื่องในระดับใหญ่โต อย่างลัทธินิกายศาสนา หรือบ้านเมืองประเทศชาติหรอก แค่โรงเรียนประถม มัธยม ก็ต้องรักษาหลักการและมาตรฐานเป็นต้นของตน

เด็กคนหนึ่งเรียนอยู่ที่โรงเรียนมัธยมของรัฐบาลชั้นปีที่ ๒ ระหว่างกำลังเรียนอยู่ วันหนึ่ง มีคนมาแจ้งว่าเด็กนักเรียนคนนี้ จบ ม.๑ จากโรงเรียนที่ไม่ได้รับการรับรองวิทยฐานะ เป็นโรงเรียนเถื่อน ใบสำคัญที่นำมายื่นไว้ ใช้ไม่ได้ เป็นโมฆะ ก็มีการสอบสวน

เด็กนั้น หรือพ่อแม่ของเด็กนั้นจะบอกว่า ฉันว่าใช้ได้ เป็นเรื่องที่ตีความต่างกัน มองต่างกันเท่านั้น ทางโรงเรียนก็ไม่ว่าอะไร คุณจะว่าตีความต่างกัน มองต่างกัน ก็ว่าของคุณไป แต่เมื่อสอบสวนแล้ว ได้ความว่าไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐาน ซึ่งโรงเรียนถือตามที่บัญญัติไว้ ก็เป็นอันว่าเด็กนั้นก็พ้นจากสภาพนักเรียนออกไป

ในสังคมที่ได้พัฒนามาบ้างแล้ว ย่อมมีหลักการ มีระบบที่บัญญัติจัดวางไว้ เพื่อให้คนอยู่กันดีไม่สับสนวุ่นวาย ใครจะอ้างว่าฉันมองต่าง ฉันตีความต่าง ก็บอกได้ และเขาก็รับฟังด้วย แต่เวลานี้เขาก็ตัดสินจัดการไปตามหลักตามมาตรฐานที่มีบัญญัติไว้นั้น

ส่วนที่ว่ามองต่าง ตีความต่าง ถ้าเขาเห็นว่าดูเข้าทีมีเหตุผล ในสังคมที่พัฒนาอย่างประชาธิปไตยนี้ เขาก็มีระเบียบวิธี และกระบวนการเป็นทางเดินให้ คุณก็เอาที่มองต่าง ตีความต่างนั้นมายื่นไว้ แล้วที่คุณมองและตีความ ก็เข้าไปในกระบวนวิธีนั้น อีก ๕ หรือ ๑๐ ปีข้างหน้า ก็อาจจะมีมติออกมาให้แก้บัญญัติไปตามการมองการตีความของคุณ ก็เป็นไปได้

แต่ในการปฏิบัติ เรื่องมาเมื่อใด ก็ว่าไปตามบัญญัติที่มีผลบังคับใช้อยู่ในเวลานั้น

เมื่อมีระบบให้อย่างนี้ ทั้งปัจจุบันก็ก้าวดำเนินไป ทั้งข้างหน้าก็พัฒนาดียิ่งขึ้นได้ แต่มนุษย์เองจะต้องปฏิบัติตามบัญญัติในโลกแห่งสมมติของตนให้ถูกต้อง

เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว ก็อ้างการมองต่างกัน ตีความต่างกัน ให้ถูกเรื่องถูกที่ แล้วก็จะไม่สับสน แต่จะสามารถสร้างสรรค์

หลักก็มีอยู่แล้วว่า *เรื่องของสมมติ ยุติด้วยบัญญัติ เรื่องของธรรมชาติ ยุติตามสภาวะ*

ที่จริง ถ้ามองออกไปในโลกที่กว้าง ผ่านกาลเวลาที่ยาวไกล มีอะไรๆ ให้มองเทียบได้มาก จะเห็นได้ว่า วิธีการรักษาหลักการ ระบบ มาตรฐาน ตลอดจนสถาบัน แบบของพุทธศาสนาเถรวาทนี้ เป็นวิธีปฏิบัติที่นุ่มนวล ตรงไปตรงมา และพอดีกับความจริงมากที่สุด (อย่างน้อยอันหนึ่ง)

พวกเราไม่น้อยคนได้ยินเรื่องกาลิเลโอ (Galileo) นักวิทยา-ศาสตร์ผู้เผยแพร่ความคิดซึ่งหนุนทฤษฎีของโคเปอร์นิคัสว่าโลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ไม่ใช่ดวงอาทิตย์หมุนรอบโลก ก็ถูกข้อหานอกรีต แล้วถูกตัดสินให้สละความคิด และเมื่อยอม จึงแค่ถูกขังอยู่ในบ้านจนตาย และเรื่องโจนออฟอาร์ค (Joan of Arc) วีรสตรีฝรั่งเศสที่ถูกกล่าวหาว่านอกรีตและเป็นแม่มด แล้วถูกเผาทั้งเป็น

นี่คือเราส่วนมากได้ยินเรื่องราวแบบกระเส็นกระสาย ไม่รู้อะไรชัด ที่จริง ก็คือเรื่องของประเทศตะวันตก เมื่อครั้งศาสนาเป็นใหญ่พันกว่าปี ในช่วงที่แรงขึ้นๆ ทางศาสนจักรร่วมกับจักรพรรดิตั้งศาลไต่สวนศรัทธา คือ **Inquisition** ขึ้นมา (ตั้งในปี 1233, ที่สเปนเลิกในปี 1834) เรื่องอย่างนี้ควรรู้ไว้เพื่อจะได้อยู่ในโลกที่สว่าง

ใครพูดกระทบ หรือสงสัยพระคัมภีร์ พูดไม่ดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พูดขัดคำสอน หรือถูกกล่าวหาว่าเป็นแม่มด (เป็นพวกซาตาน) ก็ถูกจับขึ้นศาลไต่สวนศรัทธานี้ (รวมทั้งกาลิเลโอ และโจนออฟอาร์ค ที่ว่าแล้ว) ถูกตัดสินประหารชีวิตมากมาย เผาทั้งเป็นก็ไม่น้อย (เฉพาะในสเปนประเทศเดียวเผาทั้งเป็นราว ๔,๐๐๐ คน)

นั่นคือวิธีรักษาศาสนาของเขา ซึ่งแน่นอนว่าเทียบกันไม่ได้กับในเถรวาท ที่จะเรียกว่าสายกลางก็ได้ คือพอดีตามที่มันเป็น ใครจะวิจารณ์อะไรก็ว่าไป ฉันก็แค่ชี้แจงอธิบายบอกความจริงให้ฟัง ถ้าใครไม่เอากับหลักของเถรวาท แล้วยังหลอกเขาหรือปลอมตัวอยู่ ก็ขอให้แสดงตัวตามเป็นจริงโดยปฏิเสธเถรวาทออกไปให้ชัดตามตรง คือ เมื่อเขาวิจารณ์หรือกระทบอย่างไรมา ก็แค่รักษาหลักการของตัว ไม่ไปทำอะไรเขา เมื่อเขาเข้ามาปลอมอยู่ ก็แค่เชิญออกไปเพื่อแสดงตัวให้ชัดตามที่เป็น ไม่ใช้วิธีการรุนแรง ไม่มีที่จะไปฆ่าฟันทำร้ายไปเผาใคร

(เรื่องในครั้งสังคายนาครั้งที่ ๓ ผู้ที่สนใจควรดูในศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชด้วย ที่นั่นเท่าที่เห็นหลักฐาน พระองค์เพ่งที่เรื่องความแตกแยกในสังฆะ ว่าภิกษุหรือภิกษุณีใดทำสงฆ์ให้แตกแยก ก็ให้มอบผ้าขาวให้)

ไม่ว่าเรื่องพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ และพระเจ้าอโศกมหาราช คราวสังคายนาครั้งที่ ๓ จะเป็นอย่างไร ก็เอากรณีของสันติอโศก ธรรมกาย และท่านเมตตาฯ ไปเทียบไม่ได้

อย่างที่บอกไปแล้ว สันติอโศกก็ไม่ได้ถูกจัดการด้วยเหตุผลที่สอนผิดจากพระไตรปิฎก แต่เป็นเรื่องการละเมิดวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ทางธรรมกายก็เป็นเรื่องของคดีเกี่ยวกับทรัพย์ (ด้านคำ

สอนไม่ได้เป็นจุดสนใจอะไรมาก ดังที่เดี๋ยวนี้ คนก็ยังพูดกันอยู่ว่า ท่านก็เข้าสมาธิพาคนไปเฝ้าถวายข้าวแก่พระพุทธเจ้า ที่อายตน-นิพพาน ซึ่งกว้างยาวเท่านั้นๆ โยชน์) ส่วนท่านเมตตาฯ นั้นได้ยินนานแล้วว่าท่านลาสิกขา แต่ไม่ทราบว่าลาเมื่อไร ด้วยเหตุใด

หนังสือที่พระพรหมคุณาภรณ์เขียนเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ บอกไว้ชัดว่ามุ่งให้ความรู้แก่ประชาชน เมื่อมีเรื่องเกิดขึ้นแล้ว จะได้รู้ทันเรื่องว่าอะไรเป็นอะไร จะได้เข้าใจว่าหลักการของพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้นๆ ว่าอย่างไร โดยบอกไว้ตามหลักฐานข้อมูลที่ยอมรับกันเป็นมาตรฐาน ในขอบเขตของหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นงานอิสระ ใครจะยอมรับหรือไม่ก็แล้วแต่ และไม่เกี่ยวข้องกับคดีความของเขา (ที่จริง หลักการบางอย่างเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าคดีความของเขาเสียอีก)

อยู่กับความคิด หย่อนในข้อมูลข้อเท็จจริง

เรื่องของคุณสุรพศนี้ ทำให้นึกถึงเรื่องของ ดร.ช. ซึ่งน่าแปลกว่า อยู่ๆ ก็พูดขึ้นมาว่าพระพรหมคุณาภรณ์เรียกร้องให้บัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทั้งที่ไม่มีข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างนั้น ถ้าจะเดาก็คงจะเป็นเรื่องของการอยู่กับความคิดมากเกินไป แล้วก็จับโน่นชนนี่ในความคิด โดยไม่แสวงหาและตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริงให้แน่ชัด

ทางด้านคุณสุรพศนั้น ในเหตุการณ์ใหญ่เรื่องยาวๆ การแสดงออกในการเขียนนี้บอกไปขั้นหนึ่งแล้วว่า ไม่ได้ตรวจดูข้อมูลข้อเท็จจริงเรื่องราวให้ชัด ว่าอะไรเป็นอะไร ใครทำอะไร ข้อมูลต่าง

ส่วนต่างตอน บางทีห่างกันไกล ก็จับมาปะปนระคนกันรวบรัดสรุปตัดสินลงไป

ลองดูข้อความที่คุณสุรพศพูดถึงพระพรหมคุณาภรณ์ กับเรื่องสันติอโศกว่า

> เฉพาะกรณีสันติอโศกท่านเจ้าคุณถึงกับไปเป็นพยานในการไต่สวน (แม้จะบอกว่าไม่ได้ไปศาลแต่ไปให้ข้อมูลที่วัดมหาธาตุก็ตาม) ในส่วนที่เป็นความผิดถูกตามพระธรรมวินัย ซึ่งเชื่อกันว่าคำให้การของท่านเจ้าคุณมีน้ำหนักให้ศาลวินิจฉัยตัดสินให้สมณะโพธิรักษ์และสมณะสันติอโศกพ้นจากความเป็นพระสงฆ์ กรณีธรรมกายและ (อดีต) พระ*(เมตตาฯ)* ก็เช่นกัน การตีความคำสอนพุทธศาสนาผิดจากพระไตรปิฎกก็กลายเป็น "มีเจตนาทำลายพุทธศาสนา" ไป

นี่เป็นตัวอย่างของเรื่องที่เมื่อพูดขึ้นมา ควรให้มีความชัดเจน ดังที่ได้บอกว่าการวิจารณ์ต้องตั้งอยู่บนฐานของความจริง

ในเรื่องซึ่งมีข้อมูลข้อเท็จจริงที่เข้าถึงได้ ท่านผู้วิจารณ์ เมื่อจะนำเสนองานที่แท้ เป็นธรรม ย่อมไม่ปล่อย ไม่ละเลยความจริงเท่าที่จะเข้าถึงได้ ไม่ควรอยู่แค่บอกว่าคิดว่า เชื่อว่า เชื่อกันว่า ซึ่งไม่รู้ว่าใครเชื่อ และไม่ชัด บางทีกลายเป็นการพูดจูงหรือนำความคิดของคนอื่น ในทางที่ถูกนั้น ข้อมูลข้อเท็จจริงที่เข้าถึงได้มีเท่าไร ก็ตรวจสอบให้แน่ลงไป แล้วพูดให้ชัดเจนเท่าที่มีข้อมูลนั้น

ขอเล่าเรื่องไว้ขั้นหนึ่งก่อนว่า กรณีสันติอโศกนี้ เป็นเหตุการณ์ยืดยาว เมื่อศาลพิจารณาคดี มีพยานมากมาย จะกี่สิบ

ท่าน หรือเกินร้อย ก็อาจจะไปค้นเรื่องดู สืบพยานกันประมาณ ๖ ปี พระพรหมคุณาภรณ์ไม่สนใจพอที่จะติดตามเรื่อง เพราะคดีของเขาไม่อยู่ในขอบเขตของการบอกความจริงให้ความรู้แก่ประชาชน

แต่ช่วงหนึ่ง เจ้าพนักงานได้ไปขอให้เป็นพยาน พระพรหมคุณาภรณ์ไม่ประสงค์จะเกี่ยวข้อง เจ้าพนักงานอ้างเรื่องหลักธรรมวินัยในภาษาพระ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องในคดี ไม่ค่อยรู้เข้าใจ ก็ตกลงกันว่าจะพูดเฉพาะเนื้อความทางธรรมวินัยนั้น จะไม่พูดถึงเรื่องบุคคล คำว่าพยานเป็นเพียงคำเรียกตามภาษาทางการเท่านั้น

เมื่อไปที่เรียกว่าเป็นพยานนั้น แม้แต่คำว่าให้การ ก็เป็นเพียงคำเรียกตามภาษาทางการเช่นกัน ไม่มีการให้การว่าเกิดอะไรขึ้น ใครทำอะไร ไม่ได้พูดถึงตัวบุคคลหรือกลุ่มคณะ ไม่ว่าท่านโพธิรักษ์หรือสันติอโศก จึงไม่มีการพูดในเรื่องว่าเขาถูกหรือผิดอะไรทั้งสิ้น มีแต่การอธิบายคำศัพท์แสดงหลักพระธรรมวินัย ที่ศาลหรืออัยการหรือทนายต้องการทราบ จำไม่ได้ว่าอะไรบ้าง ถ้ายกตัวอย่างเทียบพอให้เข้าใจ ก็เช่นว่า บรรพชา กับอุปสมบทคืออะไร ต่างกันอย่างไร ปาราชิกหมายความว่าอะไร ทำนองนี้

อีกทั้งมั่นใจว่า ในการไปและพูดอธิบายทั้งหมดนั้น ซึ่งท่านโพธิรักษ์ก็นั่งฟังอยู่ใกล้ๆ โดยตลอด ได้ทำตามหลักที่ขอตกลงไว้ จึงไม่พูดถึงตัวประเด็นของคดี ไม่มีถ้อยคำหรือกิริยาวาจาใดๆ กระทบกระทั่งหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อท่านโพธิรักษ์ หรือชาวสันติอโศก ทั้งนี้ คำที่เรียกว่าให้การ คือคำอธิบายต่างๆ นี้ ที่ศาล และที่สันติอโศก ก็น่าจะยังมีอยู่ ตรวจสอบได้

ที่นี้ กรณีธรรมกาย ก็อย่างที่ว่าแล้ว ปัญหาของที่นั่นคือคดีความ ซึ่งว่ากันยืดเยื้อยาวนาน เป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สิน ที่เมื่อปี ๒๕๔๑ พระอดิศักดิ์ วิริยสกุโก อดีตพระลูกวัดพระธรรมกาย กล่าวหาท่านเจ้าอาวาสวัดนั้นเรื่องเงินและที่ดินบริจาค พระพรหมคุณาภรณ์ก็ไม่ได้สนใจติดตามเรื่อง และหนังสือ*กรณีธรรมกาย* ก็ไม่ได้เกี่ยวข้องอะไรกับคดีนั้น ไม่ได้พูดถึงคดีนั้นเลย แต่มุ่งบอกความรู้ธรรมวินัยแก่ประชาชน เป็นอิสระจากเรื่องราวนั้น

เมื่อคุณสุรพศพูดเรื่องนี้ขึ้นมา เราไม่ได้ใส่ใจจดจำ และไม่ได้ต้องการพูดถึงให้รู้สึกกระทบกระเทือน ก็เลยต้องค้นหาเรื่องเก่าแล้วก็ได้ความอย่างที่ว่านั้น และบอกเพียงเป็นเค้าเรื่องให้เข้าใจเห็นภาพรวม ส่วนรายละเอียด ผู้ต้องการรู้ชัด พึงค้นได้เอง

ที่จริง ถ้าสังเกต จะเห็นว่า คนทั้งหลายไม่ได้สนใจเรื่องหลักธรรมวินัยเท่าที่ควร คนที่สนใจหาหนังสือ *กรณีธรรมกาย* มีอยู่บ้าง ก็เฉพาะคนที่ใฝ่รู้ ซึ่งมีไม่มาก

ส่วนเรื่องท่านเมตตาฯ คุณสุรพศบอกว่า

> ...ซึ่งผมคิดว่าข้อวิจารณ์ของท่านเจ้าคุณมีอิทธิพลพอสมควร กระทั่งทำให้ชาวพุทธจำนวนหนึ่งออกไปถือป้ายประท้วงให้เจ้าอาวาสวัดต้นสังกัดขับพระ *(เมตตาฯ)* ออกจากวัด เพียงเพราะเขียนงานวิชาการขึ้นมา 2 เล่ม ที่มีเนื้อหาการตีความแตกต่างไปจากคัมภีร์ หรือตำราที่ชาวพุทธไทยเชื่อถือกันอยู่ (แม้ท่านเจ้าคุณอาจจะไม่มีเจตนาให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวก็ตาม)

นี่ก็เป็นเรื่องของการคิดเอาว่าอย่างนั้นอย่างนี้ ทางที่ดี การวิจารณ์ที่เป็นงานวิชาการ ถ้าเคารพความจริง ก็ดังที่ว่าแล้ว ใน

เรื่องซึ่งมีข้อมูลข้อเท็จจริงที่เข้าถึงได้ เมื่อจะนำมาพูด ก็ควรสืบค้นให้ชัดที่สุด ไม่ควรพูดแค่คิดว่า เชื่อว่า เป็นเชิงจูงหรือนำความคิด

ดังได้บอกและให้เห็นตัวอย่างตั้งแต่ต้นแล้วว่า สาระที่เป็นตัวประเด็นของหนังสือที่พระพรหมคุณาภรณ์เขียนนั้น ไม่ใช่การวิจารณ์ ไม่อยู่ในขั้นของการตีความ แต่เป็นการบอกความรู้ แสดงข้อมูลข้อเท็จจริงที่พิสูจน์จริง-เท็จ ถูก-ผิดได้ต่อหน้าในทันที พร้อมทั้งเตือนสตินักวิชาการผู้ใหญ่ที่ตื่นเต้นไปโดยไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริง อันนี้ชัดอยู่แล้ว

พร้อมกันนั้น ในการเขียน นอกจากไม่มีเจตนาให้เกิดปรากฏการณ์ที่คุณสุรพศพูดถึงแล้ว เมื่อเขียนออกไปแล้ว ทั้งไม่ได้สนใจ และอยู่ห่างไกล ก็ไม่ได้ติดตามความเป็นไป เมื่อได้ยินข่าว ก็ไม่เห็นว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่เนื่องกับหนังสือที่ได้เขียน เวลานี้ จำไม่ได้ว่าเหตุการณ์ที่ว่านั้นเกิดก่อนหรือเกิดหลังหนังสือนี้ออกไป

แต่เท่าที่พอนึกได้บ้าง เรื่องการขับท่านเมตตาฯ นั้น น่าจะเป็นเรื่องหลายช่วงหลายระดับหลายเหตุการณ์ ซึ่งเริ่มขึ้นก่อนหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์

เมื่อคุณสุรพศแสดงความสนใจและพูดขึ้นมาก็ดีแล้ว ถ้าคุณสุรพศจะสืบสาวเรื่องราวเหตุการณ์ที่ว่านั้นว่าเกิดขึ้นก่อนหรือหลังหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ มีลำดับความเป็นมาเป็นไปอย่างไร และจากเหตุอันใด ก็จะช่วยให้การวิจารณ์ของคุณสุรพศมีความสมเหตุสมผล ไม่เป็นแค่คิดว่า เชื่อกันว่า พร้อมกันนั้นก็จะเป็นความรู้แก่พระพรหมคุณาภรณ์ด้วย

ทวนเรื่องเก่า
เพื่อช่วยความคิดให้มีฐานแห่งข้อมูลข้อเท็จจริง

เท่าที่คุณสุรพศยกเรื่องกรณีสันติอโศก ธรรมกาย และท่านเมตตาฯ ขึ้นมาพูดไปต่างๆ นั้น เห็นได้ว่า น่าจะเกิดการรวบรัดทางความคิดขึ้นมา เนื่องจากเข้าถึงข้อมูลข้อเท็จจริงในเรื่องราวนั้นๆ ไม่เพียงพอ เมื่อเป็นอย่างนี้ การคิดรวบรัดนั้นก็จะผิดความจริง แล้วก็จะไม่เป็นธรรม บางทีกลายเป็นเสมือนทำ summary justice ทำนองตั้งศาลเตี้ย ทำการรวบรัดตัดสิน หรือตัดสินอะไรๆ แบบรวบหัวรวบหาง ไม่มีการสืบสอบข้อมูลข้อเท็จจริงให้ชัดเจน หรือให้เพียงพอ ถ้าหนักนัก ก็จะเลยไปเป็น summary execution คือรวบรัดสำเร็จโทษ หรือรวบหัวรวบหางประหารชีวิตเขาทันที โดยไม่ได้สืบสอบอะไรเลย

เพื่อประโยชน์ที่จะช่วยความคิดความเข้าใจ จะเล่าเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับท่านเจ้าของ ๓ เรื่อง ๓ รายนั้นไว้ พอเป็นความรู้พื้นๆ โดยมองจากที่พระพรหมคุณาภรณ์ได้ร่วมรับรู้กับผู้ร่วมสมัย (เล่าเพียงคร่าวๆ อาจจะขาดตกบกพร่องเพราะไม่ได้สนใจอะไรมาก ใครจำเรื่องเรียงลำดับได้ดี อาจจะช่วยทำให้ชัดยิ่งขึ้น)

กรณีสันติอโศก และกรณีธรรมกาย เป็นเหตุการณ์ใหญ่ที่ปรากฏข่าวโด่งดังยาวนาน ส่วนเรื่องท่านเมตตาฯ แม้จะไม่เป็นข่าวใหญ่ทางสื่อมวลชน แต่เป็นเรื่องที่นับว่าตื่นเต้นกันในวงนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ทั้ง ๓ กรณีนี้ เกิดเป็นข่าวขึ้นเมื่อพระพรหมคุณาภรณ์ออกไปอยู่นอกกรุงเทพฯ แล้ว

(นานมาแล้ว พระพรหมคุณาภรณ์อาพาธด้วยปัญหาระบบหายใจรุนแรงขึ้นๆ จนถึงปี ๒๕๒๙ อยู่กับอากาศในกรุงเทพฯไม่ได้ จึงออกไปอยู่นอกเมือง และไม่ได้กลับเข้ามาอยู่ในเมืองในกรุงอีกเลย โดยเฉพาะใน ๒-๓ ปีหลังนี้ นอกจากไปโรงพยาบาล ก็ไม่ได้เข้ามาในกรุงเทพฯ นอกจากรถวิ่งผ่าน)

- กรณีสันติอโศก

ในช่วงกลางปี ๒๕๓๑ ระยะหาเสียงคราวจะเลือกตั้ง ส.ส. มีข่าวโด่งดังเรื่องท่านโพธิรักษ์ กับพรรคพลังธรรม ท่านโพธิรักษ์ประกาศดำเนินกิจกรรมการเมือง ท่านเรียกว่าการเมืองอริยะ และถูกวิพากษ์วิจารณ์มาก โยงไปถึงกฎหมายบ้านเมืองเกี่ยวกับคณะสงฆ์ เป็นข่าวใหญ่ต่อเนื่องอยู่นาน และเมื่อมีปัญหาด้านกฎหมาย ท่านโพธิรักษ์บอกว่าท่านลาออกแล้วจากมหาเถรสมาคม

เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะตอนจะมีการเลือกตั้ง ข่าวจึงเด่นและเป็นที่สนใจยิ่งของสื่อมวลชน พร้อมกับที่ทางการคณะสงฆ์และพุทธบริษัทก็ถือเป็นปัญหาต่อพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์แม้จะอยู่เงียบๆ ไกลออกไป ก็ได้อ่านพบการติเตียนโต้ตอบกันต่างๆ ในหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะเรื่องการที่พระเข้าไปยุ่งกับการเมือง วันหนึ่ง หนังสือพิมพ์ *เดลินิวส์* ลงข่าวเรื่องที่ท่านโพธิรักษ์บอกว่าลาออกแล้วจากมหาเถรสมาคม จึงพ้นจากการปกครองของคณะสงฆ์

เมื่ออ่านข้อความนี้ ก็แปลกใจว่า ท่านจะพูดเฉไฉไปทำไม ทำให้ประชาชนเข้าใจสับสน (เหมือนบอกว่า ฉันลาออกแล้วจากรัฐบาลไทย จึงพ้นจากการปกครองของรัฐบาลไทย) เมื่อจะขัดขืนต่อมหาเถร

สมาคม ก็ควรจะพูดตรงๆ ไปเลย

ถึงจุดนี้ ก็จึงเขียนอธิบายเรื่องนี้ รวมทั้งเรื่องพระสงฆ์กับการเมือง และปัญหาธรรมวินัยบางอย่าง เป็นข้อเขียนอิสระ ที่บอกให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร เรียกว่า *กรณีสันติอโศก*

เสร็จแล้ว พิมพ์กันเองในที่พักแบบที่เรียกว่าโรเนียว ทำเป็นรูปเล่มหนังสือแต่ไม่มีปกนอก ขนาดเล็ก จำไม่ได้ว่ากี่หน้า (เมื่อพิมพ์ต่อๆ มา คงจะขยายขึ้น ล่าสุดมี ๖๘ หน้า) และจำไม่ได้ว่าทำได้กี่เล่มก็แจกกันไป ต่อมา มีการพิมพ์ใหม่ จึงตีพิมพ์ในโรงพิมพ์

เรื่องราวของท่านโพธิรักษ์ที่เป็นข่าวหนังสือพิมพ์นั้น ก็เป็นอันว่า ได้เกิดเป็นปัญหาของตัวท่านเอง ในเรื่องพระกับการเมือง และปัญหาต่อการปกครองของคณะสงฆ์ ไปจนถึงปัญหาวินัย ทางคณะสงฆ์ได้มีคณะทำงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ เรียกว่าอะไรจำไม่ได้

ต่อมา ทางคณะสงฆ์และคณะทำงานคงเข้าใจว่าพระพรหมคุณาภรณ์สนใจและคงมีความเข้าใจเรื่องนี้ ดังที่ได้มีหนังสือ *กรณีสันติอโศก* นั้น จึงนิมนต์ไปร่วมพิจารณาด้วย พระพรหมคุณาภรณ์ไปอยู่ระยะหนึ่งแล้วก็ได้ขอตัว ทั้งอยู่ไกลและต้องการอยู่เงียบๆ ต่อจากนั้นก็ไม่ได้ติดตามเรื่อง ได้ยินข่าวบ้างเพียงเป็นครั้งคราว

ต่อมา มีข่าวค่อนข้างใหญ่ว่าคณะสงฆ์ทำปกาสนียกรรมแก่ท่านโพธิรักษ์ แล้วต่อมาอีก ก็มีข่าวท่านโพธิรักษ์ถูกศาลดำเนินคดีที่ว่ายืดเยื้อยาวนานราว ๖ ปี และระหว่างนั้น คราวหนึ่งเจ้าพนักงานได้ขอให้พระพรหมคุณาภรณ์เป็นพยานในแง่ที่ไปอธิบายความหมายของข้อธรรมวินัยต่างๆ โดยตกลงกันว่าจะไม่มีการกล่าวถึงบุคคล คือ ท่านโพธิรักษ์ กับคณะของท่าน ดังได้เล่าเรื่องไปแล้ว

เมื่อคุณสุรพศพูดถึงเรื่องนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ก็ไปค้นหาข้อมูลดู ซึ่งปรากฏว่า ทั้งปกาสนียกรรมโดยคณะสงฆ์ และคดีในศาล เป็นการพิจารณาเรื่องการกระทำในความเป็นไปส่วนตัวของท่านโพธิรักษ์และคณะของท่าน ตั้งแต่บวช ไม่อยู่ในเรื่องของหนังสือ *กรณีสันติอโศก*

คดีความของท่านโพธิรักษ์เป็นเรื่องยืดยาวสำหรับทางการแล้วก็ตัดสินเสร็จกันไป ส่วนหนังสือ *กรณีสันติอโศก* พูดถึงเรื่องอื่นที่โผล่ขึ้นมาในเหตุการณ์ ซึ่งควรให้ประชาชนรู้เข้าใจอย่างถูกต้อง *กรณีสันติอโศก* จึงเป็นข้อเขียนอิสระที่บอกความรู้อันจะใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว

- *กรณีธรรมกาย*

ใกล้ปลายปี ๒๕๔๑ เรื่องวัดพระธรรมกายได้เป็นข่าวใหญ่ยืดเยื้อทางสื่อมวลชน ที่จำได้ คือ นสพ.*มติชนรายวัน* ลงข่าวว่า ที่วัดพระธรรมกาย จะมีการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ครั้งยิ่งใหญ่ ที่ทุกคนจะเห็นด้วยตาตนเอง พระ...จะปรากฏองค์ในท้องฟ้าให้เห็นกันชัดๆ

นสพ.ลงข่าวต่อๆ มา เรื่องโยงไปที่ปัญหาเงินทอง กลายเป็นเรื่องหาเงิน เรี่ยไร มีการชี้แจงของวัดพระธรรมกาย ชี้แจงไปมาก็มีการอ้างพระไตรปิฎกว่านิพพานเป็นอัตตา เลยเกิดปัญหาแทรกขึ้น

ส่วนเรื่องเงินทอง เป็นปัญหาหลักยืดเยื้อ เรื่องในข่าวก็คืบหน้าไป จนกระทั่งเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกายต้องคดีที่พระอดิศักดิ์ฟ้องศาลในเรื่องทรัพย์และที่ดิน เป็นเรื่องเข้าสู่การพิจารณาทั้งด้านคณะสงฆ์ และเป็นคดีอยู่ในศาลถึงประมาณ ๘ ปี อันนี้คือเรื่องหลัก ซึ่งในหนังสือ *กรณีธรรมกาย* ไม่ได้พูดถึง

เวลานั้น พระพรหมคุณาภรณ์เริ่มอาพาธเรื่องใหม่หลังผ่าตัดเส้นเลือดใหญ่ที่ไปเลี้ยงสมอง และตั้งแต่ปีนั้น ไม่ได้ไปในกิจกรรมสาธารณะที่ใดอีก แม้แต่ในวัดของตนเอง ก็ไม่ได้ออกมานอกเขตสงฆ์ เว้นแต่ในวันสำคัญ แต่ก็ได้ข่าวเรื่องราวนี้ทางหนังสือพิมพ์

คำอ้างของพระวัดพระธรรมกายในเรื่องหลักธรรมนั้น ทำให้คิดว่าจะเป็นปมที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจผิด เป็นเรื่องที่ควรให้กระจ่าง เมื่อปรารภอย่างนี้ จึงได้เขียนหนังสือ *กรณีธรรมกาย* ขึ้น เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ป้องกันความเข้าใจผิดต่อพระธรรมวินัย เริ่มตั้งแต่เรื่องนิพพานเป็นอัตตา หรือเป็นอนัตตา

ดังที่บอกแล้วว่า ในหนังสือ *กรณีธรรมกาย* ไม่ได้พูดถึงเรื่องใหญ่ของวัดนั้น ที่เป็นคดียืดยาวในศาล เพราะไม่ใช่จุดที่เกี่ยวข้อง และตามปกติก็ไม่พูดถึง ใครอยากทราบก็ไปค้นดูเรื่องราวเอง แต่ที่นี่ต้องบอกให้เข้าใจเรื่องไว้ เพราะคุณสุรพศพูดขึ้นมาคลุมๆ อาจทำให้คนจับเรื่องผิดจุด และมองเรื่องเขวไป เรื่องที่เป็นปัญหาวุ่นวายแก่วัดพระธรรมกายคือเรื่องคดีในศาล ไม่ใช่เรื่องธรรมะในหนังสือ *กรณีธรรมกาย* นี้ ซึ่งทางบ้านเมืองก็ไม่ได้มีทีท่าว่าจะสนใจ

ขอพูดย้ำสาระว่า ผู้ใดจะเห็นว่า หรือตีความว่า นิพพานเป็นอัตตา หรือนิพพานเป็นอนัตตา คือไม่เป็นอัตตา ก็เป็นเรื่องส่วนตัวของผู้นั้น ไม่มีใครว่าอะไร

แต่ถ้าจะบอกว่า พุทธศาสนาเถรวาทว่านิพพานเป็นอัตตา หรือเป็นอนัตตา หรือพุทธศาสนามหายานนิกายนั้นๆ ว่าอย่างไร อันนี้ต้องว่าไปตามหลักของเถรวาท หรือของมหายานนิกายนั้นๆ แล้วแต่กรณี เพราะในขอบเขตของแต่ละนิกายนั้นๆ เรื่องนี้เป็นหลักแล้ว ไม่ใช่เป็นเรื่องที่จะตีความอย่างไรก็ได้

พร้อมกันนั้น ในการที่จะบอกว่า นิกายนี้ นิกายนั้น มีหลักว่าอย่างไร ก็มีที่อ้างอิงที่ใช้เป็นมาตรฐานของนิกายนั้นๆ (ถ้าไม่มีหลักไม่มีมาตรฐานเครื่องวัดหรือตัดสิน ก็จะตีความกันวุ่นไปตามความคิดเห็นส่วนตัว แล้วศรีธนญชัยก็มาได้)

เมื่อเข้าใจแล้ว ก็พูดถึงหลักได้ชัดเจนลงไปตามมาตรฐานที่ใช้อ้างอิงของนิกายนั้นๆ

ในเรื่องนี้ พระพุทธศาสนาเถรวาทที่เรานับถือกันอยู่เป็นหลักในประเทศไทยนี้ มีหลักที่ใช้พระไตรปิฎกบาลีเป็นมาตรฐานที่อ้างอิง และมีคัมภีร์รองลงมา ตั้งแต่อรรถกถาภาษาบาลี เป็นเครื่องประกอบให้มั่นใจว่าลงตัวแล้วทั้งสายอย่างนั้นๆ

ในพระไตรปิฎกบาลีนั้น มีหลักที่บอกว่า นิพพานไม่เป็นอัตตา (เป็นอนัตตา) ตามพุทธพจน์สำคัญ เช่นว่า "สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา" (ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา) และมีคำวินิจฉัยไว้ในพระไตรปิฎกบาลีนั้นเองว่า "นิพฺพานญฺเจว ปณฺณตฺติ อนตฺตา อิติ นิจฺฉยา" ("นิพพานและบัญญัติ เป็นอนัตตา" วินิจฉัยมีอย่างนี้) และในอรรถกถาก็รู้กันมาลงตัว เช่นว่า "สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ นิพฺพานํ อนฺโตกริตฺวา วุตฺตํ" (ข้อว่า "ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา" นั้น พระพุทธเจ้าตรัสรวมทั้งนิพพานด้วย) และ "นิพฺพานธมฺโม อตฺตสฺเสว อภาวโต อตฺตสุญฺโญ" (ธรรม คือนิพพาน ว่างจากอัตตา เพราะไม่มีอัตตานั่นเอง)

พระพุทธศาสนาเถรวาทมีหลักว่า นิพพานเป็นอนัตตา ตามมาตรฐานของตนคือพระไตรปิฎกบาลีอย่างนี้ ก็ว่าไปตรงๆ แล้วใครไม่เห็นด้วย ก็ไม่มีใครว่าอะไร ก็พูดออกไปตรงๆ ว่าฉันไม่เห็นด้วย ก็ไม่มีใครห้าม พระพุทธศาสนาเถรวาทไม่ไปปิดกั้นอะไร

ในทำนองเดียวกัน ใครจะบอกว่าพุทธศาสนามหายานนิกายนั้นๆ ถือว่านิพพานเป็นอัตตา ก็ว่าไปได้ตรงๆ เช่นเดียวกัน ก็คือตรงไปตรงมาเท่านั้นเอง ไม่ควรให้เกิดความสับสน

เมื่อคุณสุรพศพูดทำนองให้เข้าใจว่า หนังสือ *กรณีธรรมกาย* ทำให้ทางวัดพระธรรมกายประสบปัญหาจากคณะสงฆ์และจากทางราชการ พระพรหมคุณาภรณ์ซึ่งไม่ได้สนใจติดตามเรื่องนี้ ก็จึงต้องค้นหาข้อมูล (ตามปกติไม่พูดถึง เป็นเรื่องของท่านที่เกี่ยวข้อง)

แล้วก็พบว่า ปัญหาของวัดพระธรรมกาย ตั้งแต่เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ จนเป็นคดีในศาล เป็นเรื่องทรัพย์สินเงินทอง โดยเฉพาะคดีที่อดีตพระลูกวัดพระธรรมกายฟ้องเจ้าอาวาสอย่างที่ว่า

คดีความของวัดพระธรรมกาย แม้จะเป็นเรื่องยืดยาวหลายปี ในที่สุดก็ยุติเลิกไป หนังสือ *กรณีธรรมกาย* ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวหรือเอาใจใส่กับปัญหาคดีความอะไรของวัดนั้น แต่พูดถึงหลักพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นเรื่องแซมที่โผล่ขึ้นมาในเหตุการณ์ อันควรให้ประชาชนรู้เข้าใจอย่างถูกต้อง เป็นเรื่องของการบอกข้อมูลข้อเท็จจริงในทางพระธรรมวินัย ให้ความรู้แก่ประชาชน

เป็นอันว่า *กรณีธรรมกาย* ก็เช่นเดียวกับ *กรณีสันติอโศก* จึงเป็นข้อเขียนอิสระที่บอกความรู้อันจะเป็นประโยชน์ไปได้เรื่อยๆ ไม่ขึ้นต่อเหตุการณ์หรือคดีความอันใด

หนังสือทั้งสองเล่มนั้น กับทั้งเล่มที่เกี่ยวกับหนังสือของท่านเมตตาฯ บอกแล้วว่าเป็นเรื่องของความรู้ ไม่บีบคั้นผูกพันแก่ใครที่จะต้องเชื่อตามหรือเห็นด้วย ใครสนใจใคร่รู้ ก็อ่านก็ศึกษากันไป

- กรณีท่านเมตตาฯ

หนังสือ *ตื่นเสียทีฯ* ที่ว่าด้วยเรื่องของท่านเมตตาฯ ก็เช่นดียวกับ ๒ เล่มก่อนนั้น คือเป็นหนังสือที่มีสาระสำคัญอันมุ่งที่จะบอกข้อมูลข้อเท็จจริง บอกให้รู้ความจริงความถูกต้อง ไม่ได้ไปตอบโต้อะไร เพราะท่านเมตตาฯ ไม่ได้ทำอะไรที่จะต้องไปตอบโต้ แต่เมื่อมีการบอกเรื่องราวข้อมูลที่ไม่เป็นจริง ก็บอกให้ประชาชนรู้ความจริง

เรื่องหนังสือของท่านเมตตาฯ ได้เล่าเรื่องไปข้างบนพอสมควรแล้ว จึงเพียงทวนความที่ฝากไว้ตรงนั้น ที่ขอให้คุณสุรพศช่วยสืบค้นลำดับเหตุการณ์ว่าหนังสือที่พระพรหมคุณาภรณ์ได้เขียนนั้น ได้เป็นเหตุปัจจัยเกี่ยวข้องกับการขับท่านเมตตาฯ จากวัดที่ท่านเคยอยู่หรือไม่

เป็นอันว่า หนังสือเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็น *กรณีสันติอโศก กรณีธรรมกาย ตื่นเสียทีฯ* ล้วนเป็นหนังสือให้ความรู้ บอกความจริงเกี่ยวกับหลักธรรมวินัยทั้งนั้น ซึ่งเป็นต่างเรื่องต่างราวกับเหตุการณ์ที่เป็นข่าวตื่นเต้นยืดยาวของเขา

ในหนังสือเหล่านี้ คดีที่สันติอโศกเป็นความในศาล ๖ ปี ก็ไม่ได้พูดถึง คดีของธรรมกายซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ค้างศาลถึง ๘ ปี ก็ไม่อยู่ในความสนใจ ท่านเมตตาฯ มีเรื่องกับใครอย่างไรก็ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องที่จะพูดถึง ตัวผู้เขียนก็เพียงแว่วๆ จนกระทั่งท่านอยู่มาลาเพศที่ไหนเมื่อไร ก็ไม่รู้ ได้ยินภายหลังเพียงว่าท่านลาไปแล้ว

บอกความจริง ไม่ขึ้นต่อการคิดวิจารณ์ หลักฐานข้อมูลข้อเท็จจริงตัดสินเอง

คุณสุรพศเขียนลงท้ายว่า

> การวิจารณ์ด้วยท่าทีข่มว่าคนอื่นไม่รู้จริง เห็นผิด ฯลฯ แทนที่จะโต้ "ประเด็น" หรือ arguments ที่เขาเสนออย่างตรงไปตรงมา เช่นที่พระพรมคุณาภรณ์ทำกับงานของ (อดีต) พระ *(เมตตาฯ)* เป็นต้น จึงถือเป็นตัวอย่างของ "ท่าที" การวิจารณ์ที่ล้าหลังที่ชาวพุทธรุ่นใหม่ไม่ควรถือเป็นแบบอย่าง

คุณสุรพศยังคิดว่า งานเขียนของพระพรหมคุณาภรณ์เป็นการวิจารณ์ เป็นการโต้ แต่ที่จริงนั้น ชัดเจนอยู่แล้วว่า งานเขียนนั้นเป็นการบอกความจริง ไม่ใช่วิจารณ์ ไม่ใช่โต้

เรื่องของท่านเมตตาฯ ที่ยกมาให้ดูตั้งแต่ต้น ประเด็นก็เป็นเรื่องของการอ้างและใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงในการวิจารณ์

ทวนให้ฟังอีกนิดหน่อย อย่างท่านเมตตาฯ เขียนหนังสือ *เหตุเกิด พ.ศ. ๑* ขึ้นมา ทำการวิจารณ์ โดยท่านมีข้อสรุป เช่นว่า พระมหากัสสปะได้เป็นผู้สืบทอดตำแหน่งเป็นผู้บริหารคณะสงฆ์แทนพระพุทธเจ้า แล้วก็อาศัยอำนาจนั้นทำการดัดแปลงคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เป็นไปตามหลักศาสนาพราหมณ์

ท่านเมตตาฯ ทำการวิจารณ์นั้น โดยอ้างข้อมูลจากพระไตรปิฎก เป็นต้น และแสดงเหตุผลต่างๆ

ท่านเมตตาฯ จะวิจารณ์ว่าอย่างไร จะอ้างข้อมูลหลักฐานแสดงเหตุผล และมีข้อสรุปมติอย่างไร ก็เป็นเรื่องของท่าน เราไม่ไปเถียงอะไรด้วย เราก็แค่เป็นคนดูผู้ฟัง

แต่ทีนี้ พอดูฟังไปชั่วประเดี๋ยว ก็พบว่าข้อมูลหลักฐานข้อเท็จจริง ที่ท่านเมตตาฯ ยกมาอ้างนั้น อันนี้ก็ไม่เป็นจริง อันนั้นก็ไม่ตรงตามที่อ้าง อย่างเช่น "เอวํ เม สุตํ" ที่ท่านว่าแสดงฐานะของพระพุทธเจ้า และว่าในพระสูตรของพระสารีบุตรไม่มีเลย แต่ของพระมหากัสสปะมีตั้ง ๓ สูตร แต่ที่จริง ของพระสารีบุตรมีมากมายเกิน ๓๐ สูตร และไม่เฉพาะพระสารีบุตร พระสูตรของพระสาวกอื่นก็มีคำเริ่มนี้กันเป็นธรรมดา ดังว่าไปแล้ว

เมื่อท่านเมตตาฯ เอาข้อมูลที่ไม่เป็นจริงมาใช้มาอ้างเป็นเครื่องยืนยันอย่างนั้น การวิจารณ์ของท่านก็ไม่สมเหตุสมผล และข้อสรุปของท่านก็ไม่อาจสมจริงไปได้

แต่เมื่อคนอ่านไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลที่อ้าง (คนที่อ่านแม้แต่นักวิชาการทั้งหลายก็ไม่ปรากฏว่าได้ตรวจสอบ) นึกว่าข้อมูลจริงเป็นอย่างนั้น ก็จะเข้าใจผิดทั้งตัวข้อมูล แล้วก็เข้าใจผิดตามไปทั้งในเหตุผลและข้อสรุป นี่คือทำให้เกิดความเข้าใจผิด เป็นการเข้าใจผิดต่อความจริง

ถ้าเรื่องที่คนเข้าใจผิดนั้นสำคัญต่อส่วนรวม ก็ทำให้เกิดความเสียหายทำลายประโยชน์อย่างกว้างขวางรุนแรง และเมื่อคนอื่นๆ นำข้อมูลที่ไม่เป็นจริงในหนังสือนั้นไปใช้อ้างกันต่อๆ ไป โดยไม่ได้ตรวจสอบ ก็จะก่อความเข้าใจผิดทั้งกว้างขวางและยืดเยื้อยาวนาน ยากที่จะตามไปชี้แจงความจริง

เห็นได้ไม่ยากว่า ถ้าผู้เขียนหนังสือและใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงนั้น ทำการนั้น ซึ่งบ่อยและมากจนน่าแปลกใจ ด้วยความประมาทหละหลวมเลินเล่อ ย่อมเป็นกรรมที่น่าตำหนิ ยิ่งถ้าทำด้วยมีเจตนา

ไม่ซื่อไม่ตรง ซึ่งชาวบ้านก็มีสิทธิระแวงสงสัย แม้ว่าโดยส่วนตัวจะไม่ถือสา คนทั่วไปจะประณามก็ยังชอบธรรม

เมื่อพบการอ้างข้อมูลที่ไม่เป็นจริง บอกไม่ตรงตามข้อเท็จจริงอย่างนี้ พระพรหมคุณาภรณ์จึงได้เขียนบอกคนให้รู้ความจริง บอกให้รู้ว่าท่านเมตตาฯ เอาข้อมูลที่ไม่เป็นจริงอะไรๆ มาใช้มาอ้าง พอให้รู้เท่าทัน ดังที่เรียกว่าหนังสือ *ตื่นเสียทีฯ* ซึ่งเป็นหนังสือบอกความจริง ไม่ใช่วิจารณ์ ไม่ใช่การตอบโต้

คุณสุรพศพูดบ่อยมากว่าท่านเมตตาฯ ตีความ พูดว่าเป็นการตีความต่างกัน และทำนองว่าจะตีความอย่างไรก็ได้ แต่ชัดอยู่แล้วว่า การอ้างข้อมูลอย่าง “เอวํ เม สุตํ” ว่าของคนนั้นเท่านั้นครั้งของคนนี้เท่านี้ครั้งนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามที่มันเป็น ไม่ได้เกี่ยวข้องอะไรกับการตีความ

แม้แต่การตีความ ก็มิใช่ว่าจะตีความว่าอย่างไรก็ได้ การตีความมีหลัก มีขอบเขต ดังที่เคยพูดมาแล้ว บางครั้งไม่ควรเรียกว่าเป็นการตีความเลย เป็นเพียงการแปลผิดเท่านั้นเอง และแปลผิดบางทีเป็นเพราะไม่ได้ดูให้ชัด ไม่ได้ตรวจสอบ

อย่างท่านผู้หนึ่งไปอเมริกา แล้วที่สำนักงานใหญ่แห่งหนึ่งได้เห็นหน้าห้องหนึ่ง มีป้ายติดไว้บอกว่า “mediation” แต่ด้วยมองเผินๆ ไม่ชัด นึกว่าเป็น “meditation” ก็พูดว่าที่นี่มีห้องฝึกสมาธิด้วย แต่ที่จริงเป็น mediation ที่ทำงานของ mediator คือเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ย ในกรณีนี้ จะบอกอย่างไรๆ ว่าฉันตีความ ก็ไม่มีทางเป็นอย่างที่ตีนั้นไปได้ ลองเปิดประตูห้องนั้นเข้าไป บอกว่าฉันเป็น meditator จะมานั่งสมาธิ ก็ขัดความจริงแล้ว คงไม่มีที่ให้เข้าไปนั่งอย่างนั้น

เหมือนอย่างที่ท่านเมตตาฯ แปล "ติตถิกาจารย์" ว่า "พระเถระผู้เป็นอาจารย์ (และน่าจะหมายถึงผู้เป็นใหญ่ในสงฆ์ขณะนั้น)" ไม่ว่าท่านเมตตาฯ จะบอกว่าฉันตีความอย่างไร ก็ไม่มีทางจะเป็นอย่างนั้นไปได้ ก็แค่แปลผิดเท่านั้นเอง แล้วก็เอาคำที่แปลผิดนั้นมาใช้อ้าง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในแง่ข้อมูล จะแค่แปลผิด แต่ความผิดไม่ใช่แค่นั้น ที่สำคัญคือ ทำให้เข้าใจผิดต่อพระมหากัสสปะ เข้าใจผิดต่อประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และเข้าใจผิดต่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีมาถึงบัดนี้ทั้งหมด

ในกรณีของ ดร.ช. ก็ชัด อยู่ๆ ท่านก็เขียนขึ้นมาว่า พระพรหมคุณาภรณ์เรียกร้องให้บัญญัติศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ เมื่อความจริงไม่เป็นอย่างนั้น ก็เขียนบอกให้รู้ว่าไม่เป็นจริง ก็เท่านั้น ไม่มีอะไรจะต้องวิจารณ์ ไม่ต้องตอบโต้ นี่คือบอกความจริง

เรื่องของนักวิชาการอีก ๒ ท่าน ก็เช่นเดียวกัน คือเป็นเรื่องที่ท่านเหล่านั้นใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง พูดเขียนไม่ตรงตามข้อเท็จจริง นำเรื่องที่ไม่มีหลักฐาน ไม่มีข้อเท็จจริง เพียงคิดเอาว่าเป็นอย่างนั้น แล้วเอามาตั้งเป็นเนื้อหาสาระที่จะวิจารณ์ ก็เลยกลายเป็นการวิจารณ์เรื่องที่ไม่มีไม่เป็นจริง จึงเขียนบอก แล้วข้อมูลข้อเท็จจริงตัดสินเอง ไม่ต้องตัดสินด้วยความคิดของคน

โดยนัยหนึ่งก็คือ ไม่ได้รังเกียจการวิจารณ์ตามหลัก ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์ หรือแม้แต่ไม่สนใจตัวการวิจารณ์นั้น ใครจะวิจารณ์อะไร ก็วิจารณ์ไป แต่ในการวิจารณ์นั้น ขอให้อ้างให้ใช้ข้อมูลที่เป็นจริง พูดเขียนให้ตรงตามข้อเท็จจริง

เมื่อมีการใช้มีการอ้างข้อมูลที่ไม่เป็นจริง ซึ่งเมื่อคนไม่รู้ทัน ก็ทำให้เกิดความเสียหายมาก กับทั้งเป็นความไม่ถูกต้องอยู่ในตัวของมันเอง ซึ่งพึงแก้ไข พระพรหมคุณาภรณ์จึงเขียนหนังสือบอกให้รู้การอ้างการใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงนั้น เป็นการเปิดเผยการใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงนั้น และบอกให้รู้ว่าของจริงเป็นอย่างไร

วัฒนธรรมใฝ่รู้และอนุรักษ์ความจริง vs. วัฒนธรรมการวิจารณ์โดยไม่คำนึงถึงความจริง

เป็นอันว่า ประเด็นของเรื่องมิใช่การวิจารณ์ของท่านเหล่านั้น แต่ประเด็นคือการอ้างการใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงในการวิจารณ์นั้น

แล้วสืบเนื่องจากนั้น จึงพูดถึงหลักการทางปฏิบัติในเรื่องนี้ว่า การอ้างการใช้ข้อมูลนั้น พึงทำด้วยความรับผิดชอบ ควรค้นหาตรวจสอบหลักฐานข้อมูลข้อเท็จจริงให้แน่ชัด ไม่ควรทำงานที่เกี่ยวกับเรื่องสำคัญๆ อย่างหละหลวม เพราะเป็นเรื่องของประโยชน์ส่วนรวมในวงกว้าง โดยเฉพาะประโยชน์ทางปัญญา และเมื่อผิดพลาด ก็ควรแก้ไขปรับปรุงเพื่อประโยชน์ในระยะยาว

คุณสุรพศกล่าวว่า การวิจารณ์ที่พระพรหมคุณาภรณ์ทำเป็นตัวอย่างของ "ท่าที" การวิจารณ์ที่ล้าหลัง ที่ชาวพุทธรุ่นใหม่ไม่ควรถือเป็นแบบอย่าง

แต่ที่แท้นั้น ข้อเขียนของพระพรหมคุณาภรณ์ ไม่ใช่เป็นการวิจารณ์ แต่เป็นการมุ่งตรงไปที่การบอกความจริง ดังนั้น "ท่าที" ของพระพรหมคุณาภรณ์ จึงมิใช่เป็น "ท่าที" ในการวิจารณ์แต่ประการใด

การที่คุณสุรพศมองงานบอกความจริงเป็นการวิจารณ์ไปโดยไม่เอาใจใส่เรื่องการบอกความจริงนั้น มีค่าเป็นการบอกว่าการวิจารณ์ที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง คือการวิจารณ์โดยไม่คำนึงถึงความจริง เหมือนกับบอกว่า การวิจารณ์ที่หันหลังให้ความจริง เป็นวัฒนธรรมการวิจารณ์ที่ทันสมัย อันควรยึดถือ

จะเห็นว่า การวิจารณ์ของนักวิชาการ ๔ ท่านนั้น ถ้าถือเป็นวัฒนธรรม ก็คือวัฒนธรรมการวิจารณ์โดยไม่คำนึงถึงความจริงนี้เอง

ถ้าจะนิยมวัฒนธรรมการวิจารณ์โดยไม่คำนึงถึงความจริงนั้น ก็ไม่ควรจะล้ำเลยมาปฏิเสธการบอกความจริง หรือถึงกับติเตียนการบอกความจริง

เราน่าจะชวนกันมาอยู่กับความจริง และการบอกความจริงที่เป็นวัฒนธรรมอันยั่งยืน

ความจริงเป็นหลัก เป็นแก่นสารที่ยั่งยืน ความชัดเจนถูกต้องแม่นยำ เป็นคุณสมบัติสำคัญของการบอกความจริงนั้น

ไม่เฉพาะการวิจารณ์เท่านั้น การเขียน การพูด การสื่อสารทุกอย่าง ต้องมีความจริงเป็นฐานทั้งนั้น และควรบอกความจริงนั้นอย่างแม่นยำ ชัดเจนด้วย

ที่พูดว่า การวิจารณ์ที่ดี คือมีความเป็นเหตุเป็นผลนั้น ลึกลงไปความจริงเป็นฐานที่รองรับ ที่อิง ที่ยัน ของการวิจารณ์ ถ้าไม่มีความจริง ความเป็นเหตุเป็นผลของการวิจารณ์นั้น ก็มีอยู่คงอยู่ไม่ได้

พึงตระหนักว่า ความจริงสำคัญกว่าความเป็นเหตุเป็นผล ความเป็นเหตุเป็นผลต้องมีความจริงเป็นฐาน ไม่อาจมีและยืนยงอยู่ได้โดยปราศจากความจริง

ปรัปวาท ไม่พึงสับสนกับอัพภาจิกขนะ แต่จะเป็นอันไหน ก็ไม่ถือการวิจารณ์เหนือกว่าความจริง

คุณสุรพศเขียนบอกว่า "กล่าวโดยสรุป วิธีการวิจารณ์ความคิดเห็นของคนอื่นเป็นวิธีที่พุทธเถรวาทเรียกว่าวิธีกำราบ "ปรัปปวาท" (วาทะของฝ่ายอื่น) พระสงฆ์ที่ใช้วิธีนี้กับนักวิชาการหรือพระด้วยกันเองในปัจจุบัน ..."

ดังได้บอกแล้วว่า สาระที่เป็นประเด็นของเรื่องนี้ ไม่ใช่การวิจารณ์ แต่เป็นการบอกความจริง และนอกจากบอกความจริงไม่ได้สนใจที่จะวิจารณ์แล้ว การปฏิบัติต่อกรณีของท่านเมตตาฯ เป็นต้นนี้ ก็ไม่ใช่เป็นการกำราบปรัปวาท

ก) "ปรัปวาท" หมายถึงลัทธิอื่น หรือคำสอนนอกพระพุทธศาสนา วิธีกำราบปรัปวาท ก็คือการชี้แจงแสดงอธิบายความจริง หรือบอกหลักคำสอนที่แท้ ที่ถูกต้อง ให้คนรู้เข้าใจ รู้เท่าทัน สามารถแยกความจริงจากความเท็จได้ ทำให้ลัทธิอื่น หรือคำสอนภายนอกที่เอาเข้ามาปะปนเป็นต้นนั้น เป็นหมัน หมดความหมายไปเอง

ส่วนกรณีของท่านเมตตาฯ เป็นต้นนี้ เป็นอีกแบบหนึ่ง ต่างออกไป คือ ท่านเมตตาฯ บวชเข้ามาเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาเถรวาท พูดง่ายๆ ว่า ขณะที่ตัวท่านเองเป็นพระเถรวาทอยู่นั้น ท่านก็เขียนหนังสือที่เรียกว่าวิจารณ์เรื่องราวและบุคคลในเถรวาท (เป้าใหญ่คือพระมหากัสสปะ) แต่ท่านจะวิจารณ์อย่างไร ก็เป็นเรื่องความคิดเห็นของท่าน

ทีนี้ จุดที่ไม่ควรปล่อย ไม่ควรละเลย ก็คือ ท่านเมตตาฯ นำเอาข้อมูลที่ไม่มีจริงไม่เป็นจริงมาอ้างเพื่อยืนยันการวิจารณ์ของท่าน ตรงนี้ไม่ใช่ความคิดเห็น ไม่ใช่การวิจารณ์ แต่เป็นข้อมูลข้อเท็จจริงที่เอามาใช้ในการวิจารณ์ หรือในการแสดงความคิดเห็นเป็นคนละอย่าง ต่างกัน แยกออกมาได้

ในกรณีอย่างนี้ คือ ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสว่าอย่างนั้น แล้วใครมาอ้างว่าพระองค์ตรัสอย่างนั้น ก็ไม่เป็นจริงอย่างที่เขาอ้าง นี่คือข้อมูลที่อ้างไม่เป็นความจริง

ถ้าพระมหากัสสปะไม่ได้ทำการนั้น ไม่ได้ประพฤติอย่างนั้น แต่ใครบอกว่า พระมหากัสสปะทำการนั้น ประพฤติอย่างนั้น นี่คืออ้างข้อมูลที่ไม่มีไม่เป็นจริง

กรณีอย่างนี้ ไม่เรียกว่าปรัปวาท แต่เรียกว่า “อัพภาจิกขนะ” แปลกันว่าการกล่าวตู่

ข) เมื่อมีคนกล่าวตู่ สิ่งที่เราพึงทำ ก็ตรงไปตรงมา คือ บอกความจริง เปิดเผยความจริง ตลอดจนให้รู้ทันความเท็จ ก็เท่านั้นเอง

แต่เมื่อบอกความจริงแล้ว ถ้าผู้บอกความจริงนั้นจะเตือน จะติจะตำหนิกำกับไปด้วย ก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง ต่างหากกัน ไม่ต้องสับสนปนเป

อย่างในกรณีของท่านเมตตาฯ นี้ เมื่อเราเจอการอ้างข้อมูลที่ไม่เป็นจริงเรื่อยๆ ถ้าเราไม่สนใจการวิจารณ์ของท่าน หรือเราไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับการวิจารณ์ของท่าน เราก็สามารถจับแยกเอาเฉพาะข้อมูลที่ท่านอ้างที่โน่นที่นี่ออกมาตรวจสอบความจริงได้ คือแยกข้อมูลที่อ้าง ออกมาจากการวิจารณ์ เป็นเรื่องที่แยกได้ไม่ยาก

อย่างไรก็ตาม ดังได้บอกแล้วว่า ไม่ว่างานวิจารณ์ งานเขียน การพูดจา การสื่อสารอะไรก็ตาม ถ้าข้อมูลเรื่องราวที่อ้างไม่เป็นจริงเสียแล้ว การวิจารณ์เป็นต้นเหล่านั้น ก็กลายเป็นเรื่องเหลวไหลทั้งนั้น

เอาง่ายๆ ดูในข้อเขียนของพระพรหมคุณาภรณ์ชิ้นนี้แหละ ถ้าข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับกษัตริย์และบาทหลวงใหญ่ในฝรั่งเศสและในอังกฤษที่เอามาเล่าให้ฟังข้างต้นนั้นเป็นเรื่องไม่จริง ข้อเขียนของพระพรหมคุณาภรณ์ชิ้นนี้ตรงนั้น ก็เป็นการเขียนที่เหลวไหล เป็นเรื่องที่ตรวจสอบได้ และไม่ยาก

ทีนี้ ในหนังสือของท่านเมตตาฯ นั้น ถ้าเราแยกเอาข้อมูลเรื่องราวที่ท่านอ้างออกมา และตรวจสอบแล้ว ถ้าได้ความชัดเจนว่าไม่เป็นจริง นอกจากข้อมูลนั้นไม่เป็นจริงแล้ว ก็จะมีผลตามมาด้วยว่าหนังสือของท่านเมตตาฯ นั้น ไม่ว่าจะเรียกว่าเป็นการวิจารณ์ การวิจัย หรือเป็นอะไรๆ ก็กลายเป็นของเหลวไหลไปหมดทั้งสิ้น

สุดโต่ง: วัฒนธรรมสายที่ปิดกั้นการแสวงหาความจริง & วัฒนธรรมสายที่วิจารณ์โดยไม่คำนึงถึงความจริง

ค) ในแง่หลักการ และหลักเกณฑ์ อย่างที่ได้พูดไปแล้ว ในสถาบันและองค์กร เอาง่ายๆ อย่างมหาวิทยาลัยและสมาคมทั้งหลาย ต่างก็มีหลักการ วัตถุประสงค์ ระเบียบแบบแผนต่างๆ วางไว้ ตลอดมาถึงศาสนานานานิกาย ต่างก็มีหลักมีเกณฑ์ที่ยุติลงตัวเป็นลัทธิของแต่ละนิกายนั้นๆ ซึ่งก่อนจะสมัครเข้าไปร่วม ทุกคนมีสิทธิเลือกได้ว่า เมื่อเขามีหลักมีกฎของเขาอย่างนี้ เราจะเอาด้วยไหม เมื่อยอมรับ จึงสมัครเข้าไป และแม้เข้าไปแล้ว ถ้าเกิดคิดใหม่ไม่เห็นด้วย ก็มีสิทธิเลิกลาออกมา

แต่มิใช่ว่า ตนยอมรับเข้าไปแล้ว เกิดไม่ชอบตรงโน้นตรงนี้ ก็จะไปแก้ไขหรือไม่ยอมปฏิบัติโดยพลการ ถ้าแค่วิพากษ์วิจารณ์ไปตามเหตุผล หรือมีข้อเสนอต่างๆ ก็ควรแก่การรับฟังและพิจารณา แต่ไม่ใช่เอาเรื่องไม่จริงไปใส่ให้เขา

ในกรณีที่มีบุคคลผู้เข้าไปแล้ว ละเมิด ฝ่าฝืน หรือไม่ยอมปฏิบัติตามหลักตามกติกา องค์กรเป็นต้นนั้น ย่อมมีวิธีปฏิบัติของตนๆ ในการแก้ปัญหา ซึ่งอาจจะกำหนดแยกเป็นลำดับขั้นตอนต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อถึงขั้นหนึ่ง ก็จะมีการให้ออกไป

ในพุทธศาสนาเถรวาท มีความผิดที่เรียกว่าปาราชิก ๔ ที่ทำให้ภิกษุผู้ละเมิดพ้นสภาพ นอกจากนั้น มีกติกาข้ออื่นบ้าง เช่น ภิกษุไปเข้ารีตเดียรถีย์ สังฆะก็ให้พ้นออกไปจากเพศคือสึกเสีย

แต่เมื่อเทียบกับในลัทธิศาสนาทั่วๆ ไป ในที่อื่นๆ แล้ว ก็เป็นเรื่องเบา แค่ให้ยอมรับภาวะตามที่เขาเป็น

ถ้าจะเทียบกัน ไม่ต้องสืบค้นอะไรมาก เอาแค่ในยุโรป ตามตัวอย่างที่เล่าให้ฟังแล้ว เขาเอาเป็นเรื่องเป็นเรื่องตาย ต้องฆ่าฟันสังหารกัน หรือแม้กระทั่งทำสงครามตายเป็นหมื่นเป็นแสนด้วยสาเหตุชนิดที่ในเถรวาทถือเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือไม่ถือสาเลย

เรื่องราวเหล่านี้ฝรั่งเขาเขียนเผยแพร่ของเขาไว้ เพื่อเป็นความรู้ ซึ่งพูดง่ายๆ สั้นๆ ก็คือ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ เห็นกว้างเห็นไกล มองอะไรๆ ออก เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาข้างหน้าและพัฒนาอารยธรรมต่อไป เราควรศึกษาไว้ ความรู้ก็คือความรู้ เป็นเครื่องพัฒนาปัญญา

หันกลับมาเรื่องเดิม อย่างที่ว่าแล้ว การบอกความจริง ไม่ใช่การวิจารณ์ เป็นเรื่องต่างหากที่แยกออกมาได้

เมื่อบอกความจริงแล้ว จะวิจารณ์แถมด้วย หรือจะไม่วิจารณ์เลยก็ได้ และถ้าไม่วิจารณ์ จะติติงตำหนิอย่างไร ก็พึงพิจารณาได้ตามสมควร เป็นคนละเรื่องกันเลยกับการวิจารณ์

การกระทำต่อความจริง กับการวิจารณ์ เป็นคนละเรื่องกัน และมีการพิจารณาคนละลักษณะ

ย้ำว่า ความจริงสำคัญในตัวของมันเอง ไม่ต้องไปอิงไปพิงการวิจารณ์ แต่การวิจารณ์เสียอีก ที่ต้องอิงพิงอาศัยขึ้นต่อความจริง ถ้าอ้างเรื่องไม่จริงมาวิจารณ์ การวิจารณ์นั้น ถ้าไม่ถึงกับไม่ชอบธรรม ก็เหลวไหลเลื่อนลอย

ดังนั้น เมื่อมีงานวิจารณ์ขึ้นมา เราเห็นพิรุธมากเกินควรในการอ้างข้อมูล เราก็จับเอาข้อมูลที่ถูกอ้างทั้งหมดแยกออกมาตรวจสอบความเท็จความจริงได้

พึงตระหนักว่า การทำผิดต่อความจริงนั้นเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง การทำให้เกิดความเข้าใจผิด ควรถือว่าเป็นการประทุษร้ายอย่างหนึ่ง ยิ่งถ้าทำให้คนเข้าใจผิดในเรื่องที่สำคัญต่อส่วนรวม ก็คือการประทุษร้ายต่อสังคมนั่นเอง เป็นกรรมที่ทั้งร้ายแรง และรุนแรง

ในกรณีอย่างของท่านเมตตาฯ นี้ ดังที่พูดมาบ่อยแล้วว่า ปัญหาอยู่ที่ท่านอ้างข้อมูลที่ไม่เป็นจริง ถ้าเป็นการผิดแบบพลั้งเผลอบ้าง ก็ย่อมจะควรให้อภัย แต่เมื่อผิดแล้วผิดอีก และผิดในเรื่องที่เป็นตัวประเด็นของงาน ก็ต้องเห็นว่าไม่สมควร ไม่ใช่ปกติ

ยิ่งเมื่อตัวท่านเองก็เป็นพระภิกษุเถรวาท อยู่ในวิสัยที่จะค้นหาข้อมูลให้ชัดจริงได้ไม่ยาก และรู้ตัวได้ง่ายว่าตนยังควรศึกษาอะไรอีกแค่ไหน ก็ควรทำงานนี้ด้วยความหนักแน่น สืบค้นตรวจสอบให้แน่ชัดก่อนแล้วจึงเขียนออกมา

เมื่อทำผิด อ้างเรื่องไม่ถูกไม่จริงเรื่อยๆ อย่างไม่น่าจะผิด ย่อมต้องถือว่าเป็นการขาดความรับผิดชอบ

ยิ่งกว่านั้น เมื่อความผิดพลาดที่สำคัญมากหลาย เห็นได้ชัดว่าเป็นเรื่องของการแปลผิดบ้าง เพี้ยนทางหลักภาษาบ้าง มองข้อมูลสับสนบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่ชัดเจน พิสูจน์ไม่ยาก ก็ทำให้ต้องพิจารณาในแง่ที่พึงสงสัยว่า ถ้าไม่เป็นเพราะขาดความรู้ ก็อาจจะเป็นเพราะมีเจตนาที่ไม่เอื้อต่อธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เจตนาที่ว่านั้นอาจจะมิใช่มุ่งร้ายต่อพระศาสนาหรือต่อใครๆ แต่อาจจะเพื่อสนองความปรารถนาส่วนตัวบางอย่างของตัวท่านเองก็ได้

ที่ติว่าท่านเมตตาฯ ต่างๆ ดังที่กล่าวนั้น มิใช่เป็นการข่มหรือขู่ แต่นี่เป็นการพิจารณาในเรื่องการกระทำต่อความจริง ซึ่งเป็นการพิจารณาปัญหาคนละแบบคนละลักษณะกับการวิจารณ์

ในที่นี้ ยกเรื่องการวิจารณ์ออกไปได้เลย เพราะว่าการกระทำต่อความจริง เป็นเรื่องพิสูจน์ได้ ตรงไปตรงมา เมื่อการกระทำเป็นอย่างไร ก็ว่าไปตามนั้น

จะเห็นได้ว่า เมื่อคนเข้าใจเรื่อง รู้ประเด็นปัญหาชัดแล้ว มองเห็นโทษความเสียหายแล้ว หลายท่านจะบอกว่า น่าตำหนิให้แรงกว่านั้น

เป็นอันว่า ปัญหาที่พิจารณานี้ ไม่ใช่เรื่องการวิจารณ์ แต่เป็นเรื่องการบอกความจริง ให้รู้ทันการกระทำผิดต่อความจริง และก็จึงมิใช่เป็นวัฒนธรรมการวิจารณ์ในเถรวาทอย่างที่คุณสุรพศบอก แต่นี่คือการที่เถรวาทให้ความสำคัญแก่การบอกความจริง

เมื่อแยกการบอกความจริงออกไปจากการวิจารณ์ได้แล้ว ทางด้านการวิจารณ์นั้น ก็ได้พบวัฒนธรรมการวิจารณ์โดยไม่ต้องคำนึงถึงความจริงที่พูดถึงเมื่อกี้ และอีกสายหนึ่งคือ วัฒนธรรมห้ามการหาความจริง อย่างในยุโรปสมัยกลางดังเล่าข้างต้น ที่เขากำจัดคนที่หาความจริงแบบที่ถือเป็นนอกรีต ด้วยการลงโทษอย่างรุนแรง ถึงขั้นประหารชีวิตเสียแม้แต่ด้วยการเผาทั้งเป็น

จะให้ชัด ก็มองไปที่ศาล Inquisition อันหนักหนานัก ดังที่เล่าข้างต้นแล้ว ถ้าใครหาความจริงไปกระทบศาสนา กลายเป็นนอกรีต ก็จัดการเลย นี่ก็สุดโต่งไปอีกข้างหนึ่ง

ทั้งสองอย่างนั้น จัดได้เป็นวัฒนธรรมที่ไม่เอาความจริง พวกหนึ่งข้าม พวกหนึ่งขวาง ซึ่งนอกพ้นไปจากวัฒนธรรมเถรวาท แห่งความใฝ่รู้ อนุรักษ์สัจจะ และบอกแถลงแสดงความจริง

พัฒนาวัฒนธรรมใฝ่รู้และแสวงแสดงความจริงขึ้นเมื่อไร เมื่อนั้นก็จะไปถึงเถรวาท

เมื่อมีการใช้ศัพท์ว่า "วัฒนธรรมการวิจารณ์" ก็เลยได้พูดถึงวัฒนธรรมการวิจารณ์ที่ไม่คำนึงถึงความจริง และวัฒนธรรมปิดกั้นการหาความจริงอย่างในยุโรปสมัยกลาง

แต่อย่างหลังนี้ ไม่ต้องพูดถึง เป็นเพียงเรื่องที่จะได้ประโยชน์ในแง่เป็นความรู้ และทางตะวันตกเองก็หันหลังหนีมาแล้วนานไกล

ที่ควรพูดคืออย่างแรก ได้แก่ วัฒนธรรมการวิจารณ์ที่ไม่คำนึงถึงความจริง ซึ่งอาจจะเป็นวัฒนธรรมที่สะสมขึ้นโดยไม่รู้ตัว แม้จะไม่สมควรเรียกว่าเป็นวัฒนธรรม แต่ก็มีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติที่เคยชินขึ้นแล้ว

การบอกการอ้างข้อมูลข้อเท็จจริง การวิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น การตีความ ไม่ใช่อย่างเดียวกัน เป็นสิ่งที่แยกต่างได้ แม้เมื่อใช้ในงานเดียวกัน ก็แยกพิจารณาได้

ดังที่กล่าวแล้ว ความจริงเป็นหลัก เป็นแกน มีความสำคัญของมันเองที่เหนือการวิจารณ์ เป็นฐานรองรับการวิจารณ์นั้น

ถ้าพบในงานวิจารณ์ใดว่าอ้างหรือใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง การพิจารณาก็มาเข้าในประเด็นของการบอกความจริง จะอ้างการวิจารณ์มาตัดความรับผิดชอบต่อความจริงไม่ได้

การวิจารณ์เองนั่นแหละจะต้องเคารพความจริง ต้องเอาใจใส่ให้ความสำคัญแก่ความจริง ที่เป็นทั้งฐาน และเป็นที่มุ่งหมายของการวิจารณ์

เมื่อจะอ้างจะใช้ข้อมูลหลักฐาน ควรทำความถูกตรง แน่ชัดให้เป็นที่มั่นใจแก่ตน ด้วยการสืบค้นตรวจสอบจริงจัง ไม่ให้หละหลวม และนำเสนออย่างชัดเจน แม่นยำ จึงจะเป็นการทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ โดยเป็นความรับผิดชอบทั้งต่อความจริง ต่อวิชาการ ต่อประชาชน ต่อสังคมพร้อมไปด้วยกัน

พร้อมกันนั้น เมื่อปฏิบัติดังว่านี้ การวิจารณ์ก็จะมีฐานที่มั่นคง ที่จะให้สมเหตุผล ตลอดจนได้ผลจริงที่พึงมุ่งหมายของงานวิจารณ์ ควรเรียกว่าเป็นวัฒนธรรมการวิจารณ์ได้จริง

ส่วนการวิจารณ์ที่อ้างหรือใช้ข้อมูลหลักฐานที่ไม่เป็นจริง นอกจากเป็นการวิจารณ์ที่เหลวไหลเลื่อนลอย และเป็นการทำงานอย่างขาดความรับผิดชอบแล้ว จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดต่อความจริงด้วย เพราะเป็นการทำให้เกิดความเข้าใจผิด ก่อความเสียหายได้ร้ายแรงกว้างขวาง เป็นการวิจารณ์ที่มิใช่เพียง

ขาดความรับผิดชอบ แต่ไม่ชอบธรรม

ส่วนการตีความก็มีหลัก มีขอบเขต มีเครื่องวัด บอกผิดบอกถูกได้ ดังได้ยกตัวอย่างมาให้ดูแล้ว มิใช่จะทำได้ตามอำเภอใจ มิใช่ว่าอะไรๆ ก็อ้างว่าตีความ เพราะในที่สุดก็มีความจริงหรือตัวจริงที่จะตัดสิน ดังนั้น แม้แต่การตีความนี้ ก็ต้องทำโดยมีความรับผิดชอบ

ในการทำงานทางวิชาการ ควรให้ความสำคัญอันดับแรกแก่ความจริง และมองเห็นโทษร้ายของการสร้างความเข้าใจผิด

เมื่อมีเรื่องของหลักฐาน ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวข้อง จะต้องเอาจริงเอาจังในการทำให้ตรง ให้แท้ ให้แน่ชัด ความเป็นวิชาการจึงจะเกิดขึ้นได้จริง และจึงจะมีคุณค่าตามวัตถุประสงค์ที่จะให้เกิดการสร้างสรรค์พัฒนาทางปัญญา

การที่ได้เขียนหนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ ใช่แค่คิดเอา* ขึ้น ก็เพราะได้มองเห็นความหละหลวมย่อหย่อนในด้านความจริงความถูกต้องนี้ ซึ่งแสดงออกมาชัดเจนในการใช้การอ้างข้อมูลข้อเท็จจริง ดังที่ว่า แทนที่จะสืบค้นตรวจสอบให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่มีอยู่จริงเป็นวัตถุวิสัยหรือสภาววิสัย ก็อ้างข้อมูลข้อเท็จจริงขึ้นมาจากการคิดเอา แค่สรุปเอาเอง หรือแม้แต่คาดหมายในความคิด ซึ่งเป็นความไม่ถูกต้อง ไม่ตรง ไม่เป็นจริง

ในชื่อหนังสือ ก็บอกจุดเน้นว่า *หาความรู้ให้แน่ ใช่แค่คิดเอา* เป็นการย้ำให้เอาจริงเอาจังในเรื่องความจริง ด้วยการแสวงหาสืบค้นตรวจสอบอย่างจริงจัง ให้เข้าถึงความรู้ที่ถูกต้องถ่องแท้ แน่และชัดที่สุด ไม่อยู่เพียงกับข้อมูลที่พบแค่ผ่านเผิน จับมาลวกๆ แล้วคละเคล้าคิดเอาเป็นเรื่องราว

ในหนังสือ *นักวิชาการเทศ-ไทยฯ* นี้ เนื้อหาสาระมุ่งไปที่การบอกความจริง ให้ความรู้ ดังนั้น เมื่อบอกความจริงในเรื่องที่นักวิชาการผู้วิจารณ์ ๔ ท่าน พูดไม่ตรงตามความเป็นจริง บอกข้อมูลที่ไม่มีจริง ไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริงแล้ว ก็ใช้โอกาสต่อจากนั้นในการบอกความรู้ และแก้ความเข้าใจผิดต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้ความรู้ความเข้าใจที่เป็นประโยชน์ ไม่ประสงค์จะยุ่งด้วยกับการวิจารณ์ เป็นงานคนละแนวคนละประเภทกับงานวิจารณ์ของนักวิชาการทั้งสี่ท่านนั้น

ว่าถึงการวิจารณ์ การทำงานวิจารณ์จะต้องให้ความสำคัญแก่ความจริงของข้อมูลหลักฐานข้อเท็จจริง เป็นอันดับแรก เพราะความจริงเป็นฐานที่จะทำให้การวิจารณ์นั้น มีความสมเหตุผล หรือมีความเป็นเหตุเป็นผล

ถ้าละเลยความจริง กลายเป็นการวิจารณ์ที่หันหลังให้แก่ความจริงไปเสีย ก็จะไม่อาจทำให้เกิดวัฒนธรรมการวิจารณ์ที่ดีได้ ก็จะเป็นวัฒนธรรมการวิจารณ์โดยไม่คำนึงถึงความจริง ที่เป็นอันตราย ก่อภัยทางปัญญาอย่างมหันต์

ควรจะพัฒนาวัฒนธรรมการวิจารณ์นั้น ด้วยการสร้างฐานแห่งความจริง ให้เป็นวัฒนธรรมทางวิชาการที่มีคุณค่าสมความมุ่งหมาย ซึ่งอยู่กับความจริง เดินหน้าไปกับความจริง เจริญปัญญาอย่างแท้จริง

ในพุทธศาสนาเถรวาท ไม่มีวัฒนธรรมการวิจารณ์อย่างที่เข้าใจกันนั้น เฉพาะอย่างยิ่ง ไม่นิยมการวิจารณ์บุคคล หรือวิจารณ์เกี่ยวกับบุคคล มีแต่ให้วิจารณ์ธรรม เพื่อให้เข้าใจธรรมเข้าถึงความจริง

โดยลักษณะทั่วไปนั้น พุทธศาสนาเถรวาทเน้นการแสดงความจริง หรือบอกความจริง ตรงไปตรงมา ดังที่ว่าไปแล้ว ถ้าพูดให้เป็นวัฒนธรรม ในพุทธศาสนาเถรวาท มีแต่วัฒนธรรมใฝ่ความรู้รักความจริง หรือวัฒนธรรมใฝ่รู้และแสวงแสดงความจริง

ในวัฒนธรรมใฝ่รู้และแสวงแสดงความจริงนั้น เน้นย้ำการรักความรู้ รักความจริง ให้มีความใฝ่รู้ ชอบสอบถามสืบค้น เอาจริงเอาจังในการแสวงหาความรู้ ตรวจสอบวิจัยให้เข้าถึงความจริงแท้ และบอกแจ้งแสดงความจริงอย่างถูกตรง แม่นยำ ชัดเจน ถ่องแท้ แน่ชัด พอดีกับความจริง

ในสังคมไทยเวลานี้ ต้องยอมรับ และก็มีผู้เห็นตระหนักมากขึ้นว่า คนเหินห่างธรรมกันมาก ไม่เคารพความจริง ไม่เห็นและไม่ให้ความสำคัญแก่ความจริง ไม่ถือความถูกต้อง มุ่งเอาความสำเร็จและผลประโยชน์ของตัวนำหน้า ไม่ว่าจะผิดธรรม ไม่ว่าจะจริงหรือไม่ จะถูกต้องหรือไม่ ไม่คำนึง ขอให้ฉันได้ ให้ฉันสำเร็จก็แล้วกัน

ถ้าสังคมไทยก้าวไปในทิศทางนี้ การที่จะอยู่ดี มีความมั่นคงยั่งยืน ย่อมไม่อาจเป็นไปได้

ถ้าจะให้สังคมไทยมีความหวัง มีอนาคตที่มั่นใจ จะต้องให้คนไทย ตั้งแต่เด็ก ตั้งแต่เล็กแต่น้อย มีการศึกษาชนิดที่ฝึกให้เป็นคนที่รักธรรม รักความจริง รักความถูกต้อง รักความดีงาม มีความใฝ่รู้ที่จะถึงที่จะอยู่ในธรรม ในความจริง ความถูกต้อง ความดีงามนั้น อย่างฝังลึก ผนึกแน่นแฟ้น มั่นแน่วในความจริงความถูกต้อง มุ่งหน้าทำการสร้างสรรค์สิ่งดีงาม

เลิกเสียที สังคมที่อยู่กันไปตามยถากรรม พัฒนากันใหม่ให้เป็นสังคมที่อยู่กันโดยยถาธรรม

ปมปัญหาอย่างหนึ่งของสังคม ที่มองเห็นกันอยู่ เราบอกกันว่า คนมากมายมีนิสัยชอบแต่ซุบซิบวิจารณ์กันไปเรื่อยๆ ว่า คนนั้นเป็นอย่างนี้ คนนี้เป็นอย่างนั้น เรื่องนั้นอย่างนี้ เรื่องนี้อย่างนั้น แต่แค่ได้ยินมาบ้าง นึกเอาคิดเอาบ้าง แล้วก็พูดกันไป ไม่ตรวจสอบสืบค้นให้เป็นข้อเท็จจริงที่แน่ชัด ไม่ศึกษาเรื่องราวให้ทั่วตลอด ขาดความจริงที่จะเป็นฐานให้แก่การซุบซิบวิจารณ์นั้น และทั้งวิจารณ์กันไปพอสมอยากสมความชอบใจ ไม่มีจุดหมายที่จะแก้ไขปัญหาหรือสร้างสรรค์อะไร

เรามองเห็นว่า นี่เป็นปัญหาของสังคมที่จะต้องแก้ไข จะต้องพัฒนาคนให้ใฝ่รู้ รักธรรม รักความจริง มีฉันทะแรงเข้มที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ อยากทำชีวิตและสังคมให้สุขสดใสดีงาม

ปมปัญหาอย่างที่ว่านี้ ไม่ควรให้มีในวงวิชาการ ที่เป็นผู้นำทางปัญญาของสังคม มิควรให้วิชาการเป็นเพียงคำเรียกให้ดูศักดิ์สิทธิ์ แต่มีอาการความเป็นไปคล้ายเป็นเพียงอีกระดับหนึ่งของสังคมซุบซิบวิจารณ์ดังที่ว่านั้น

ถ้าอาการความเป็นไปนี้ได้มีได้เป็นอยู่ วงวิชาการนั้นเองน่าจะตื่นขึ้นมาชวนกันแก้ไขปรับปรุงตนเอง และบัดนี้ เวลานั้นก็มาถึงแล้ว

เมื่อจะพัฒนาประชาชน ก็พัฒนานักวิชาการนี่แหละให้เป็นแบบอย่างขึ้นมา ความเป็นผู้นำก็จะสำแดงตัวออกมาได้อย่างเป็นไปเอง แล้วทั้งสังคมก็จะมีคนที่พัฒนา

อย่างน้อยให้ชัดว่า วงวิชาการมีวัฒนธรรมทางปัญญา ที่ใฝ่รู้ รักธรรม เคารพความจริง มุ่งเอาความรู้ที่ถูกต้องถ่องแท้แน่และชัด มาเป็นฐานและเป็นจุดหมายของวิชาการอย่างแท้จริง และร่วมกันหนุนกันในการนำความรู้จริงนั้นมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตและสังคมให้เจริญงอกงามมีความสุขอย่างยั่งยืน

วัฒนธรรมรักความรู้ รักธรรม รักความจริงความถูกต้องความดีงาม ใฝ่ที่จะทำให้เกิดประโยชน์สุขอันชอบธรรมอย่างสากลนี่แหละ จะเป็นทางรอด และทางรุ่ง ของสังคมไทย

....

หมายเหตุ: ชี้แจงตอบข้อสงสัยอีกอย่างหนึ่งของคุณสุรพศที่แทรกอยู่ในบทความตอนหนึ่ง - เหตุที่ไม่ออกนามเต็มของ ดร.ซ. และท่าน บก. เพราะว่า ในการวิจารณ์ของสองท่านนั้น ท่านกล่าวถึงพระพรหมคุณาภรณ์ ด้วยข้อความตั้งเรื่องที่ไม่เป็นความจริง (ดังที่พูดข้างบนแล้ว) เมื่อผู้อ่านรู้ความจริงแล้ว อาจจะคิดสงสัยไปถึงเจตนาของท่านทั้งสอง จึงสงวนนามไว้

สำหรับท่านเมตตาฯ นั้น มีเรื่องราวสืบเนื่องมาก่อน จึงใช้นามเต็มตามเดิม แต่ในข้อเขียนนี้ ก็ได้ตัดชื่อตัวของท่านออกไป

ส่วน Dr. McCargo ได้บอกชื่อจริง เพราะเป็นชาวต่างประเทศ คนคงไม่สงสัยเจตนาของท่านต่อบุคคลในทางส่วนตัว แต่ถือว่าเป็นเรื่องของความบกพร่องในการทำงาน โดยเฉพาะในแง่ที่ท่านน่าจะศึกษาเรื่องให้รู้ชัดพอ ก่อนจะเขียนหนังสือ

ภาคผนวก

(บทความต่อไปนี้ ลงพิมพ์ตามที่ได้รับมา ตัวอักษรตกหล่น เป็นต้น คงไว้ตามนั้น แต่จัดรูปแบบใหม่ เพราะไม่ทราบว่าเดิมจัดวางรูปไว้อย่างไร)

....

ประชาไท ออนไลน์ www.prachatai.com 17 ก.ย. 2554 ***(สุรพศ ทวีศักดิ์)***

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
กับ
วัฒนธรรมการวิจารณ์ในพุทธศาสนาเถรวาท

เท่าที่ผมพอจะทราบ ขณะนี้พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านอยู่ในช่วงเวลาอาพาธหนัก (ป่วยหนัก) ไม่สามารถพูดได้ ในฐานะตัวบุคคลพระพรหมคุณาภรณ์ คือพระสงฆ์ที่ชาวพุทธเคารพนับถือว่า ท่านเป็นปราชญ์ทางพุทธศาสนาที่ทำคุณประโยชน์แก่พุทธศาสนาและสังคมไทยมากมาย เมื่อทราบว่าท่านป่วยหนักผมเองที่เป็นชาวพุทธคนหนึ่งย่อมรู้สึกห่วงใยท่านเช่นเดียวกับชาวพุทธคนอื่นๆ ที่ทราบเรื่องนี้ แต่ที่จะเขียนต่อไปนี้เป็นการเขียนถึง "ความคิดบางอย่าง" ของพระพรหมคุณาภรณ์ที่ดูจะมีอิทธิพลต่อวงการพุทธศาสนาในบ้านเราในปัจจุบัน

บังเอิญเมื่อสัปดาห์ก่อน ผมได้รับหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ชื่อ "นักวิชาการเทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ใช่แค่คิดเอง" ตีพิมพ์เป็นธรรมทานในช่วงเข้าพรรษาปี 2554 นี้เอง (ตีพิมพ์ จำนวน 10,000 เล่ม) เนื้อหาภายในเล่ม

เป็นการตอบโต้นักวิชาการ 4 คน คือ (อดีต) พระ... เมตฺตานนฺโท ... บก.วารสารพุทธศาสน์ศึกษา (ท่านไม่เอ่ยชื่อแต่ใช้คำว่า "ท่าน บก.") ... (ท่านใช้ชื่อย่อว่า "ดร.ช.") และ Dr.McCargo อันที่จริงท่านเจ้าคุณจะเอ่ยชื่อจริงของ บก.วารสารพุทธศาสน์ศึกษา และ ...เลยก็ได้ เพราะท่านก็ตอบโต้งานวิชาการของเขาซึ่งเป็นงานที่ปรากฏต่อสาธารณะอยู่แล้ว ผมจึงแปลกใจเล็กน้อยว่าท่านใช้ "ชื่อย่อ" ให้คนอ่านสงสัยไปทำไม

โดยส่วนตัวผมคิดว่า การวิจารณ์โต้ตอบกันในทางวิชาการระหว่างพระสงฆ์กับพระสงฆ์ หรือพระสงฆ์กับนักวิชาการฆราวาสนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะการถกเถียงโต้ตอบกันด้วยด้วยเหตุด้วยผล ด้วยหลักวิชาการย่อมก่อเกิดความงอกงามทางปัญญา หรือทำให้เกิดมุมมองใหม่ๆ ในการทำความเข้าใจปัญหาของพุทธศาสนาและทางออก

แต่ที่น่าสังเกต คือ "ท่าที" ของพระพรหมคุณาภรณ์ต่อบุคคลที่วิจารณ์ท่าน ผมคิดว่าเป็นท่าทีที่มีปัญหา ดังที่ท่านเอ่ยถึงนักวิชาการข้างต้นนั้นว่า

"ทั้งสี่ท่านนี้แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ตัวบุคคลบอกว่าอาตมาคิด พูด ทำ เรื่องนั้นเรื่องนี้ และก็ได้เห็นชัดแล้วว่า ทั้งสิ่งที่ท่านนั้นพูดไม่ตรงตามความเป็นจริง แถมยังเลยไปกระทบกระทั่งถึงบุคคลที่ 3 ที่ 4 ที่ 5 เป็นต้นอีกด้วย"

บังเอิญว่าผมได้อ่านงานของนักวิชาการทั้งสี่คนที่ท่านเจ้าคุณนำมาตอบโต้ด้วย ผมไม่เห็นว่างานของนักวิชาการทั้งสี่นั้นเน้นไปที่การวิจารณ์ "ตัวบุคคล" แต่อย่างใด หลักๆ

เลยคืองานของนักวิชาการชองทั้งสี่คนนั้นมุ่งตั้งคำถามวิพากษ์วิจารณ์ "ความคิด" ของท่านเจ้าคุณเป็นหลัก

เช่น เมื่อ (อดีต) พระ... เขียนหนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1 ขึ้นมา 2 เล่ม[ii] ท่านเจ้าคุณเห็นว่า "หนังสือนั้นผิดพลาดอย่างหนักชนิดที่ไม่น่าจะเป็น" ดังที่ท่านเขียนว่า

"เมื่อเห็นว่าควรยับยั้งความเข้าใจผิด อาตมาก็จึงเขียนหนังสือขึ้นมาเล่มเล็กๆ เล่มหนึ่งใช้ชื่อว่า ตื่นกันเสียทีจากความเท็จของหนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1 เป็นการเตือนสติโดยเฉพาะท่านที่เป็นผู้ใหญ่ไม่อยากให้ตื่นเต้นไปตามกระแส ควรจะดู ถ้าไม่ตรวจสอบก็ควรจะพิจารณาหาหลักฐานข้อมูลประกอบบ้าง หลังจากนั้นช่วงหนึ่งพระ... เมตฺตานนฺโท ก็เขียนหนังสือเล่มเล็กๆ ชื่อ เหตุเกิด พ.ศ.1 (B.E.0001) เป็นเท็จจริงหรือ? ออกมาตอบโต้ติเตียนอาตมาเป็นการเฉพาะตัว" [iii]

โปรดสังเกตชื่อหนังสือทั้งสองเล่มนะครับ แค่ชื่อหนังสือ (ที่วิจารณ์งานวิชาการของคนอื่น) ของท่านเจ้าคุณก็เป็นการกล่าวหางานของเขาว่าเป็น "ความเท็จ" แล้ว ชื่อหนังสือและเจตนาของท่านเจ้าคุณก็เพื่อต้องการปลุกคนให้ตื่นจากความเท็จนั้น (ในเนื้อหาทั้งเล่มเป็นเช่นนั้นจริงๆ) และโดยสถานะบารมีความเป็น "ปราชญ์ทางพุทธศาสนา" ด้วยแล้ว การวิจารณ์งานวิชาการของคนอื่นด้วยท่วงทำนองเช่นนี้ ยิ่งเป็นการเพิ่มดีกรีความแรงที่ "กด" งานที่ถูกวิจารณ์หนักเข้าไปอีก ซึ่งผมคิดว่าข้อวิจารณ์ของท่านเจ้าคุณมีอิทธิพลพอสมควร กระทั่งทำให้ชาวพุทธจำนวนหนึ่งออกไปถือป้ายประท้วงให้เจ้าอาวาสวัดต้นสังกัดขับพระ

(เมตตาฯ) ออกจากวัด เพียงเพราะเขียนงานวิชาการขึ้นมา 2 เล่ม ที่มีเนื้อหาการตีความแตกต่างไปจากคัมภีร์ หรือตำราที่ชาวพุทธไทยเชื่อถือกันอยู่ (แม้ท่านเจ้าคุณอาจจะไม่มีเจตนาให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวก็ตาม)

ส่วนชื่อหนังสือของพระ...เป็นชื่อที่บ่งบอกเจตนาที่จะชี้แจงให้เห็นว่าหนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1 เป็นเท็จตามที่ พระพรหมคุณาภรณ์วิจารณ์จริงหรือไม่ ผมเองได้อ่านหนังสือของทั้งสองท่าน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันจะเห็นว่าหนังสือ ตื่นกันเสียทีจากความเท็จของหนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1 ของพระพรหมคุณาภรณ์ แม้จะมีจุดแข็งตรงที่มีการยกข้อมูลในพระไตรปิฎกขึ้นมาหักล้างอีกฝ่ายหนึ่งได้ดี แต่ก็มีจุดอ่อนตรงที่การวิจารณ์นั้นเลยเถิดไป "กล่าวหา" ตัวตนของพระ...มากเกินไป เช่น กล่าวหาว่าบิดเบือนพระธรรมวินัย หลอกชาวบ้าน วิชาการผีหลอก ความเท็จ ความไม่สุจริต ข้อมูลเท็จ หลักฐานเท็จ พูดเท็จ ข้อมูลลวง งานบิดเบือน ปั้นแต่งเรื่องเท็จ ข้อเขียนที่เหลวไหล ฯลฯ[iv]

ในหนังสือ เหตุเกิด พ.ศ.1 (B.E.0001) เป็นเท็จจริงหรือ? ของพระ...กลับเป็นการตอบโต้ข้อวิจารณ์ของท่านเจ้าคุณอย่างเป็นวิชาการมากกว่า เพราะเป็นการนำข้อมูลอีกด้านมาหักล้างข้อวิจารณ์ของท่านเจ้าคุณเป็นหลัก พร้อมกับจัดทำตารางแสดงข้อความที่ท่านเจ้าคุณวิจารณ์ "ตัวบุคคล" ให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีกี่ข้อความ และข้อความนั้นๆ ปรากฏในหน้าไหนบ้าง

ส่วนกรณี บก.วารสารพุทศาสตร์ศึกษา (...) ถ้าถามว่าทำไม "ท่าน บก." (คำที่ท่านเจ้าคุณเรียก) จึงวิจารณ์ความคิด

ของท่านเจ้าคุณค่อนข้างบ่อย ผมเข้าใจว่าเพราะท่านเจ้าคุณมีผลงานวิชาการทางพุทธศาสนามากกว่าใครๆ ถัดจากท่านพุทธทาส (ซึ่งท่าน บก.ก็วิจารณ์บ่อยทั้งที่เห็นด้วยและเห็นแย้ง) จึงเป็นธรรมดาที่นักวิชาการด้านพุทธศาสนาจะตั้งคำถามหรือวิจารณ์งานของท่านเจ้าคุณ แต่โดยรวมๆ แล้วก็ไม่ใช่วิจารณ์ "ตัวตน" ของท่านเจ้าคุณที่ส่อไปในทางไม่เคารพหรือก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด

เช่น ที่วิจารณ์ทำนองว่า ท่านเจ้าคุณและพระในมหาวิทยาลัยสงฆ์มักมีความคิดแบบอนุรักษ์นิยม เพราะไม่ค่อยมีเพื่อนต่างศาสนา (น่าจะหมายถึงเพื่อนที่ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้) ต่างจากท่านพุทธทาสที่คบเพื่อนต่างศาสนามากกว่าจึงมีท่าทีเป็นมิตรกับศาสนาอื่นๆ มากกว่า หรือมีความคิดทางศาสนาแบบก้าวหน้ากว่าเป็นต้น หรือบางที่นักวิชาการหรือลูกศิษย์ลูกหาที่แวดล้อมท่านเจ้าคุณ อาจจะไม่ค่อยมีใครกล้าวิจารณ์ท่านเจ้าคุณ กระทั่งบางคนก็พูดอะไรแบบไม่ค่อยรับผิดชอบ เช่น หมอประเวศ วะสี เคยพูดว่า หนังสือพุทธธรรมของท่านเจ้าคุณเป็น "ผลงานที่เกินรางวัลโนเบล" เป็นต้น

หรือที่วิจารณ์ความคิดของท่านเจ้าคุณ เช่นที่ว่า "อกุศลเป็นปัจจัยให้เกิดกุศลได้" ก็วิจารณ์เพียงว่าท่านเจ้าตีความหรือยืนยันตามคัมภีร์อธิธรรม ในขณะที่ท่าน บก.ยืนยันข้อมูลตามพระสูตรซึ่งเขาแน่ใจว่าเป็นคำพูดของพระพุทธเจ้ามากกว่า ว่า "อกุศลเป็นปัจจัยให้เกิดกุศลไม่ได้" เป็นต้น

ส่วนที่ Dr.McCargo ว่าพระประยุทธ์ ปยุตฺโต เป็นนักคิดทางพุทธศาสนาประเภท Fundamentalist ก็เพราะภาพลักษณ์ของท่านเจ้าคุณตามที่สังคมชาวพุทธรับรู้กันนั้นคือภาพลักษณ์ของพระนักคิดนักปราชญ์ที่ให้ความสำคัญและยืนยันความถูกต้องของคำสอนในพระไตรปิฎกอย่างชัดเจนที่สุด

โดยเฉพาะเมื่อท่านเจ้าคุณออกมา "สะสาง" ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับคำสอนของพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นกรณีสันติอโศก กรณีธรรมกาย หรือกรณีหนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1 ของพระ... ท่านเจ้าคุณก็อ้างอิงคำสอนของพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกเป็นหลักในการวินิจฉัยว่า ความเห็น คำสอน การปฏิบัติของคนเหล่านั้นผิดหรือเป็นเท็จอย่างไรบ้าง

ประเด็นคือ หากการอ้างอิงพระไตรปิฎกเพื่อวินิจฉัยความถูก-ผิดตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาของท่านเจ้าคุณ จำกัดอยู่แค่การโต้แย้งกันด้วยหลักฐานข้อมูลทางวิชาการเท่านั้น ก็ไม่น่ามีปัญหาอะไร แต่การวิจารณ์ของท่านเจ้าคุณยังเลยไปถึงการตัดสิน "ตัวตน" ของฝ่ายที่เห็นต่าง เช่น ตัดสินว่าพวกเขามีเจตนาทุจริต ทำพระธรรมวินัยให้วิปริต เป็นการทำลายพุทธศาสนาอย่างถอนรากถอนโคน เป็นต้น

เฉพาะกรณีสันติอโศกท่านเจ้าคุณถึงกับไปเป็นพยานในการไต่สวน (แม้จะบอกว่าไม่ได้ไปศาลแต่ไปให้ข้อมูลที่วัดมหาธาตุก็ตาม) ในส่วนที่เป็นความผิดถูกตามพระธรรมวินัย ซึ่งเชื่อกันว่าคำให้การของท่านเจ้าคุณมีน้ำหนักให้ศาลวินิจฉัยตัดสินให้สมณะโพธิรักษ์และสมณะสันติอโศกพ้น

จากความเป็นพระสงฆ์ กรณีธรรมกายและ (อดีต) พระ...ก็เช่นกัน การตีความคำสอนพุทธศาสนาผิดจากพระไตรปิฎกก็กลายเป็น "มีเจตนาทำลายพุทธศาสนา" ไป

คนที่ติดตามการถกเถียงเรื่องนี้ ก็จะเห็นว่าแต่ละฝ่ายต่างยืนยันความถูกต้องของตนด้วยการ "อ้างพระไตรปิฎก" ทั้งสิ้น ชาวบ้านทั่วไปอาจงงๆ อยู่ว่าใครผิดใครถูก แต่นักวิชาการส่วนใหญ่ แม้แต่นักวิชาการสี่คนที่ท่านเจ้าคุณโต้ตอบก็ดูเหมือนจะเห็นว่า หลักฐานข้อมูลที่ท่านเจ้าคุณนำมาแสดงมีความน่าเชื่อถือมากกว่า แต่เขาไม่เห็นด้วยที่จะสรุปว่าการตีความต่างกัน มีความเข้าใจคำสอนต่างกัน ปฏิบัติต่างกันเท่าที่เป็นอยู่ในบ้านเราไม่ว่ากรณีสันติอโศก ธรรมกาย หนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1 จะมีความหมายเท่ากับเป็น "การทำพระธรรมวินัยให้วิปริต" เพราะในเมื่อต่างฝ่ายต่างอ้างพระไตรปิฎก มันก็มีพระไตรปิฎกทั้งภาษาไทย บาลี อังกฤษ เป็นต้น ให้คนทั่วไปตรวจสอบได้อยู่แล้วว่าใครอ้างถูกหรือผิดอย่างไร

พูดตรงๆ คือ ถ้าเชื่อว่า คำสอนที่ถูกต้องของพุทธมีอยู่ในพระไตรปิฎก และพระไตรปิฎกก็เป็นสมบัติสากลของชาวพุทธทั่วโลก แม้สันติอโศก ธรรมกาย พระ...หรือใครจะตีความผิดจากพระไตรปิฎกก็ไม่มีผลเป็นการทำพระธรรมวินัย (ที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก) ให้วิปริตไปได้แต่อย่างใด จึงไม่มีเหตุผลว่าคนเหล่านี้กำลังทำลายพุทธศาสนาอย่างถอนรากถอนโคน ควรถูกขจัดออกไปจากความเป็นพระจากพุทธศาสนา แต่ควรที่จะหันหน้ามาคุยกัน หรือถกเถียงแลกเปลี่ยนทางวิชาการด้วยเหตุผลด้วยผลก็พอ คนอ่านงาน

ของทั้งสองฝ่ายจะเชื่อใครก็เป็นเสรีภาพของเขา ไม่ควรเลยเถิดไปตัดสินว่าความเห็นต่างเป็นความไม่รู้ เป็นความโง่ กระทั่งมีเจตนาทุจริต หรือเป็นความชั่ว

หรือพูดอีกอย่างว่าการที่คนเรา "อ่านต่างกัน" ก็อาจมองต่างกัน เช่นเกี่ยวกับประเด็น "พระสงฆ์กับการเมือง" พระพรหมคุณาภรณ์ มองอย่างโรแมนติกว่า

"ในสังคมไทย บทบาทและหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ได้ดำเนินมาในลักษณะที่เข้ารูปเป็นมาตรฐานพอสมควร พระสงฆ์สั่งสอนหลักธรรมในการปกครองและสอนนักปกครองให้มีธรรม แต่ไม่เข้าไปยุ่มย่ามก้าวก่ายในกิจการเมือง ทางฝ่ายบ้านเมืองก็ยกชูสถาบันสงฆ์ไว้ในฐานะที่ เหนือการเมือง โดยมีประเพณีทางการเมืองที่ปฏิบัติมาเกี่ยวกับวัดและพระสงฆ์ เช่นว่า ผู้ใดหนีเข้าไปในพัทธสีมาของวัดก็เป็นอันพ้นภัยการเมือง เหมือนลี้ภัยออกไปในต่างประเทศ ผู้บวชแล้วเป็นผู้พ้นภัย และเป็นผู้พ้นภัยจากปรปักษ์ทางการเมือง ดังกรณีของข้าราชบริพารของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่พระสงฆ์สมมติพระราชวังเป็นพัทธสีมาแล้วอุปสมบทให้ พาออกจากวังผ่านกองทัพของผู้ยึดอำนาจ ไปสู่วัดได้โดยปลอดภัย และกรณีของขุนหลวงหาวัด (พระเจ้าอุทุมพร) ในรัชการพระเจ้าเอกทัศน์ เป็นต้น"

แต่ จิตร ภูมิศักดิ์ มองต่างออกไปว่า พระสงฆ์ไม่ได้อยู่เหนือการเมืองจริง หากแต่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐในลักษณะ "สมประโยชน์กัน" เช่นที่เขาเขียนว่า

"ศักดินา (กษัตริย์) แบ่งปันที่ดินให้แก่ทางศาสนา แบ่งปันข้าทาสให้แก่วัดวาอาราม ยกย่องพวกนักบวชให้

เป็นขุนนางมีลำดับยศ มีเครื่องประดับยศ มีเบี้ยหวัดเงินปีและแม้เงินเดือน...ศาสนามีหน้าที่สั่งสอนให้ผู้คนเคารพยำเกรงกษัตริย์ พวกนักบวชทั้งหลายกลายเป็นครูอาจารย์ที่ให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดา ซึ่งแน่นอนแนวทางการจัดการศึกษาย่อมเป็นไปตามความปรารถนาของศักดินา”

ฉะนั้น การตีความต่างกัน เพราะแต่ละคนอ่านมาต่างกันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้อย่างปกติธรรมดา มันไม่ใช่เรื่องที่ต้องเลยเถิดไปตัดสินคนที่ตีความต่างจากเราว่า มีเจตนาทุจริต บิดเบือนพุทธศาสนา ทำพระธรรมวินัยให้วิปริต ทำให้คนเข้าใจผิด สร้างความเสียหายแก่พุทธศาสนาและสังคม ฯลฯ เพราะจริงๆ แล้วคนอ่านเขาย่อมวินิจฉัยได้เองว่างานของใครมีเหตุผลน่าเชื่อถือมากกว่า ไม่ใช่ว่ามีใครผลิตงานวิชาการที่ตีความผิดจากพระไตรปิฎกขึ้นมาชิ้นหนึ่งแล้ว จะทำให้ชาวพุทธเชื่อถือหลงผิดตามได้ง่ายๆ สร้างความเสื่อมแก่พุทธศาสนาได้ง่ายๆ

แต่จะว่าไปแล้ว วัฒนธรรมการวิจารณ์ที่ทำความเห็นต่าง คนเห็นต่างให้ “กลายเป็นอื่น” คือวัฒนธรรมกระแสหลักของพุทธเถรวาทที่มีมานาน และชัดมากในการสังคายนาครั้งที่ 3 เป็นต้นมาที่มีการยืมมืออำนาจรัฐมากำจัดพระสงฆ์ที่เห็นต่างจากฝ่ายพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระอย่างขนานใหญ่ โดยใช้วิธีการ “จัดสอบความรู้พระ” ถ้าสอบไม่ผ่านก็จับสึก ซึ่งก็คล้ายๆ กับคณะสงฆ์จัดการกับกลุ่มสมณะสันติอโศกเพราะเหตุผลเรื่องสอนผิดจากพระไตรปิฎก พระพรหมคุณาภรณ์ก็อาจซึมซับวัฒนธรรมการวิจารณ์ดังกล่าวมาด้วยเช่นกัน ดังเห็นได้จากการวิจารณ์

สันติอโศก ธรรมกาย และนักวิชาการทั้งสี่คนดังกล่าว เป็นต้น

ทำให้ผมนึกถึง .. ที่อ้างว่า ... (ข้อความ ๓ ย่อหน้าต่อไปนี้ เป็นการวิจารณ์บุคคลท่านอื่น ในที่นี้ ไม่นำเข้ามาเกี่ยวข้อง)

กล่าวโดยสรุป วิธีการวิจารณ์ความคิดเห็นของคนอื่นเป็นวิธีที่พุทธเถวาทเรียกว่าวิธีกำราบ "ปรัปปวาท" (วาทะของฝ่ายอื่น) พระสงฆ์ที่ใช้วิธีนี้กับนักวิชาการ หรือพระด้วยกันเองในปัจจุบัน จึงแทนที่จะทำเพียงชี้แจงเหตุผลหลักวิชาการเท่านั้น ก็ "ทำเกิน" โดย "ข่มกำราบ" คนอื่นว่าไม่รู้จริงบ้าง ไม่รับผิดชอบบ้าง มีความเห็นผิด เจตนาทุจริต ฯลฯ ซึ่งที่จริงเป็นวิธีที่ล้าสมัยแล้ว เพราะทุกวันนี้ความรู้ไม่ได้อยู่ที่ "ตัวปราชญ์" แต่ค้นคว้าได้จากหลากแหล่งและค้นคว้าได้ง่าย ใครๆ ก็เข้าถึงความรู้ทางพุทธศาสนาได้ไม่ยากถ้าสนใจจะรู้ การวิจารณ์ด้วยท่าทีข่มว่าคนอื่นไม่รู้จริงเห็นผิด ฯลฯ แทนที่จะโต้ "ประเด็น" หรือ arguments ที่เขาเสนออย่างตรงไปตรงมา เช่นที่พระพรมคุณาภรณ์ทำกับงานของ (อดีต) พระ *(เมตตาฯ)* เป็นต้น จึงถือเป็นตัวอย่างของ "ท่าที" การวิจารณ์ที่ล้าหลังที่ชาวพุทธรุ่นใหม่ไม่ควรถือเป็นแบบอย่าง

....

[i] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)..นักวิชาการเทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ใช่แค่คิดเอง.หน้า 156.

[ii] เมตฺตานนฺโท ภิกขุ.เหตุเกิด พ.ศ. 1(B.E.0001) เล่ม 1 : วิเคราะห์กรณีพุทธปรินิพพาน และ[ii] เหตุเกิด พ.ศ. 1 (B.E.0001) เล่ม 2 : วิเคราะห์กรณีปฐมสังคายนาและภิกษุณี

[iii] เรื่องเดียวกัน หน้า 7-8

[iv] โปรดอ่าน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).ตื่นกันเสียทีจากความเท็จของหนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1 และดู เมตตานนฺโท ภิกขุ. เหตุเกิด พ.ศ.1 (B.E.0001) เป็นเท็จจริงหรือ? ในหนังสือดังกล่าวมีการจัดทำตาราง "ข้อความตัดสินตัวตน" ทำนองเดียวกันนี้ถี 4 หน้า คือหน้า 62-65 ซึ่งเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าวิธีวิจารณ์ของพระพรหมคุณาภรณ์เป็นการเลยเถิดจากการวิจารณ์ "ความคิด" ไปตัดสิน "ตัวบุคคล" มากเพียงใด

[v] ดูวารสารปัญญา วารสารออนไลน์ ฉบับประจำเดือนกรกฎาคม 2554

[vi] พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต).กรณีสันติอโศก. หน้า 28

[vii] จิตร ภูมิศักดิ์. โฉมหน้าศักดินาไทย.หน้า 66-67

(หนังสือ "นักวิชาการเทศ-ไทย หาความรู้ให้แน่ใช่แค่คิดเอง" หน้าปกหนังสือ มีรูปแพะ และด้านหลังมี รูปงู และปลา)

....

... การทำงานวิจารณ์ จะต้องให้ความสำคัญแก่ความจริงของข้อมูล หลักฐาน ข้อเท็จจริง เป็นอันดับแรก เพราะความจริงเป็นฐานที่จะทำให้การวิจารณ์นั้น มีความสมเหตุผล หรือมีความเป็นเหตุเป็นผล

ถ้าละเลยความจริง กลายเป็นการวิจารณ์ที่หันหลังให้แก่ความจริงไปเสีย ก็จะไม่อาจทำให้เกิดวัฒนธรรมการวิจารณ์ที่ดีได้ จะเป็นวัฒนธรรมการวิจารณ์อย่างไม่คำนึงถึงความจริง ที่เป็นอันตราย ก่อภัยทางปัญญาอย่างมหันต์

ควรจะพัฒนาวัฒนธรรมการวิจารณ์นั้น ด้วยการสร้างฐานแห่งความจริง ให้เป็นวัฒนธรรมทางวิชาการที่มีคุณค่าสมความมุ่งหมาย ซึ่งอยู่กับความจริง เดินหน้าไปกับความจริง เจริญปัญญาอย่างแท้จริง ...

จะวิจารณ์อย่างไร ก็ขอให้ใช้ข้อมูลที่เป็นความจริง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

XIII XII MMXI